

การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ

โดย

นายบรรพัตน์ ญาณวุฒิ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ

โดย

นายบรรพัตน์ ญาณวุฒิ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE TRANSFORMATION OF SCOUTING
AS POLITICAL MACHINE OF STATE

BY

MR. BAWONPATN YANVUDHI

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND GOVERNMENTS)
PROGRAM IN POLITICS AND GOVERNMENTS FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2017
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นายบรรพพัฒน์ ญาณวุฒิ

เรื่อง

การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

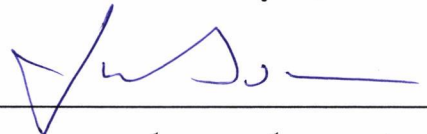
เมื่อ วันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2561

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

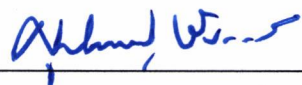
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาควงศ์ ฤกษ์เมธ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ธเนศ วงศ์ยานนาวา)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ
ชื่อผู้เขียน	นายบรรพพัฒน์ ญาณวุฒิ
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ธเนศ วงศ์ยานนาวา
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นงานวิจัยเพื่อยืนยันข้อเสนอหรือข้อคิดเห็นในเรื่อง “การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ” มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการปรับตัว การแปลงรูป ความเปลี่ยนแปลงหรือการคงไว้ของบริบทต่าง ๆ ของกิจการลูกเสือในฐานะเครื่องมือหรือกลไกของรัฐ โดยการศึกษาวิจัยจากประวัติศาสตร์ เอกสารที่สำคัญ หนังสือ บทความออนไลน์ และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการลูกเสือโลก กิจการลูกเสือไทย และกิจการลูกเสือชาวบ้าน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กิจการลูกเสือโลกเป็นกิจการเยาวชนที่ใช้กระบวนการกิจกรรมที่ใช้เทคนิคการผสมผสานกันระหว่างการผลิต การศึกษา และความสนุกสนาน เข้ามาบริหารจัดการ มีกระบวนการเริ่มต้นใหม่และพัฒนาตนเองเพื่อเป็นกำลังในการเปลี่ยนแปลงโลก ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนกลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของท้องถิ่นและโลกในที่สุด และช่วยให้เยาวชนได้ปฏิบัติตามค่านิยมหลักของลูกเสือสากลผ่านกฎและคำปฏิญาณ ซึ่งได้ส่งผ่านกิจการดังกล่าวมายังประเทศไทยในสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 6

กิจการลูกเสือไทย เริ่มต้นในสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงสถาปนากิจการเสือป่าขึ้นก่อนกิจการลูกเสือเพียง 2 เดือน โดยใช้หลักการเดียวกันกับกิจการลูกเสือโลกแต่อาจมีข้อแตกต่างในบริบทของความมุ่งหมายและวิธีการที่ทรงปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย โดยทรงดำเนินการกิจการเสือป่าและลูกเสือด้วยพระองค์เองทำให้กิจการเสือป่าและลูกเสือ มีภาพลักษณ์ความเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ที่เด่นชัด กิจการดังกล่าวได้ปลูกฝังอุดมการณ์รัก “ชาติ” และผืนแผ่นดินให้กับอาสาสมัครผู้ใหญ่คือสมาชิกเสือป่า และอาสาสมัครเยาวชนคือสมาชิกลูกเสือ ตลอดจนพัฒนาบรรดาสมาชิกให้มีความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและศักยภาพ โดยใช้กระบวนการอบรมสั่งสอน และกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลายภายใต้พระบรมราชวินิจฉัยของพระองค์

กิจการลูกเสือไทยในสมัย ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 เริ่มต้นหลังจากที่พระองค์เสด็จนิวัติพระนครเป็นการถาวร ทรงให้การสนับสนุนกิจการลูกเสือในส่วนของเยาวชนเป็นอย่างดี ในมิติต่าง ๆ หากแต่หลังจากการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 ได้ทำให้กิจการลูกเสือปรับตัวเปลี่ยนรูปโครงสร้างการบริหารจัดการจากการดำเนินการโดยพระมหากษัตริย์ เป็นควบคุมกำกับดูแลโดยรัฐบาล มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำกับดูแล ทั้งนี้ ในกฎหมายลูกเสือได้ยกฐานะพระมหากษัตริย์ขึ้นให้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์กิจการลูกเสือ และทรงเป็นองค์ประมุขของกิจการลูกเสือ ในปัจจุบัน ในส่วนของกิจการเสือป่า ได้มีการนำแนวคิดผ่านกิจการตำรวจตระเวนชายแดนก่อตั้งเป็นกิจการลูกเสือชาวบ้านขึ้น โดยพัฒนามาจากการเป็นอาสาสมัครชาวบ้านชายแดน เพื่อสร้างมวลชนของรัฐไทยต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่เข้ามารุกรานประเทศไทยในเขตพื้นที่รูกันดาลทางไกล และต่อเนื่องเข้ามาในพื้นที่เขตเมือง กิจการลูกเสือชาวบ้านได้ทำหน้าที่ในการปกป้อง พิทักษ์รักษาสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์จากลัทธิคอมมิวนิสต์ ตามอุดมการณ์ที่ได้รับการปลูกฝังได้อย่างสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้านได้ถูกใช้เป็นกลไกของรัฐในมิติต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: กิจการลูกเสือ, กลไกของรัฐ, การปรับตัว.

Independent Study Title	TRANSFORMATION OF SCOUTING AS POLITICAL MACHINE OF STATE
Author	Mr. Bawonpatn Yanvudhi
Degree	Master of Political Science (Politics and Governments)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Governments for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Assoc. Prof. Thanee Wongyannava
Academic Years	2017

ABSTRACT

This research aims to show the “Transformation of Scouting as a Political Machine”. The objective is meant to study the transformation, adaptation, change, of Thai Scout as a political machine of Thai state. This research is based on historical documents, books, online articles, and other research papers on World Scout, Thai Scout and Looksuachaoban (Village Scout).

This study states that World Scout is the youth movement using various type of activities – adventurous, academics, and fun, to regulate the youth development whose power will contribute greatly to this changing world. The processes and activities will inspire the young people to become good citizen. It also helps young people to practice scout core value, as stating in Scout Promise and Law.

Thai Scout started in the reign of King Rama VI. He established Wild Tiger Crop (Suea-Par) just 2 months before Scout. Scout in Thailand at that time followed the same principles of World Scout. The only two differences are intention, and Thai culture context. King Rama VI ran scouting and wild tiger crop on his own.

He attempted to make them to become his own paramilitary group. These activities have implanted, patriotic ideology to improve its member to become a good citizen.

Scout in Thailand during the reign of King Rama IX started after he moved to Bangkok. He properly supported young scout in every aspects. However, after the 1932 political revolution, scout has been transformed its administrative structure from King to government, under the ministry of education. According to the law, King has to be the and he will also be the Chief Scout. For Wild Tiger Crop Movement, the idea of Border Patrols has been transform to become Looksuechaoban. They were developed from a Frontier Villager Volunteer. To create paramilitary to fight against communists in the rural areas and in the cities, Looksuechaoban movement has proformed its function verywell. Scout in Thailand achieved its objectives sucessfully. Therefore, Looksuechaoban movement has been used as political machine of the Thai state up till now.

Keywords: Thai Scout, Luksuachaoban, Political Machine.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ธเนศ วงศ์ยานนาวา อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

การดำเนินการค้นคว้าอิสระมีอาจสำเร็จลุล่วงไปได้หากปราศจากความร่วมมือจาก เจ้าของเอกสารทางประวัติศาสตร์ เอกสารคำคัญ หนังสือ ตลอดจนงานวิจัย ทั้งหน่วยงานราชการ และเอกชน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายที่ให้คำแนะนำตลอดจนข้อเสนอแนะ ในการทำการศึกษาวิจัย จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้เช่นเดียวกัน

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า การค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะมีประโยชน์ไม่น้อยต่อผู้ที่ต้องการศึกษา หาความรู้เพิ่มเติม จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา จนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดไว้ แต่เพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการ พัฒนางานวิจัยต่อไป

นายบวรพัฒน์ ญาณวุฒิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 ภูมิหลังและการปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ	1
1.1 กิจการลูกเสือโลก	1
1.2 กิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	4
1.3 กิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช	5
1.4 สรุปเบื้องต้นงานศึกษาวิจัย	7
บทที่ 2 บริบทของกิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	9
2.1 กิจการเสือป่า	9
2.1.1 ประวัติเริ่มต้นเสือป่า	9
2.1.2 ความมุ่งหมายของการสถาปนากิจการเสือป่า	11
2.1.3 องค์ประกอบและการปกครอง	13
2.1.4 วิธีการสั่งสอนเสือป่า	15
2.1.4.1 พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสือป่า	15
2.1.4.2 การกำหนดหน้าที่เสือป่า	18
2.1.4.3 แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ	18
2.1.4.4 หนังสือปลุกใจเสือป่า	19
2.1.4.5 เทศนาเสือป่า	20

2.1.4.6 การซ่อมรบเสือป่า	27
2.1.4.7 การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และรางวัล	27
2.1.5 กลไกการใช้กิจการเสือป่า	28
2.1.5.1 การเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์	29
2.1.5.2 การปลูกกระแสความเป็นรัฐสยาม	29
2.1.5.3 การเป็นตัวอย่างความเป็นพลเมือง	29
2.1.5.4 การประชาสัมพันธ์สถาบันพระมหากษัตริย์	30
2.2 กิจการลูกเสือ	30
2.2.1 ประวัติเริ่มต้นกิจการลูกเสือ	30
2.2.2 ความมุ่งหมายของการสถาปนากิจการลูกเสือ	33
2.2.3 องค์ประกอบและการปกครอง	34
2.2.4 วิธีการสั่งสอนลูกเสือ	35
2.2.4.1 คำสาบานลูกเสือ	35
2.2.4.2 การกำหนดหน้าที่	36
2.2.4.3 แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ	36
2.2.4.4 งานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ	36
2.2.4.5 การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และรางวัล	37
2.2.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือ	38
บทที่ 3 บริบทของกิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช	39
3.1 กิจการลูกเสือสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 9	39
3.1.1 ความเป็นมาโดยสังเขป	39
3.1.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือ	42
3.1.3 องค์ประกอบ / การปกครอง ของกิจการลูกเสือ	43
3.1.4 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือ	44
3.1.4.1 กฎและคำปฏิญาณของลูกเสือ	44
3.1.4.2 วิธีการทางลูกเสือ	46
3.1.4.3 มวลกิจกรรมหลักสูตรลูกเสือและกิจกรรมพิเศษ	48
3.1.4.4 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ลูกเสือและรางวัลต่าง ๆ	50
3.1.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือ	52

3.1.5.1 การสร้างพลเมืองของรัฐ	52
3.1.5.2 การส่งเสริมภาพลักษณ์ของกิจการอื่น ๆ	53
3.1.5.3 ประชาสัมพันธ์กิจการของรัฐบาล	53
3.1.5.4 การสื่อสารผ่านเพื่อสั่งสอนคนทั่วไป	53
3.1.5.5 การเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์	54
3.2 กิจการลูกเสือชาวบ้าน	55
3.2.1 ความเป็นมาของกิจการลูกเสือชาวบ้าน	55
3.2.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือชาวบ้าน	56
3.2.3 องค์ประกอบ / การปกครอง	57
3.2.4 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน	58
3.2.4.1 อุทิศการณ์ของลูกเสือชาวบ้าน	59
3.2.4.2 นโยบายศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์	59
3.2.4.3 การประกาศจุดยืนของลูกเสือชาวบ้านต่อสถานการณ์ปัจจุบัน	60
3.2.4.4 รางวัลต่าง ๆ	61
3.2.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือชาวบ้าน	61
3.2.5.1 การต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์	61
3.2.5.2 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่น	66
3.2.5.3 การสร้างมวลชนอาสาสมัครในพื้นที่พัฒนาสู่การเป็นนักการเมือง	67
บทที่ 4 บทวิเคราะห์การปรับตัว	68
4.1 กิจการเสือป่า - ลูกเสือ สู่ กิจการลูกเสือ - ลูกเสือชาวบ้าน	68
4.2 บริบทของการปรับตัว	70
4.2.1 การปรับตัวในบริบทขององค์ประกอบ	70
4.2.2 การปรับตัวในบริบทของความมุ่งหมาย	79
4.2.3 การปรับตัวในบริบทของวิธีการ	83
4.2.4 การปรับตัวในบริบทการเป็นกลไกของรัฐ	84
4.2.4.1 กิจการลูกเสือในสมัย ร. 6 - สมัย ร. 9 (เยาวชน)	84
4.2.4.2 เสือป่า - ลูกเสือชาวบ้าน (ผู้ใหญ่)	85

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	93
5.1 บทสรุป	93
5.1.1 กิจการลูกเสือไทย	93
5.1.1.1 ความเป็นมา	93
5.1.1.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือ	96
5.1.1.3 องค์ประกอบของโครงสร้างและการปกครอง	97
5.1.1.4 วิธีการสั่งสอนลูกเสือ	97
5.1.1.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือ	99
5.1.2 กิจการเสือป่าและลูกเสือชาวบ้าน	100
5.1.2.1 ความเป็นมา	100
5.1.2.2 ความมุ่งหมาย	100
5.1.2.3 องค์ประกอบโครงสร้างและการปกครอง	101
5.1.2.4 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน	101
5.1.2.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือชาวบ้าน	102
5.2 ข้อเสนอแนะ	103
5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป	104
รายการอ้างอิง	105
ประวัติผู้เขียน	115

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฉายภาพร่วมกับสมาชิกเสือป่าฯ	10
2.2 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี	28
2.3 ข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ ร.ศ. 130 ฉบับลายพระหัตถ์ฯ	31
2.4 นายซัพน์ บุณนาค สวมชุดลูกเสือ	33
2.5 เหรียญราชนิยม	37
3.1 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติ ลูกเสือสดุดีชั้นพิเศษ	51

บทที่ 1

ภูมิหลังและการปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ

1.1 กิจการลูกเสือโลก

กิจการลูกเสือโลก (World Scouting) หรือกิจการลูกเสือ (Scouting) คือกิจการเยาวชน (Youth Movement) ที่ใหญ่ที่สุดในโลกในปัจจุบัน และมีสมาชิกเป็นเยาวชนและอาสาสมัครผู้ใหญ่ มากกว่า 40 ล้านคน¹ ถูกก่อตั้งขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ณ ประเทศอังกฤษ โดย “โรเบิร์ต สตีเฟนสัน สมิทธี เบเดน โพเอลล์ หรือ บี – พี” (Robert Stephenson Smyth Baden-Powell: B.P.) บุตรของ ศาสตราจารย์ เบเดน แห่งมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด (Oxford University) และนางเฮนเรียตต้า โพเอลล์² หลังจากบิดาจากไปในช่วงที่ บี – พี อายุสามปี จึงได้รับการดูแลจากมารดาเพียงลำพัง บี – พี เป็นคนเรียนเก่งและเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้ที่พัก ในเวลาว่าง บี – พี จะเข้าไปเที่ยวเล่นในป่าละเมาะ เป็นที่มาและจุดเริ่มต้นการฝึกทักษะ – ประสบการณ์ การใช้ชีวิตกลางแจ้ง ทำให้เริ่มต้นสนใจการสอดแนม ตลอดจนงานฝีมือที่ทำด้วยไม้ (Scouting and Wood Craft)³ ต่อมา บี – พี สอบเข้ารับราชการทหารได้เป็นที่ 2 ของการสอบ และได้รับการบรรจุเข้ารับราชการทหารโดยประจำการที่กรมทหารม้าอูซซาร์ที่ 13 (13th Hussars) ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองลักเนา (Lucknow) ประเทศอินเดีย⁴ ในระหว่างที่ รับราชการทหาร บี – พี ได้เขียนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการสอดแนมเพื่อส่งไปยังสำนักพิมพ์ในอังกฤษเพื่อตีพิมพ์เนื่องจากเงินเดือนข้าราชการนั้นน้อยมาก ซึ่งมีหนังสือที่ บี – พี เขียนแล้วสร้างชื่อและเป็นที่ยอมรับมากหลังจากผ่านสมรภูมิมรบ มาเฟกิง (Mafeking) ระหว่างสงครามบัวร์ (Boer) ในปี ค.ศ. 1899 (พ.ศ. 2441) ซึ่ง บี – พี สามารถป้องกันเมืองไว้ได้นานถึง 217

¹ World Organization of the Scout Movement: WOSM, “National Scout Organization,” <https://www.scout.org/worldwide> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).

² World Organization of the Scout Movement: WOSM, “Baden Powell,” <https://www.scout.org/bp> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ World Organization of the Scout Movement: WOSM, “Introduction,” <https://www.scout.org/node/52292/introduction> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).

วัน โดยการฝึกอาสาสมัครเยาวชนทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การส่งไปรษณีย์ข่าว สอดแนม หาข่าว ฯลฯ เป็นแรงบันดาลใจและต้นแบบของกิจการลูกเสือในปัจจุบัน⁵ หนังสือเล่มนั้นคือ Aid to Scouting⁶

หลังจากที่ บี - พี ได้ปรับปรุงหนังสือ Aid to Scouting เป็นฉบับเยาวชน ในปี ค.ศ. 1903 (พ.ศ. 2446) ก็ได้ร่วมมือกับสมาคมเด็กชาย (Boys' Brigade) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเยาวชนชายให้เป็นพลเมืองดี⁷ และเป็นที่มาของค่ายทดลองของ บี - พี (Experimental Camp) ระหว่างวันที่ 1 - 8 สิงหาคม ในปี ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2450) ณ เกาะบราวน์ซี (Brown sea Island)⁸ จากนั้น บี - พี ได้เขียนหนังสือเล่มสำคัญที่เป็นต้นกำเนิดของกิจการลูกเสืออย่างมีนัยสำคัญคือ Scouting for Boy ในปี ค.ศ. 1908 (พ.ศ. 2451) ซึ่งในตอนแรกแบ่งออกเป็นรายปักษ์ 6 ตอน และมีการรวมเล่มเป็นคู่มือภายหลัง และสามารถจำหน่ายได้มากกว่า 100 ล้านเล่มทั่วโลก⁹ ซึ่งทำให้เยาวชนชายทั้งหลายจัดกลุ่มทดลองทำกิจกรรมลูกเสือทำให้กิจการลูกเสือถูกเริ่มต้นและขยายวงทั้งในประเทศอังกฤษ และทั่วโลกอย่างรวดเร็ว¹⁰

ในระหว่างสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง ทั่วโลกยกเว้นประเทศที่มีการปกครองแบบเผด็จการ กิจการลูกเสืออาสาเข้าช่วยเหลือกิจการสงครามบนหลักการประชาธิปไตย (Democratic Principle) ตามที่ บี - พี คาดหวังไว้แต่ต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ 2 ลูกเสืออาสาสมัครรับหน้าที่บริการที่หลากหลาย เช่น การส่งข่าว พลเปลดาม อาสากู้ภัย ฯลฯ รวมถึงในประเทศที่มีความวุ่นวาย ลูกเสือทั้งหลายก็เข้าร่วมมีบทบาทสำคัญในการป้องกันประเทศในระหว่างสงคราม

⁵ สุชาติ กลศาสตร์เสนี, “ประวัติลอร์ดโรเบิร์ต เบเดน - โปเอลล์,” https://issuu.com/4332243/docs/book_history_bp (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560).

⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷ World Organization of the Scout Movement: WOSM, “Introduction,” <https://www.scout.org/node/52292/introduction> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

⁸ The Scouts Association, “B. - P. Experimental Camp on Brown sea Island,” The Scout Information Center, https://scouts.org.uk/media/52834/brownsea_island.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

⁹ World Organization of the Scout Movement: WOSM, “The Story of Scouting,” <https://www.scout.org/scout-history> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).

¹⁰ World Organization of the Scout Movement: WOSM, “Introduction,” <https://www.scout.org/node/52292/introduction> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).

และภายหลังสงครามตามข้อเท็จจริงพบว่าประเทศเหล่านั้นก็มีจำนวนสมาชิกลูกเสือเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ¹¹

หลังจากยุคสงครามโลกช่วงปี ค.ศ. 1950 – 1980 (พ.ศ. 2493 - 2523) หลายประเทศ กิจการลูกเสือก็มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างมีอิสระ โดยมีการพัฒนาเป็นลำดับตามความต้องการของสังคมในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา กิจการลูกเสือเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ¹² เช่น ปัญหาสุขภาพเด็ก การรู้หนังสือ การผลิตอาหารและการเกษตร รวมถึงการฝึกอาชีพ ทั้งนี้ มีประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ลูกเสือทั่วโลกให้ความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันคือ ปัญหาการป้องกันยาเสพติดต่อเยาวชน (Drug Abuse Prevention) การฝึกทักษะชีวิต (Life Skill) การบูรณาการความพิการ (Integration of the Handicapped) การอนุรักษ์และการศึกษาสิ่งแวดล้อม (Environment Conservation and Education) และสันติภาพศึกษา (Peace Education)¹³

กิจการลูกเสือนั้น เริ่มต้นจากค่ายลูกเสือเล็ก ๆ ที่เกาะบราวน์ซี เจริญเติบโตจนมีสมาชิกในเกือบทุกประเทศในโลก ผ่านเทคนิคการผสมผสานกันระหว่างการผจญภัย การศึกษา และความสนุกสนานเข้าด้วยกัน ถูกบริหารจัดการ เริ่มใหม่และปรับปรุงตัวเองเพื่อเปลี่ยนแปลงโลก และความแตกต่างของความต้องการและความสนใจของเยาวชนทั่วโลก ในการกระทำดังกล่าวจะเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนกลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ของท้องถิ่นในประเทศและของโลกในที่สุด อีกทั้งเป็นการช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสร้างสรรค์โลกที่ดีกว่า (Creating a Better World)¹⁴ ซึ่งเป็นค่านิยมหลักของกิจการลูกเสือสากลในปัจจุบัน ดังคำกล่าวของมหาตมคานธี ผู้นำของประเทศอินเดียว่า “ฉันภาวนาให้ทุก ๆ บ้านในอินเดียให้มีเด็ก ๆ ที่เป็นเหมือนลูกเสือ – เนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์”¹⁵

¹¹ World Organization of the Scout Movement: WOSM, “The Story of Scouting,” <https://www.scout.org/scout-history> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).

¹² เรื่องเดียวกัน.

¹³ เรื่องเดียวกัน.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁵ Mahatma Gandhi Quote in Eduard Vallory, *World Scouting: Educating for Global Citizenship* (New York: St. Martin’s Press LLC, 2012), 7.

1.2 กิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ก่อนหน้าการกำเนิดกิจการลูกเสือโลกอย่างเป็นทางการในช่วงเวลาไล่เลี่ยกัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพำนักและทรงศึกษาวิชาการทหาร นิติศาสตร์ และการปกครอง ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในช่วงปี ค.ศ. 1893 – 1902 (พ.ศ. 2436 – 2445)¹⁶ ซึ่งเป็นช่วงที่กิจการลูกเสือ (Scouting) กำลังก่อตัวและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ไปพร้อมกับชื่อเสียงของ บี – พี ตลอดจนแนวคิดการดำเนินการสร้างพลเมือง เพื่อเป็นกำลังที่สำคัญในการสนับสนุนการสร้างรัฐสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงได้ทรงนำแนวคิดและวิธีการฝึกอบรมอาสาสมัครและเยาวชนเข้ามาในประเทศไทย โดยเตรียมการและดำเนินการสถาปนากิจการ “เสือป่า” (Wild Tiger Crop) เพื่อฝึกอบรมอาสาสมัครผู้ใหญ่ ซึ่งมาจากแนวคิดของการสอดแนม (Scouting) ของ บี – พี และก่อตั้งกิจการลูกเสือ (Scout) เพื่อใช้ฝึกอบรมเยาวชนชาย ที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงดำริว่าเป็นลูกของเสือป่า จึงพระราชทานนามว่า “ลูกเสือ” กิจการดังกล่าวเป็นกิจการอาสาสมัคร เป็นกองกำลังอาสาสมัครที่ขึ้นตรงต่อองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์หมายความถึงรัฐ เนื่องด้วยเวลานั้นเองเป็นช่วงเวลาที่มัลลัทธิด้านอาณานิคม เข้าควบคุมและมีสนธิสัญญาต่อประเทศสยาม จึงทำให้การจัดตั้งกองกำลังทหารเป็นที่พึงเล็งจากต่างชาติคู่สัญญา การก่อตั้งกิจการเสือป่าและลูกเสือจึงจะเป็นการจัดตั้งกองกำลังอาสาสมัครที่มีสมาชิกเป็นผู้ใหญ่ และเยาวชนชาย เป็นกองกำลังอาสาสมัครกึ่งทหารและฝึกฝนอบรมตามแบบทหารเพื่อเป็นกำลังที่ช่วยสอดส่องดูแลป้องกันประเทศและอารักขาองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้ผลตามบริบทของระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และไม่กระทบความสัมพันธ์ต่อประเทศมหาอำนาจอีกด้วย

ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภชของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2454¹⁷ ทรงมีพระราชดำรัสต่อราษฎรที่เข้าเฝ้าฯ ร่วมพิธีความตอนหนึ่งว่า “... การตั้งกองเสือป่าขึ้นด้วยความมุ่งหมายจะให้คนไทยทั่วกันรู้สึก ว่า ความจงรักภักดีต่อผู้ดำรงรัฐสีมาอาณาจักร โดยต้องตามมติธรรมประเพณีประการ 1 ความรักชาติบ้านเมืองและนับถือศาสนา

¹⁶ พลเรือเอกสุชาติ กลศาสตร์เสนี, *กิจการลูกเสือในมุมมองของข้าพเจ้า* (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2560).

¹⁷ โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา, “พระราชประวัติรัชกาลที่ 6,” http://kingramavi.blogspot.com/p/blog-page_13.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560)

ประการ 1 ความสามัคคีในคณะและไม่ทำลายซึ่งกันและกันอีกประการ 1... ”¹⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นความมุ่งหมายในการให้ข้าราชการบริพาร คหบดี และราษฎรที่เป็นสมาชิกเสือป่าทุกคนมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ มีความรักชาติบ้านเมือง มีศาสนา และมีความสามัคคี ซึ่งเป็นคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองตามแบบสากล

ในส่วนของลูกเสือนั้น หลังจากมีพระบรมราชโองการประกาศข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 ได้เสด็จออก ณ พระที่นั่ง พระราชบัญชาไปยังโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ในปัจจุบันคือโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย) ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2454 จากนั้นหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์ (สร สรเกตุ) ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง จึงนำนักเรียนมหาดเล็กหลวง “ซัพน์ บุนนาค” มาเข้าเฝ้าเพื่อกล่าวคำสาบานลูกเสือคือ "ข้อขอสัญญาว่า ข้อ 1. ข้าจะมีใจจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้อ 2. ข้าจะตั้งใจประพฤติตนให้สมควรที่เป็นลูกผู้ชาย ข้อ 3. ข้าจะประพฤติตนตามข้อบังคับและแบบแผนของลูกเสือ"¹⁹ อันหมายถึงความมุ่งหมายเช่นเดียวกับเสือป่าในการให้เยาวชนชายมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้ดำรงพันธสีมา ผู้ปกครองรัฐ หรือองค์รัฐธรรมาธิปไตยนั่นเอง ทั้งนี้ กิจการลูกเสือก็ได้ถูกใช้เป็นกลไกในการปลูกฝังค่านิยม การรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของความเป็นพลเมืองให้แก่เยาวชนของชาติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

1.3 กิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

กิจการลูกเสือในรัชสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 นั้น ประเทศไทยได้ผ่านช่วงของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข ในปี พ.ศ. 2475 ประกอบกับในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีการประกาศยกเลิกกิจการเสือป่า จึงทำให้กิจการลูกเสือในรัชสมัยนี้เริ่มต้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ซึ่งกำหนดบทบาทให้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่ง

¹⁸ ครูเล็กราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553 <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

¹⁹ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “การลูกเสือไทย: รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=79 (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

“บรมราชูปถัมภ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ”²⁰ อีกทั้งกำหนดให้มีการประกาศพระบรมราชโองการ แต่งตั้งสภานายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ เป็นคนสามัญที่มีใช้กษัตริย์ มีการกำหนด หน่วยงานราชการรับผิดชอบกิจการลูกเสือคือ กองการลูกเสือ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้อธิบดีกรมพลศึกษา เป็นอุปนายกสภากรรมการกลาง จัดการลูกเสือแห่งชาติ²¹ จะเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของผู้มีอำนาจในกิจการลูกเสือ ไทยเนื่องด้วย พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 นั้น ออกโดยรัฐสภาอันมีคณะราษฎรและรัฐบาล ทหารเป็นผู้ร่างกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งประกาศใช้โดยรัฐบาลทหาร และมีการออกกฎหมายลูกเสือฉบับใหม่ในปี พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติม อีก 3 ครั้ง คือ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2509 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 และประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือฉบับล่าสุด ในปี พ.ศ. 2551 เป็นฉบับปัจจุบัน กิจการลูกเสือ ไทยในยุคนี้ มีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับเนื่องจากรัฐบาลยังใช้กิจการลูกเสือเป็นกลไก ในหลากหลายมิติ

ในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการก่อตั้งกิจการลูกเสือชาวบ้าน (เดิมเรียกว่าลูกเสือชาวบ้าน ชายแดน) โดยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 4 จังหวัดอุดรธานี โดยมีการฝึกอบรมลูกเสือ ชาวบ้านรุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 9 – 12 สิงหาคม 2514 ณ ศูนย์พัฒนาการเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน ตำบลแสงพา กิ่งอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย²² เพื่อเป็นการสร้างมวลชนในท้องถิ่น ให้เป็นกำลังในการปกป้อง ดูแลสมาชิก ในชุมชนและพื้นที่ของตนเอง เป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้ กับลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งมีพัฒนาการมาจากการอบรม “อาสาสมัครชาวบ้านชายแดน”²³

การอบรมอาสาสมัครชาวบ้านชายแดนนั้นเริ่มต้นฝึกอบรมโดยกองกำกับการตำรวจ ตระเวนชายแดนเขต 4 จังหวัดอุดรธานี โดยกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ให้การสนับสนุน ด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายตลอดการฝึกอบรมเวลาประมาณ 2 เดือน การฝึกอบรมดังกล่าว

²⁰ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 6, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 42.

²¹ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 14, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 45.

²² พิสิษฐกุล แก้วงาม, “ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย,” สถาบันพระปกเกล้า, wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

²³ ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, “ประวัติลูกเสือชาวบ้าน,” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือ ชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์, <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2560).

คล้ายการฝึกอบรมอาสาสมัครทั่วไป โดยการจัดให้อยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะการฝึกอาวุธ และเน้นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ระหว่างการฝึกอบรม ได้สอดแทรกระบบหมู่ของกิจกรรมลูกเสือทดลองไว้ในการฝึกด้วย จนทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความ ร่าเริง เกิดความสนิทรักใคร่กลมเกลียวกันยิ่งขึ้น ประกอบกับผู้ให้การฝึกอบรมได้ให้ความเป็นกันเองอย่างพี่น้อง ทำให้ชาวบ้านเกิดความอุ่นใจ รู้สึกภูมิใจที่ตนเองได้เสียสละเพื่อความอยู่รอดของชาติ การฝึกอบรมขั้นต้นจึงผ่านได้เรียบร้อย เมื่อจบการฝึกอบรมได้มีการมอบหมายภารกิจให้กลับไปปฏิบัติในท้องถิ่นของตนเอง²⁴

การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านนั้นได้รับการตอบรับจากประชาชนในท้องถิ่น และได้รับการสนับสนุนเป็นจกลั่นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 เป็นอย่างดี เนื่องจากทรงมีพระราชดำริว่าสามารถใช้กิจกรรม ในรูปแบบของลูกเสือ ฝึกฝนอบรมชาวบ้านให้ยึดมั่นในอุดมการณ์ รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างพลเมืองตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) เพื่อให้เป็นกำลังในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่พยายามเข้ามาปลุกระดมชาวบ้านตามแนวชายแดน และถิ่นรุกรันแดน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของไทยในช่วงเวลานั้น จึงทำให้กิจการลูกเสือชาวบ้านเติบโตอย่างรวดเร็ว และรวมถึงเป็นโอกาสให้รัฐบาลทหารซึ่งปกครองประเทศนี้ใช้ประโยชน์จากกิจการลูกเสือชาวบ้านเพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐในมิติมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาลในเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ อีกด้วย

1.4 สรุปเบื้องต้นงานวิจัย

การปรับตัวหรือการแปลงรูป (Trans – form) มาจากคำว่า Trans ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลง²⁵ และ Form หมายถึง รูปแบบหรือรูปร่าง²⁶ ดังนั้นคำว่า Transformation²⁷ จึงหมายถึง การกระทำหรือจัดการให้สามารถอยู่ในสมดุลตนเอง หรือคงอยู่ในสังคมรอบข้างหรืออยู่

²⁴ ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, “ประวัติลูกเสือชาวบ้าน,” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์, <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2560).

²⁵ Longdo Dict, “Trans,” Longdo Dict, <https://dict.longdo.com/search/trans> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2560).

²⁶ Longdo Dict, “Form,” Longdo Dict, <https://dict.longdo.com/search/form> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2560).

²⁷ ความหมายของ Transformation = Reforming = Adaptation

รอดในสภาวะแวดล้อม หรืออยู่ร่วมกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นความเป็นจริงของชีวิต ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์ที่ปรารถนาหรือทำให้ลำบากใจ อันเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการ²⁸ องค์การก็เช่นเดียวกันกับสิ่งมีชีวิตที่จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอยู่ตลอดเวลา²⁹ กิจกรรมลูกเสือ ก็เป็นดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะหรือสิ่งแวดล้อม ดังนั้น บริบทของกิจการลูกเสือไทยในแต่ละช่วงสมัยในฐานะกลไกของรัฐ รวมถึงองค์ประกอบของกิจการลูกเสือ ได้มีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเพื่อให้เข้ากับบริบทของผู้มีอำนาจรวมถึง สภาวะการณ์บ้านเมือง และบริบทของสังคมในมิติต่าง ๆ ให้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของ รัฐ (ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชและระบอบประชาธิปไตย) และบริบทของสังคม รวมถึงการเป็น กลไกให้แก่ผู้มีอำนาจในสังคม และสมาชิกของสังคมทั่วไปในสภาวะการณ์ต่าง ๆ แต่กระนั้นการ ปรับตัวก็เป็นแต่เพียงการปรับตัวและเปลี่ยนรูปแบบภายนอกเท่านั้นแต่สาระยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ในบางมิติ เป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจและดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อตอบข้อยืนยัน “การ ปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ” ดังที่จะได้นำเสนอต่อไป

---

²⁸ ความหมายจากคลังศัพท์ไทย สวทช.

²⁹ NovaBizz, “การเปลี่ยนแปลงจ]try<ok>องค์กร,” NovaBizz, <https://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/organizations-change.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2560).

บทที่ 2

บริบทของกิจการลูกเสือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

2.1 กิจการเสือป่า

2.1.1 ประวัติเริ่มต้นเสือป่า

กิจการเสือป่าได้ถูกสถาปนาขึ้นในเป็นช่วงที่ประเทศสยาม (ไทย) ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปกติ เนื่องจากรัฐไทยเพิ่งจะเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากระบอบการปกครองแบบหัวเมืองประเทศราชมาเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชกษัตริย์ ในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ซึ่งการบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์สู่ส่วนกลางนั้นยังคงอยู่ในช่วงของการปรับตัวยังไม่อยู่ในสภาวะที่สมดุลเท่าใดนัก และที่สำคัญ ยังเป็นยุคค่าอาณานิคมระหว่างภาวะสงครามโลก ครั้งที่ 1 ซึ่งสยามในขณะนั้นตกอยู่ในภาวะภายใต้สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ประเทศมหาอำนาจได้ทำไว้กับสยาม ตลอดจนยังมีกองกำลังของประเทศมหาอำนาจเหล่านั้นประจำการลาดตระเวนในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ และพยายามหาเหตุผลที่จะเข้ายึดสยามให้เป็นเมืองขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ อีกด้วย

ในช่วงเริ่มต้นสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าประกาศข้อบังคับลักษณะปกครองเสือป่าขึ้นในวันที่ 1 พฤษภาคม ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) โดยมีอาสาสมัครเป็นสมาชิกแรกเริ่มมากถึง 141 นาย¹ ทั้งนี้ ทรงโปรดเกล้าฯ ดำรงตำแหน่งเป็น นายกองใหญ่ ผู้บังคับการกองเสือป่า² ในเบื้องต้น เพื่อบังคับบัญชากิจการเสือป่าด้วยพระองค์เอง อีกทั้งโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสือป่าขึ้นเป็นครั้งแรก³ ในวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2454 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระนคร ซึ่งมีอาสาสมัครเสือป่าเข้าร่วมพิธีจำนวนถึง 130 นาย⁴ และทรงพระราชนิพนธ์แนวคิดในการจัดตั้งกิจการเสือป่าผ่านหนังสือปลูกใจเสือป่า เล่มที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน

¹ ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553. <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

² เรื่องเดียวกัน.

³ วรชาติ มีชูบท, “กรมกองเสือป่า (1),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, [http://www.vajiravudh.ac.th/OV toVC/OVtoVC_76.htm](http://www.vajiravudh.ac.th/OV%20toVC/OVtoVC_76.htm) (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

⁴ เรื่องเดียวกัน.

พฤษภาคม 2454 ว่า “เสือป่า เป็นนามเดิมสำหรับใช้เรียกทหารที่ท่านใช้เป็นผู้สื่อข่าวเรื่องข้าศึกมาแจ้งให้แม่ทัพทราบ... เรียกชื่อในปัจจุบันว่า ผู้สอดแนม⁵ หรือเรียกตามภาษาอังกฤษว่า “สเค๊าท”...”⁶

ภาพที่ 2.1 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฉายภาพพร้อม กับสมาชิกเสือป่าที่เข้าพิธี ถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสือป่าครั้งแรก, “กรมกองเสือป่า (1),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_76.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560)

จากนั้นกิจการเสือป่าก็เริ่มต้นพัฒนามีจำนวนอาสาสมัครเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องด้วย เป็นกิจการที่ใช้การอาสาสมัครเข้าร่วม รวมถึงเป็นกิจการที่ดำเนินการควบคุมดูแลโดย พระมหากษัตริย์ ทรงดำเนินการสั่งสอนเสือป่าด้วยพระองค์เองแม้กระทั่งการเสด็จพระราชดำเนินทรง เทศนาเสือป่า ทั้ง 17 กัณฑ์⁷ ในระหว่างการซ้อมรบเสือป่าเพื่อสอนธรรมะแก่บรรดาสมาชิก

⁵ การสอดแนมนั้น เป็นหลักการสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของกิจการลูกเสือ (Scout) และเสือป่า เนื่องด้วยเป็นวิธีการที่จะทำให้สมาชิกได้ฝึกฝนตนเองในการสังเกต จดจำ การสื่อสารส่ง ข่าว ตลอดจนการใช้ชีวิตกลางแจ้ง ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้าน ในเวลาต่อมาได้ใช้ทักษะนี้ในเหตุการณ์ สำคัญด้วยเช่นกัน

⁶ ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553 <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

⁷ ศิวรรณ คุ่มโห, “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” ศิวรรณ คุ่มโห นำข้อมูลขึ้น เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2550. [http://www.openbase.in.th/http://%252Fwww.panyathai.or.th/wiki/index.php/พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว](http://www.openbase.in.th/http://%252Fwww.panyathai.or.th/wiki/index.php/พระบาท_สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

ทรงนิพนธ์แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ หนังสือที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญ ในจดหมายเหตุเสือป่า⁸ อีกด้วย

2.1.2 ความมุ่งหมายของการสถาปนากิจการเสือป่า

ความมุ่งหมายของการสถาปนากิจการเสือป่าคือ จากในรัชสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 เกิดปัญหาการถอนทหารออกจากภาคใต้ของไทยตามสัญญาค้าประกันเงินกู้เพื่อสร้างทางรถไฟสายใต้ กับอังกฤษ ผนวกกับการถอนทหารออกจากชายแดนตะวันออกซึ่งเป็นผลของจากวิกฤติการณ์ ร.ศ.112 ทำให้ประเทศขาดความมั่นคง (ทางทหาร) เป็นอย่างมาก แนวพระราชดำริการตั้งกองอาสา รักษาดินแดนซึ่งเป็นกองกำลังอาสาสมัครฝ่ายพลเรือน ช่วยปิดช่องว่างทางการทหารได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเสือป่ากระจายตัวออกไปทั่วประเทศ จะมีกองกำลังอาสาสมัครประชาชนเป็น กองกำลังกึ่งทหารที่มีความสามารถพร้อมรบอยู่ในท้องที่ มีความชำนาญในท้องถิ่นประจำการอยู่ เป็นการป้องปรามข้าศึกได้อย่างดี⁹ พระราชปรารภในการจัดตั้งกองเสือป่าขึ้นโดยทรงระบุไว้จดหมายเหตุเสือป่า พ.ศ.2454 ว่า

“มีพลเรือนบางคนที่เป็นข้าราชการและที่มิได้เป็นข้าราชการ มีความปรารถนา จะได้รับความฝึกหัดอย่างทหาร แต่ยังมีได้มีโอกาสฝึกหัด เพราะติดหน้าที่ราชการ เสียบ้าง หรือเพราะติดธุระอย่างอื่นเสียบ้าง การฝึกเป็นทหารนั้นย่อมมีคุณประโยชน์ แก่บ้านเมืองอยู่หลายอย่างที่เป็นข้อใหญ่ ข้อสำคัญก็คือกระทำให้บุคคลซึ่งได้รับความฝึกฝนเช่นนั้นเป็นราษฎรดีขึ้น กล่าวคือ ทำให้กำลังกายและความคิดแก่กล้า ในทางที่เป็นประโยชน์ ด้วยเป็นธรรมดาของคน ถ้าไม่มีผู้ใดหรือสิ่งใดบังคับให้ใช้กำลัง และความคิดของตนแล้วก็มักจะกลายเป็นคนอ่อนแอไป อีกประการหนึ่ง การฝึกหัด เป็นทหารนั้นทำให้คนรู้วินัย คือฝึกหัดตนให้อยู่ในบังคับบัญชาของผู้ที่เป็นหัวหน้า ถา นายเหนือตนซึ่งนำประโยชน์มาให้แก่ตนเป็นอันมาก เพราะว่าถ้ารู้จักเป็นผู้อยู่ในบังคับ บัญชาดี ต่อไปก็จะเป็นคนบังคับบัญชาคนได้ดี จะเป็นนายที่รู้จักน้ำใจผู้น้อย ทั้งเป็น ทางสั่งสอนอย่างหนึ่งให้คนมีความยำเกรงตั้งอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายของประเทศ

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553 <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

บ้านเมือง ทั้งจะปลุกใจคนให้มีความรู้สึกรักพระเจ้าแผ่นดิน ชาติและศาสนา จนยอมสละชีวิตถวายพระเจ้าแผ่นดินถาเพื่อป้องกันรักษาชาติศาสนาของตนได้”¹⁰

จากความมุ่งหมายและพระราชปรารภในการสถาปนากิจการเสือป่าในประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีพระราชประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนาข้าราชการ ตลอดจนราษฎรไทยทั่วไป ให้ได้รับการฝึกหัดในแบบทหาร เพื่อให้เกิดกำลังกายและกำลังความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง และเป็นคนที่มีคุณภาพ คือ ทำให้มีวินัย รู้จักการอยู่ใต้บังคับบัญชาเชื่อฟังคำสั่ง รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้น้อย เคารพกฎหมาย และที่สำคัญคือมีความรู้สึกรักสถาบันพระมหากษัตริย์ สามารถปกป้องชาติและศาสนาของตนได้ ซึ่งโดยรวมคือคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง (Citizen) ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงได้รับอิทธิพลจากบริบทของสังคมประเทศอังกฤษซึ่งเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีการก่อตั้งและดำเนินกิจการลูกเสือ (Scouting) ในการสร้างความเป็นพลเมืองในตัวเยาวชนที่เป็นสมาชิก และขับเคลื่อนโดยอาสาสมัครผู้ใหญ่เป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรม แต่ในประเทศไทยนั้นทรงเริ่มต้นที่ อาสาสมัครผู้ใหญ่ คือ กิจการเสือป่า (ต่อมาพัฒนาเป็นกิจการลูกเสือชาวบ้าน) เป็นการตอบสนองต่อบริบทของระบอบการปกครอง และสังคมของไทยในภาพรวม

กิจการเสือป่านั้นมีวิธีการปลูกฝังสมาชิก (อาสาสมัครผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ) ให้มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดินสยามอย่างเป็นรูปธรรมโดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งทรงเข้าพระราชหฤทัย เช่น โปรดเกล้าฯ ให้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่แรกเริ่มคือการเข้าพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสือป่า เป็นต้น กิจการเสือป่าได้ถูกใช้เป็นกลไกในการสร้างความเป็นพลเมืองรองรับแนวคิดเรื่อง “รัฐสมัยใหม่” ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาไว้ในเบื้องต้น และทรงใส่พระราชหฤทัยในการสานต่อพระบรมราโชบายของสมเด็จพระราชบิดา อีกทั้ง เป็นการสร้างกองกำลังกึ่งทหาร (Paramilitary/Brigades¹¹) ที่ขึ้นตรงภายใต้การบังคับบัญชาในพระองค์เพื่อการอารักขา และปกป้องอำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งพระองค์ท่านทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์ ตลอดจนมีการฝึกซ้อมการรบเพื่อเข้าร่วมรบในสมรภูมิเสมือนกับทหารอาชีพ ในปัจจุบันหลังจากสิ้นรัชกาลที่ 6 กองเสือป่าได้ถูกยกเลิกไป และมีแนวคิดการเคลื่อนย้ายอำนาจในการป้องกันรักษาดินแดนของรัฐจากสถาบันพระมหากษัตริย์ไปยังรัฐบาล (ลดอำนาจสถาบันพระมหากษัตริย์) โดยการนำแนวคิดและโครงสร้างการบริหารจัดการในเรื่องของการสร้างและจัดการกำลังสำรองของประเทศและการ

¹⁰ ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553 <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

¹¹ Paramilitary: กองกำลังกึ่งทหาร, Brigades: กองทัพน้อย / กองพลน้อย

รักษาดินแดนไปพัฒนาเป็นต้นแบบในการสถาปนากิจการต่าง ๆ คือ 1) กรมการรักษาดินแดน ปัจจุบันเป็นหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงกลาโหม ตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2491¹² 2) กองอาสารักษาดินแดน เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497¹³ และ 3) ตำรวจตระเวนชายแดน ปัจจุบันเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2497¹⁴ 4) ลูกเสือชาวบ้านภายใต้คณะลูกเสือแห่งชาติและดำเนินการร่วมกับกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2514¹⁵

2.1.3 องค์ประกอบและการปกครอง

กิจการเสือป่าและลูกเสือ มีบริบทที่คล้ายคลึงกันอยู่เป็นจำนวนมากเนื่องด้วยเป็นกิจการที่สถาปนาโดยพระมหากษัตริย์ แต่มีความแตกต่างในการฝึกเพราะว่าเสือป่าเป็นอาสาสมัครผู้ใหญ่ส่วนมากเป็นข้าราชการบริพาร¹⁶ ข้าราชการ คหบดี จะมีสมาชิกเป็นราษฎรทั่วไปอยู่ก็เป็นจำนวนน้อยเนื่องจากเป็นกิจการอาสาสมัครผู้ที่เป็นสมาชิกต้องมีความพร้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเงินสนับสนุนในการจัดทำเครื่องแต่งกายและเวลาว่างที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

¹² สยามมานุสสติ, “เสือป่า&ลูกเสือ : กำลังสำรองในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” สยามมานุสสติ, <http://www.siammanussati.com//เสือป่าลูกเสือ-กำลังสำ/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

¹³ กองอาสารักษาดินแดน, “ประวัติความเป็นมาของกองอาสารักษาดินแดน,” https://multi.dopa.go.th/asa/info_organ/about1 (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

¹⁴ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, “ประวัติ,” กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, http://www.bpp.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=108 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2560).

¹⁵ พิสิษฐกุล แก้วงาม, “ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

¹⁶ ตัวอย่างรายนามข้าราชการบริพารและข้าราชการที่ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นสมาชิกเสือป่านายพลเสือป่า เจ้าพระยาธรรมธาดาธิปไตย (หม่อมราชวงศ์ บุ่ม มาลากุล), นายพลเสือป่า พระยานนทิสเรนทรภักดี (แม่ค เศียนเสวี), นายกองตรี พระยาพิทักษ์ภูบาล (สวัสต์ วิเศษศิริ), นายกองเอก พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์), นายกองเอก พระยาอนิรุทธเทวา (ม.ล.ฟื้น พึ่งบุญ), นายพลเสือป่า เจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล. เพ็ญ พึ่งบุญ)

“เนื่องจากเสื้อปล้าวนเป็นอาสามัคร ซึ่งต่างจากทหารที่นอกจาก จะต้องมิโรงให้อยู่ ให้เป็นที่สง่าผ่าเผย มีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่สวยงามเพื่อจงใจให้คนอยากมาเป็น ทหารแล้ว รัฐบาลยังต้องจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนให้แก่ทหารทั้งในรูปแบบ เงินเดือนและเบี้ยเลี้ยง ในขณะที่เสื้อป่าซึ่งเป็นกองกำลังอาสามัคร นอกจากรัฐบาลไม่ ต้องจัดหาที่พักให้แล้ว ถึงเวลาผู้ที่เป็นเสื้อป่าต่างก็มาฝึกหัดตามกำหนดนัดหมาย เสร็จ การฝึกหัดแล้วก็แยกย้ายกันกลับบ้านหรือที่พักของตน ในขณะที่เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายผู้ ที่เป็นสมาชิกเสื้อป่าต่างก็จัดหาตัวเอง ที่จำเป็นก็มีแต่เพียงชุดฝึกหัด ส่วนผู้ที่ประสงค์จะ แต่งเครื่องแบบให้สวยงามก็สามารถจัดหาเครื่องแบบเต็มยศหรือครึ่งยศหรือเครื่อง สโมสรได้ตามใจสมัครโดยทุนทรัพย์ของตนเอง”¹⁷

เมื่อสมาชิกกองเสื้อป่ามีจำนวนมากขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคแล้ว ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดหน่วยเสื้อป่าขึ้นใหม่ เป็นจำนวน 2 กอง¹⁸ ประกอบด้วย กองเสื้อป่าหลวง (หรือกองเสื้อป่ารักษาพระองค์) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กรมเสนา หลวงรักษาพระองค์ และกองเสื้อป่ารักษาดินแดน ภายหลังปรับเป็นกรมเสื้อป่ารักษาดินแดน ซึ่งเป็น เสื้อป่าสำหรับข้าราชการ สามัญชน พลเรือนทั่วพระนครและตามมณฑล โดยมีการจัดหน่วยด้วยการ แบ่งออกเป็น 4 ภาค ดูแลตามกลุ่มจังหวัด ซึ่งกองเสื้อป่ารักษาดินแดนนี้ถือเป็นต้นแบบของกิจการ ตำรวจตระเวนชายแดนในเวลาต่อมา¹⁹ ทั้งนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระบรม วงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ให้เป็นผู้บังคับการพิเศษกองเสื้อป่าต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร²⁰ เช่น นายกองเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นผู้บังคับการพิเศษเสื้อป่า กองรักษาดินแดนอุดร เป็นต้น

¹⁷ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, “รายงานราชการในมณฑลพายัพ,” ร. 5 ม. 58/44 (11 กุมภาพันธ์ 120 - 10 กันยายน 129). อ้างใน วรชาติ มีชูบท, “กรมกองเสื้อป่า (1),” โรงเรียน วชิราวุธวิทยาลัย, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_76.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

¹⁸ “เสื้อป่า&ลูกเสือ : กำลังสำรองในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” สยามมานุสสติ, <http://www.siammanussati.com/> /เสื้อป่าลูกเสือ-กำลังสำรอง/ (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

²⁰ วรชาติ มีชูบท, “กรมกองเสื้อป่า (1),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_76.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้ง กองนักเรียนแพทย์เสือป่าหลวง ขึ้นโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร²¹ เพื่อให้ให้นักเรียนแพทย์ซึ่งถือว่าเป็นนักเรียนที่มีความสำคัญของสังคมได้มีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัครเสือป่า อีกทั้งยังสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นอาสาสมัครในด้านการแพทย์ในยามศึกสงครามและร่วมในการซ้อมรบเสือป่า ซึ่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกก็ทรงมีบทบาทในกรมแพทย์เสือป่า โดยทรงดำรงพระยศ นายกองโท นายเสือป่าพิเศษ กองเสือป่าหลวง ในปีพ.ศ. 2466 และนายกองเอก กรมนักเรียนแพทย์เสือป่า ช่วงปี พ.ศ. 2467²²

2.1.4 วิธีการสั่งสอนเสือป่า

วิธีการฝึกเสือป่านั้นสั้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ได้มีวิธีการในการหล่อหลอม ฝึกอบรมเสือป่า และลูกเสือที่หลากหลาย โดยทรงเริ่มจากการกำหนดหน้าที่ของเสือป่าโดยแบ่งเป็นสองช่วง คือ ช่วงเวลายามสงคราม และช่วงเวลายามบ้านเมืองปกติ ซึ่งจะได้ให้คำอธิบายต่อไปว่า

2.1.4.1 พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสือป่าและคำสาบานเสือป่า

“พระราชพิธีนี้น่าจะเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา บางตำราก็ว่ามีมาแต่ครั้งพระเจ้าอยู่ทง ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา แต่อย่างไรก็ตาม ต้องถือว่าเป็นพระราชพิธีเก่าแก่ ที่เกี่ยวข้องกับปกครองประเทศ ตามแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ที่นับถือว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมุติเทพ ตามคติเทวราชา ปราภูลักษณ์ฐานอยู่ใน กุฎมณเฑียรบาล กฎหมายตราสามดวง เรียกว่า “ถวายเป็นน้ำพระพิพัฒน์” จัดให้มีขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมขวัญและกำลังใจของทหารให้แน่นแฟ้น และถือเป็นกุศโลบายทางจิตวิทยาของการปกครองทางทหารที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะ ขั้นตอนของพิธีกรรมที่ดำเนินไปนั้น ล้วนมุ่งที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อ ความผิดบาปและความน่าสะพรึงกลัวในโทษทัณฑ์และคำสาปแช่ง ที่กระทำผิดต่อ คำสัตย์สาบานทำให้สามารถควบคุมจิตใจ และความประพฤติของข้าราชการ

²¹ Chaiyos Charoensuntipong, “กองเสือป่าในรัชกาลที่ 6 และนักเรียนแพทย์เสือป่า ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร,” Siriraj Museum Journal, <http://journal.sirirajmuseum.com/2016/05/02/กองเสือป่าในรัชกาลที่-6/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

²² เรื่องเดียวกัน.

ทั้งปวง ให้ตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อประเทศชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ ได้อย่างเหนียวแน่น”²³

โดยปกตินั้น การถือน้ำพิพัฒน์สัตยาพิธีถือน้ำ อันหมายถึงการดื่มน้ำที่เสกแล้วเพื่อสาบานตนว่า จะซื่อสัตย์ไม่คดโกง และจงรักภักดี ไม่จำเพาะแต่กับองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น แต่ยังคงจงรักภักดีต่อประเทศชาติบ้านเมือง อันเป็นแผ่นดินแม่แดนกำเนิดของตนอีกด้วย²⁴ ตามปกติ การถือน้ำพิพัฒน์สัตยานี้ จะเป็นพิธีของศาสนาพราหมณ์ที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ป็นข้าราชการ ข้าราชการ หรือทหารหาญที่ออกรบ แต่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมาชิกเสือป่าผ่านพิธีการอันสำคัญนี้ เพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีต่อพระองค์ และรัฐสยามไปในเวลาเดียวกัน เป็นเครื่องมือที่ทรงอิทธิพลยิ่ง ในการทำให้เสือป่าในยุคแรกนั้นมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ตลอดจนเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับพิเศษ ระหว่างสมาชิกเสือป่า และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าของกิจการเสือป่าอีกประการหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ

ในพิธีการถือน้ำพิพัฒน์สัตยานั้นต้องมีการกล่าวลิลิตโองการแช่งน้ำ ซึ่งเป็นคำสาปแช่งต่อผู้ที่คิดทรยศ ไม่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ละเมิด หรือไม่กระทำตามคำสาบานที่มีไว้ในพิธีถือน้ำ โดยมีบทร้อยกรองที่เพิ่มเติมขึ้นในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ดังที่ วาทิน ศานดี สันติ ได้ระบุไว้ว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกระทำสัตยาธิฐานสภเสนาบดีถวาย
แต่พระเจ้าอยู่หัวจำเพาะพระพักตร์ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า
ด้วยข้าพระพุทธเจ้าจะกระทำราชกาลฉลองพระเดชพระคุณโดยสัจสุจริต ซื่อตรง
แต่ความสัจจริง มิได้กบฏประทุษร้าย มิได้เอาน้ำใจไปแผ่เผื่อไว้แก่ไท่ต่างด้าว
ท้าวต่างแดน เพื่อจะให้กระทำประทุษร้ายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ถ้ามีการศึกษ
ยกมากระทำแก่พระนครก็ดี พระพุทธเจ้าอยู่หัวจะใช้ข้าพระพุทธเจ้าไปกระทำ
สงครามแห่งใด ตำบลใดก็ดี ถ้าข้าพระพุทธเจ้าเกรงกลัวข้าศึกมากกว่าเจ้า
ไม่ทำการเอาชัยชนะข้าศึกได้ ขอให้เทพเจ้าอันรักษาโลกในมณฑลจักรวาล
หมื่นโกฏิจักรวาลแสนโกฏิจักรวาล มาเข้าดลพระทัยพระเจ้าอยู่หัว ให้ตัดหัวผ่อก
ข้าพระพุทธเจ้า แต่ในปัจจุบันขณะเดี๋ยวนี้อะไร อนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าเห็นแก่จักขุได้

²³ เผ่าทอง ทองเจือ, “น้ำพิพัฒน์สัตยา (ตอนที่ 1),” ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/268039> (สืบสืบค้นวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

ฟังแกโสต รู้ว่าผู้อื่นคิดกบฏประทุษร้ายด้วยความทุจริตผิดด้วยพระราชบัญญัติ แล้วนำเอาเนื้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบ ถ้าข้าพระพุทธเจ้า มิได้ ตั้งอยู่ในความสัจสาบานดุกกล่าวมานี้ ขอจงภูมิเทวดา อารักษ์เทวดา อากาศ เทวดา รุกขเทวดา ท้าวจตุโลกบาล ท้าวอัฐโลกบาล ท้าวทศโลกบาลอันมีฤทธิ์สิทธิ์ ศักดิ์ลึงสังหารผลาญชีวิตฯ ข้าฯ ให้ฉันทภินทะพินาศ ด้วยอุปะปีฬก, อุปะเนทครรร มุปะฆาฏด้วยอัสนีบาตรสายฟ้าฟาด ราชสัตถาวุธดาบ องค์กรักษ์จักรนารายณ์ กระบือเสี่ยว ช้างแท่ง เสือสัตว์อันร้ายในน้ำในบก จงพิฆาฏอย่าให้ปราศจาก ปัญ จวิสติมหาภัย ๒๕ ประการ และทวดิงส์ กรรมกรรม ๓๒ ประการ ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารับพระราชทานน้ำพิพัฒน์สัจจาธิษฐานนี้แล้ว จงบันดาลให้เกิด ฝิพิช ฝิกาลอดิตสารชราพาธ ฉันนะวุติโรคร้าย ๙๖ ประการ ให้อกาลมรณภาพตาย ด้วยความทุกข์เวทนาลำบากให้ประจักษ์แก่ตาโลกใน ๓ วัน ๗ วัน แล้วจงไปบังเกิด ในมหานรกหมกไหม้อยู่สิ้นแสนกัลป์อนันตชาติ ครั้งสิ้นกรรมจากที่นั่นแล้ว แล้วจง ไปบังเกิดในภพใด ๆ อย่าให้ข้าพระพุทธเจ้าพบพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ซึ่งจะมาโปรดให้ข้าพระพุทธเจ้าได้เลย ถ้าข้าพระพุทธเจ้าตั้งในกตัญญู กตเวทิตี ความสัจสุจริตโดยบรรยายกล่าวมาแต่หนหลัง ขอจงภูมิเทวดา อารักษ์ เทวดา รุกขเทวดา อากาศเทวดา ท้าวจตุโลกบาล ท้าวอัฐโลกบาล ท้าวทศโลกบาล เทวดาผู้มีฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์ จงช่วยอภิบาลข้าพระพุทธเจ้าให้เจริญศรีสวัสดิ์ โดย บรรยายอันกล่าวมานั้นจงทุกประการ ข้าพระพุทธเจ้ารับพระราชทานน้ำพิพัฒน์สัจ จาธิษฐานแล้ว จงให้ข้าพระพุทธเจ้าบังเกิดสุขสวัสดิภาพพ้นจากฉันนะวุติโรค ๙๖ ประการ เจริญอายุวรรณะสุขพละ ให้ถึงแก่อายุบริเฉทกำหนดด้วยสุขเวทนา ดุจ นอนหลับแล้ว และตื่นขึ้นในดุสิตพิมาน เสวยทิพยสุขไสสวรรคย์สิ้นแสนกัลป์อนันต ชาติครั้นข้าพระพุทธเจ้าจากสวรรค์เทวโลกแล้ว ลงมาในมนุษย์โลกจงได้พบ พระพุทธเจ้าพระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า แล้วเสร็จแก่พุทธภูมิ อรหัตถภูมิ พ้นจาก สารทุกข์ด้วยความสัจสุจริตกตัญญูนั้นเถิด”²⁵

²⁵ เบญจมาศ พลอินทร์. วรรณคดีขนบประเพณีพระราชพิธีสิบสองเดือน. พิมพ์ครั้งแรก.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2523. อ้างใน วาทิน ศานต์ สันติ, “คำสาปแช่งที่ปรากฏในลิลิต โองการแข่งน้ำ,” วาทิน ศานต์ สันติ นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2557. GotoKnow, <https://www.gotoknow.org/posts/563119> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2561).

2.1.4.2 การกำหนดหน้าที่เสือป่า

“พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงกำหนดหน้าที่ของเสือป่าไว้ดังนี้
 1) หน้าที่ควรกระทำให้เป็นประโยชน์ในเวลาสงคราม 1.1) รักษาบ้านเมืองซึ่งอยู่หน้าศึกซึ่งไม่มีทหารรักษา 1.2) ปะทะด่านทาน หน่วงเหนี่ยวข้าศึกไว้เพื่อให้กองทัพยกไปทัน 1.3) รักษาด่านและซัดดาทัพในที่บางแห่งช่วยกองทัพไม่ต้องแยกกองย่อยทำให้เปลืองกำลังเปล่า ๆ 1.4) รักษาการติดต่อ บรรเทาภารกิจของกองทัพ 1.5) ช่วยลาดตระเวนสืบข่าว 2) รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน
 2.1) ช่วยเจ้าหน้าที่รักษาความสงบทั่วไป 2.2) ช่วยเหลือเวลาเกิดเพลิงไหม้ 2.3) ล้อมวังรักษาพระองค์ 2.4) ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์”²⁶

จะเห็นได้ว่า หน้าที่ของเสือป่านั้นเป็นหน้าที่คล้ายคลึงกับทหารแต่ไม่ใช่ทหาร เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ สมาชิกเสือป่านั้นเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้นไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ในการเข้าร่วมอาสาปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ แต่ได้รับการอบรมฝึกฝนและสั่งสอนเช่นเดียวกับทหาร ตลอดจนมีการซ้อมรบเสือป่า ที่จำลองการรบและมีการปฏิบัติการเช่นเดียวกับการซ้อมรบของทหาร เป็นผลให้เสือป่ามีความสามารถ หรือมีศักยภาพเป็นอาสาสมัครที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ทหารอาชีพในมิติต่าง ๆ ของการรบ รวมถึงการตระเวนสืบข่าว ที่ต้องอาศัยทักษะการสอดแนม ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองสงบ ก็พร้อมจะเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยในการรักษาความสงบ ให้ความช่วยเหลือในเวลาเกิดอุบัติเหตุเช่นเพลิงไหม้ การช่วยเหลือผู้อื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการล้อมวัง ถวายการรักษาความปลอดภัยให้พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ การที่จะฝึกฝนให้ราษฎร ข้าราชการ ตลอดจนข้าราชการบริพาร มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ได้ นั้น ทรงดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลายดังจะได้อธิบายต่อไป

2.1.4.3 แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ

แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือนั้นล้วนเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์หลักสูตรการฝึกอบรมเสือป่าและลูกเสือ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เชิงวิชาการ (Academic) รวมถึงเป็นการให้ความรู้ ประกอบการฝึกให้แก่สมาชิกเสือป่า และลูกเสือในเวลาเดียวกัน ในรูปแบบเดียวกับหนังสือ Aids to Scouting และ Scouting for Boy ของ บี – พี รวมถึงยังทรงนำบางบทในหนังสือดังกล่าวมาใส่ไว้เพื่อขยายความให้ชัดเจนหรือยกเป็นตัวอย่างอีกด้วย ในบทต่าง ๆ ของแบบสั่งสอนยังทรงใส่รายละเอียดของกิจกรรมประกอบรูปภาพให้สมาชิกได้อ่านและทำความเข้าใจ และมี

²⁶ Buurapa [นามแฝง], “เสือป่า,” Buurapa, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2553 <http://www.vcharkarn.com/blog/90244> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

แบบฝึกภาคปฏิบัติไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการฝึกซ้อมและอบรม มีทั้งสิ้น 18 บท ว่าด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนของเสือป่า และลูกเสือ ดังนี้ บทที่ 1 การสืบข่าวและเดินทาง บทที่ 2 อาณัติสัญญาณ บทที่ 3 การช่างและความรู้เบื้องต้น บทที่ 4 การตั้งค่ายและที่พักแรม บทที่ 5 การอยู่ค่ายและพักแรม (ต่อ) บทที่ 6 ยามและด่าน บทที่ 7 การพิจารณา สังเกต และจำ บทที่ 8 การสะกดรอย บทที่ 9 การสันนิษฐาน บทที่ 10 การแฝงกายและเคลื่อนรอย บทที่ 11 รายงานและแจ้งเหตุ บทที่ 12 กำบัง บทที่ 13 ตั้งรับ บทที่ 14 ป้องกันตัว บทที่ 15 จับผู้ร้าย บทที่ 16 ช่วยชีวิตและกันภัย บทที่ 17 ปัจจุบันพยาบาล บทที่ 18 ปัจจุบันพยาบาล (ต่อ)²⁷

2.1.4.4 หนังสือปลุกใจเสือป่า

หนังสือปลุกใจเสือป่านั้นเป็นการหล่อหลอมสมาชิกเสือป่า ลูกเสือ และราษฎรทั่วไป ให้มีความเข้าใจในเสือป่าตลอดจนวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งซึ่งมีความมุ่งหมายให้เกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยใช้วรรณคดีศิลป์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปรีชาสามารถในด้านวรรณคดีเป็นอย่างยิ่ง ทรงโปรดเกล้าฯ สร้างวรรณคดีในรูปแบบที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อนคือ “วรรณคดีชาตินิยม²⁸” พระองค์ท่านได้ทรงใช้อักษรศิลป์เป็นเครื่องก่อการอบรมความรักชาติในหมู่คนไทย ให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ได้ทรงใช้หนังสือปลุกใจเสือป่าเป็นวรรณคดีหนึ่งในการสั่งสอนเสือป่า รวมถึงคนไทยทั่วไปให้มีใจรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยในหนังสือประกอบด้วย 6 เล่ม ๆ ละ 1 บท ดังนี้ เล่มที่ 1 เรื่อง เสือป่า คืออะไร ความมุ่งหมายที่ชัดเจนในบทนี้คือการอธิบายให้เข้าใจถึงลักษณะและหน้าที่ของเสือป่า เล่มที่ 2 เรื่อง ความมุ่งหมายในการที่ตั้งกองเสือป่าขึ้น จุดประสงค์ของบทนี้ คือการแสดงให้เห็นว่าคนไทยทุกคนมีหน้าที่ป้องกันชาติ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของทหารเท่านั้น และทุกคนต้องเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ เพื่อป้องกันการรุกราน เล่มที่ 3 เรื่อง หน้าที่ประจำตัวคนทุกคน ใจความสำคัญของบทนี้คือการหยิบยกข้อบกพร่องของคนไทยในสมัยนั้น (พ.ศ. 2456) ขึ้นมาวิจารณ์ ข้อบกพร่องสำคัญที่ทรงหยิบยกมากล่าวคือ คนไทยเกิดแลเห็นความสุขสบายของตนเองเกินไป และหลงนิยมแบบยุโรปโดยปราศจากความตรึกตรอง เล่มที่ 4 เรื่อง ทัศนคติต่อพระเจ้าแผ่นดิน ทรงอธิบายให้เห็นว่าพระเจ้าแผ่นดินเป็นตำแหน่งอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และการจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นกิจอันทุกคนพึงปฏิบัติ เพื่อความมั่นคงของคณะและของตนเอง และได้ทรงอธิบายว่า “พระราชาธิบดีคือผู้ที่ได้รับมอบให้ถือ

²⁷ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร, *แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ* (พระนคร: ม.ป.พ., 2457).

²⁸ Tanat [นามแฝง], “หนังสือปลุกใจเสือป่า,” Tanat, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2560. <http://www.museumthailand.com/topic.php?p=352> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

อำนาจแห่งคณะไว้ และใช้อำนาจนั้นเพื่อประโยชน์และความสุขของคณะ เพราะฉะนั้นการที่จะนับถือหรือเคารพพระราชพิธีก็คือ เคารพนับถือในอำนาจแห่งคณะ” ตามที่ทรงได้อธิบายไว้ในวันนั้น พระเจ้าแผ่นดินมิใช่ตัวบุคคล หากหมายถึงตำแหน่งหน้าที่ เล่มที่ 5 เรื่อง รักษาชาติศาสนา บทนี้แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างชาติกับศาสนา และอธิบายเหตุผลความจำเป็นที่บุคคลจะต้องรักษาชาติศาสนา เล่มที่ 6 เรื่อง เห็นแก่คณะ ฟังบังคับบัญชา และรักษาสัตย์ บทนี้ทรงอธิบายความสำคัญและความหมายของการเห็นแก่คณะการฟังบังคับบัญชา และรักษาสัตย์ อันเป็นข้อสาบานหรือข้อปฏิญาณ ข้อที่ 1 ของกองเสือป่า²⁹ ทั้งนี้ พระองค์ยังมีบทพระราชนิพนธ์อีกหลากหลายที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกเสือป่าและลูกเสือ เช่น หนังสือประโยชน์ของเสือป่าและลูกเสือในยามสงคราม สยามานุสติ ฯลฯ รวมถึงบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.1.4.5 เทศนาเสือป่า

การเทศนาเสือป่าเป็นการสั่งสอนสมาชิกเสือป่าและลูกเสือในด้านจริยธรรม โดยทรงให้ความรู้ด้านศาสนาต่าง ๆ และสั่งสอนผ่านการเทศนาในการซ้อมรบเสือป่า ระหว่างวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2457 ถึงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2458 ณ พระราชวังสนามจันทร์³⁰ ในการซ้อมรบเสือป่า โดยมีใจความในพระราชนิพนธ์แบ่งเป็น 3 ภาค ประกอบด้วย ภาค 1 ว่าด้วยประวัติแห่งพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับศาสนาอื่นให้เห็นว่าเป็นศาสนาที่เหมาะสมแก่ไทยเรา และประเสริฐกว่าศาสนาอื่นอย่างไร (กัณฑ์ที่ 1 – 7) กล่าวคือ กัณฑ์ที่ 1 ความจำเป็นที่มีศาสนา โดยเริ่มต้นทรงกล่าวถึงการปกครองใจตนเองของนักรบหรือ “มโนกรรม”³¹ กัณฑ์ที่ 2 กำหนดแห่งศาสนา ทรงกล่าวถึงว่าศาสนาที่สำคัญในโลกทรงยกตัวอย่าง 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ทั้งหมดถือกำเนิดในทวีปเอเชียทั้งสิ้น กัณฑ์ที่ 3 ศาสนาพราหมณ์ ทรงอธิบายถึงที่มาของศาสนาพราหมณ์และเป็นศาสนาที่ดำรงอยู่ในสมัยพุทธกาล และแต่ละศาสนาจะถูกปรับปรุงให้เหมาะสมกับภูมิประเทศของตน เช่นศาสนาพุทธนั้นเหมาะสมแก่ภูมิประเทศของไทย เป็นต้น ทั้งนี้ หลังจากที่ทรงเทศนาถึงศาสนาพราหมณ์ซึ่งเป็นศาสนาเก่าแก่แล้ว ทรงเปรียบเทียบศาสนาของศาสนาสำคัญของโลกทั้ง 3 ศาสนาคือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ดังนี้

²⁹ Tanat [นามแฝง], “หนังสือปลุกใจเสือป่า,” Tanat, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2560, <http://www.museumthailand.com/topic.php?p=352> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

³⁰ พระยาบรมบาทบารุง (พิน ศรัววรรณะ), *ใจความสังเขปพระราชนิพนธ์เทศนาเสือป่า* (พระนคร: โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์, 2503), จ.

³¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *เทศนาเสือป่า 17 กัณฑ์* (พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2505), 1.

“...ถ้าจะเปรียบศาสนาที่มีปรากฏอยู่ 3 คือ พระพุทธเจ้าของเรา, พระเยซู, พระมะหะหมัด คงรวบรวมความได้ว่าพระพุทธเจ้าได้เปรียบ คือที่ทรงตั้ง พระพุทธศาสนาขึ้นก่อน ข้อ 1 เป็นอัครรรย; ข้อ 2 ทรงเป็นเชื่อกษัตริย์ ซึ่งเคย กินดินอนดี ได้รับความสุขสารพัดอย่าง ตัดความสุขไปได้...พระองค์ไม่เคยได้รับความยากลำบาก แต่ยอมจนเสียยิ่งกว่าไพร่!... เยซูมีกำเนิดต่ำ; กำเนิดอยู่ในตระกูล คนที่ต่ำ ถ้าจะเรียกตามข้างพราหมณ์ต้องว่าเป็นตระกูลพานิชคือพ่อค้า เป็นพ่อค้า ต่ำ ๆ คือชั้นเวศย์ คือเป็นช่างไม้... ส่วนพระมะหะหมัดเดิมเป็นคนไพร่ทีเดียว; ครั้นเมื่อมาสำเร็จสร้างศาสนาขึ้นได้ แล้วได้สมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ตรงข้าม กับพระพุทธเจ้าของเรา...

เท่านี้ก็แลเห็นได้ว่า เราทั้งหลายซึ่งมีสติปัญญาควรนับถือผู้ใด เราทั้งหลาย มีสติไตร่ตรองควรชั่งน้ำหนักดูว่า ศาสดาคนใดเป็นผู้ประเสริฐ คนใดเป็นคนที่ดียิ่ง และคนใดที่จะสั่งสอนมาก ส่วนตัวของข้าพเจ้าเองเท่าที่ข้าพเจ้ารู้เห็นและพิจารณา ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าพระพุทธเจ้าองค์เดียว... ขอแต่ว่าในขั้นนี้ก็ดี และต่อไปก็ดี เมื่อข้าพเจ้าพูดสิ่งใดให้ท่านทั้งหลายฟังด้วยความเคารพ ไม่ใช่เคารพเฉพาะตัว ข้าพเจ้า ขอให้นึกเคารพคำซึ่งได้แสดงต่อท่านทั้งหลาย และคำที่ข้าพเจ้าพูด เพื่อประโยชน์ความสุขของเราทั้งหลายทั่วไป.”³²

จากเทศนาภรณ์ ที่ 3 ท่านทรงเปรียบเทียบที่มาซึ่งเป็นเหตุผลในการที่พระองค์ ทรงนับถือศาสนาพุทธ เนื่องด้วยที่มาของสถานภาพของศาสดาที่แตกต่างกัน กล่าวโดยสรุป คือ ศาสนาพุทธนั้นศาสดามีสถานะเป็นกษัตริย์ ซึ่งเป็นสถานะเดียวกับพระองค์ ดังนั้น จึงเป็นเหตุผล ที่ทรงนับถือศาสนาพุทธ ประกอบกับการมีสถานะเป็นกษัตริย์ของพระศาสดาจึงเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า เป็นคนที่อยู่ในสถานะสูงส่ง แต่ยอมเสียสละความสุข และอำนาจวาสนาทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ ของมนุษยชาติทั่วเป็นการทั่วไป ซึ่งเปรียบได้กับพระองค์ซึ่งยอมสละความสุขในการทำเพื่อไพร่ฟ้า ประชากรของพระองค์ ทั้งนี้ ในตอนท้าย ทรงเชื่อมโยงโดยข้อความที่ให้เคารพเชื่อฟังในคำพูด ของพระองค์เพื่อประโยชน์และความสุขของ ทุกคน อันหมายถึงบรรดาราชกรชาวสยามทั่วไป ภรณ์ที่ 4 ทรงกล่าวเปรียบเทียบถึงศาสนายิว และศาสนาคริสต์ ในเรื่องของความเป็นมาหรือต้น กำเนิด และประวัติที่มาของแต่ละศาสนา ตลอดจนการส่งต่อเรื่องราวการเริ่มต้นเผยแพร่ศาสนา เพื่อให้สมาชิกเสือป่าได้เห็นและพิจารณาในความเป็นไปและการเคารพนับถือศาสดาดังกล่าว ภรณ์ที่ 5 ความภักดีของศาสนา ทรงกล่าวเปรียบเทียบเกี่ยวกับศาสนาอื่น ๆ ว่าต้องเริ่มต้นจากความภักดีก่อน

³² เรื่องเดียวกัน, 25 – 27.

ที่จะเกิดความเชื่อถือ แต่สำหรับพุทธศาสนานั้นจะเกิดความเชื่อถือเลื่อมใสก่อนถึงจะเกิดความภักดี ภายหลัง กัณฑ์ที่ 6 ปาฏิหาริย์ ทรงอธิบายความถึงปรากฏการณ์ที่เป็นปาฏิหาริย์ในศาสนาต่าง ๆ ในเรื่องของที่มา และเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา และทรงแนะนำให้เริ่มต้นปฏิบัติ ศาสนกิจ กัณฑ์ที่ 7 ศาสนาเป็นของสำหรับชาติ ทรงอธิบายถึงหลักการที่สำคัญของศาสนาพุทธผ่าน มุมมองของศาสนาอื่นและทรงกล่าวว่า “...ศาสนาสมัยนี้ เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้...”³³

“รัชกาลที่ 6 ทรงถือว่า ความเป็นไทยประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นเครื่องชี้วัดหรือเป็นคำจำกัดความของผู้ที่เป็น “คนไทย” ตามคำนิยาม ของพระองค์ ผู้ที่เรียกตนเองว่า คนไทย คือ ผู้ที่ต้องตกลงใจว่าเป็นไทยและ ประพฤติให้เหมือนคนไทยทุกอย่างทุกสถาน นั่นก็คือ การจงรักภักดีต่อชาติและ พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ทรงอธิบายว่า “ชาติ” คือ คำที่ใช้เรียกคณะชนที่อยู่ ร่วมกัน คนชาติไทย ก็คือคนที่เกิดเป็นไทยเกิดในหมู่ชนที่เรียกนามตัวเองว่า “ไทย” ขณะเดียวกัน พระองค์ก็ถือว่า ศาสนา คือ องค์ประกอบสำคัญของการ ดำรงอยู่ของชาติ นั่นคือ ชาติกับศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเพราะ ถ้าสิ้นชาติศาสนาก็ตั้งอยู่ไม่ได้ ในทางกลับกัน ถ้าศาสนาเสื่อมสลายประชาชนย่อม ชาติคุณธรรม และชาติก็ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้”³⁴

คำกล่าวนี้เป็นไปตามแนวคิดหรืออุดมการณ์รัก “ชาติ” ที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ได้นำเข้ามาปลูกฝังให้กับประชาชนในช่วงรัชสมัยของพระองค์ เป็นช่วงสมัยเริ่มแรกของความเป็น “รัฐสมัยใหม่” และมีการปลูกฝังอุดมการณ์เหล่านี้ ทั้งนี้ มีความเชื่อว่าทรงได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิด เรื่อง “God, Queen, and Country”³⁵ ของอังกฤษ ซึ่งทรงได้รับเมื่อครั้งเสด็จไปทำการศึกษา เป็นการนำสถาบันหลักทั้ง 3 ที่มีอยู่ในสังคมไทยมาใช้ในลักษณะของอุดมการณ์และเน้นความสำคัญ ไปที่สถาบันกษัตริย์ หรือเป็นการสร้างฐานพระราชอำนาจของพระองค์ให้เข้มแข็ง ผ่านการเทศนา เสือป่า หนึ่งในโลกที่จะส่งผ่านไปยังประชาชนทั่วไป พระองค์ทรงมีความพยายามในการปลูกฝัง อุดมการณ์ในประชาชนทั่วไปหลากหลายวิธี ดังเช่น 1) ทรงพระราชทานธงไตรรงค์หรือธงชาติสยาม

³³ เรื่องเดียวกัน, 67.

³⁴ อิกานต์ ศรีนารา, “การส่งเสริมอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์,” สถาบัน พระปกเกล้า, http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การส่งเสริมอุดมการณ์_ชาติ_ศาสนา_พระมหากษัตริย์ (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2560).

³⁵ เรื่องเดียวกัน.

ซึ่งแสดงถึงความเป็นตัวแทนของชาติ ที่ประกอบด้วย สีแดงหมายถึงชาติ สีขาวบริสุทธิ์หมายถึงศาสนา และสีน้ำเงินขาบซึ่งเป็นสีประจำพระองค์³⁶ หมายถึงพระมหากษัตริย์ ทั้งสามสถาบัน รวมเป็นหนึ่ง คือ ความเป็นชาติ 2) ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ และบทละครต่าง ๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังความเข้าใจ ความเป็น “ชาติ” และอุดมการณ์ เช่น หนังสือปลูกใจเสือป่า เทศนาเสือป่า ขอมดำดิน และหัวใจ นักรบ เป็นต้น ในการเทศนาเสือป่ากัณฑ์นี้ แสดงให้เห็นถึงความพยายามปลูกฝังอุดมการณ์รัก “ชาติ” และความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นองค์รัฐอธิปัตย์ โดยการสร้างความไว้วางใจในรูปแบบของ ความจงรักภักดี ให้เกิดขึ้นในตัวของราษฎรสยาม หรือคนไทยทั่วไป โดยเริ่มต้นจากตัวสมาชิกเสือป่า นั้นเอง ทั้งนี้ อิกานต์ ศรีนารา ได้มีคำอธิบายไว้ว่า

“...สำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความเป็นไทย หรือ ชาติไทย อันที่สามนั้น ตามพระราชอาชญาของรัชกาลที่ 6 พระมหากษัตริย์มิได้เป็นเพียง ผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ศูนย์รวมของความศรัทธาเท่านั้น แต่ยังก้าวไกลไปถึง การเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏแก่สายตาของนานาชาติประเทศ เปรียบประดุจ “ธงชัย ของชาติ”³⁷ ด้วย พระองค์ทรงชี้ว่า พระราชาพระของพระมหากษัตริย์ไทยในยุค สมัยของพระองค์มิได้มีเพียงการทำ ความเจริญให้เกิดขึ้นภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ยังทรงเป็นผู้นำเกียรติคุณและศักดิ์ศรีของ “ชาติ” ให้เป็นที่ปรากฏแก่ ชาวโลกด้วย นั่นก็คือ การนำประเทศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่งและอยู่ในฝ่ายที่ ได้รับชัยชนะ ดังนั้น พระมหากษัตริย์ตามความหมายที่ใช้ในการปลูกฝังอุดมการณ์ รัก “ชาติ” ในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ ชาติไทย เป็นสิ่งที่ไม่ อาจแบ่งแยกหรือทำลายได้ เพราะ “กษัตริย์ก็คือชาติ” และ “ชาติก็คือ กษัตริย์”...”³⁸

³⁶ ชนิตา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม, *การเมืองในประวัติศาสตร์ธงชาติไทย* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546), 93.

³⁷ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *ปลูกใจเสือป่า*. 51. อ้างใน อิกานต์ ศรีนารา, “การส่งเสริมอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์,” สถาบันพระปกเกล้า, http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การส่งเสริมอุดมการณ์_ชาติ_ศาสนา_พระมหากษัตริย์ (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2560).

³⁸ อิกานต์ ศรีนารา, “การส่งเสริมอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์,” สถาบันพระปกเกล้า, http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การส่งเสริมอุดมการณ์_ชาติ_ศาสนา_พระมหากษัตริย์ (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2560).

ประกอบกับจากคำอธิบายของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ในเรื่องของ “ชาติ” ที่สอดคล้องกับบริบทการปลูกฝังอุดมการณ์รัก “ชาติ” ในสมัยรัชกาลที่ 6 กล่าวคือ

“...ผู้เขียนเองจึงไม่เห็นด้วยที่จะพิจารณาการเน้นคำพูดเรื่อง “ชาติ” ในสมัยรัชกาลที่ 6 ว่าเป็นการเคลื่อนไหวแบบชาตินิยม หรือสามารถจัดให้เป็นชาตินิยมโดยรัฐ (official nationalism) ได้ในแต่ประการใด... เราควรและจำเป็นที่จะต้องแยกแยะความรักชาติบ้านเมือง (patriotism) ออกจากลัทธิชาตินิยม(nationalism) มิใช่ว่าใครก็ตามที่เปล่งคำว่า “ชาติ” และคำกล่าวว่ารัก “ชาติ” จะต้องกลายเป็นนักชาตินิยมไปเสียทั้งหมด ทั้งนี้ทั้งนั้น เราควรที่จะต้องตรวจสอบความหมายของคำว่า “ชาติ” ของเขาด้วยว่าหมายถึงประชาชนที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่ และคำว่า “ชาติ” ที่เขากล่าวขึ้นมานั้น มีความสำคัญสูงสุดอยู่เหนือส่วนอื่น ๆ รวมทั้งมีความสำคัญอยู่เหนือรัฐด้วยหรือไม่”³⁹

ดังนั้น โดยรวมการเทศนาเสือป่าในภาคนี้ทรงเน้นการอธิบายความเป็นมาของต้นกำเนิดศาสนาสำคัญของโลกที่กำลังเข้ามามีอิทธิพลในประเทศ โดยเน้นไปที่ศาสนาพุทธที่กำลังได้รับผลกระทบจากความเจริญเติบโตของศาสนาคริสต์และอิสลาม โดยทรงเน้นย้ำถึงคุณค่าของศาสนาพุทธ ซึ่งมาจากศาสดาที่มีวรรณะกษัตริย์ เป็นวรรณะเดียวกันกับพระองค์ จากนั้นก็ทรงกล่าวถึงคุณค่าของศาสนาพุทธ และการที่ศาสนาจะแยกออกจากชาติมิได้ และทรงใช้อุดมการณ์รัก “ชาติ” และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงชาติและกษัตริย์ให้เป็นสิ่งเดียวกัน กลายเป็นศาสนาเป็นเรื่องเดียวกับชาติ และชาติก็คือพระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นการปกป้องชาติจึงเป็นการปกป้องกษัตริย์นั่นเอง จึงทำให้เกิดความเข้าใจในอุดมการณ์ของสมาชิกเสือป่าว่าการปกป้องกษัตริย์ การปกป้องชาติ และการปกป้องศาสนาเป็นเรื่องเดียวกันเช่นกัน

ภาคที่ 2 ว่าด้วยต้นเหตุที่กระทำให้พระพุทธรูปศาสนาเสื่อมทราม และข้อที่ควรระวัง (กัณฑ์ที่ 8 - 10) กัณฑ์ที่ 8 ประวัติการแห่งพระพุทธรูปศาสนา ทรงว่าด้วยการชำระคำสอนของแต่ละศาสนาในแต่ละประเทศ และการวิถึแห่งการนับถือศาสนานิกายต่าง ๆ และการดำรงคำสอนที่แท้จริง และการธำรงรักษาศาสนาพุทธในประเทศไทยเป็นหน้าที่ของเสือป่า กัณฑ์ที่ 9 ความประพฤติกแห่งพุทธศาสนิก ทรงกล่าววิธีที่จะธำรงรักษาศาสนาพุทธในประเทศไทยคือการเลือกนับถือเคารพ

³⁹ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “พลังของแนวคิดชาติ - ชาตินิยม กับการเมืองไทยในสมัยแรกเริ่มของรัฐประชาชาติ”, *รัฐศาสตร์สาร*, ฉ. 3 (2542), 2.

พระภิกษุ และการบำรุงด้วยปัจจัย 4 “...การเลือกเคารพบำรุงแต่ ผู้ที่ควรเคารพและบำรุง...”⁴⁰ เนื่องจากมีพระภิกษุที่ประพฤติไม่อยู่ในพระธรรมวินัยเป็นจำนวนมากในช่วงเวลานั้น กัณฑ์ที่ 10 การอุปสมบท ทรงกล่าวว่า การทูลบำรุงศาสนาคือการนับถือและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ ประพฤติอยู่ในหลักการของศาสนา ไม่ใช่เพียงแค่การได้บวชเพราะถ้าบวชเพียงพิธีกรรมแล้วไม่ปฏิบัติ ศึกษาเรียนรู้พระธรรมคำสอนแล้ว จะเป็นการสร้างปัญหาให้แก่พุทธศาสนา แต่ถ้าต้องการบวช เพื่อเรียนรู้ธรรมอย่างแท้จริง ก็ทรงอนุโมทนา

ภาคที่ 3 ว่าด้วยความประพฤติเป็นธรรม และข้อสำคัญในธรรมะที่พุทธศาสนิกชน ควรรู้ และควรปฏิบัติเป็นนิจ (กัณฑ์ที่ 11 – 17)⁴¹ กัณฑ์ที่ 11 พระไตรสรณคมน์ ทรงกล่าวว่า พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนว่า “...ความดีและความชั่วซึ่งคนเราจะได้รับยอมเป็นผลจากความประพฤติ ส่วนตัวเราเอง...”⁴² การเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เพียงแต่การแสดงการถึงซึ่งไตรสรณคมน์ (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจก็เพียงพอ กัณฑ์ที่ 12 ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม ทรงกล่าวว่าหลักแห่งธรรมเป็นสิ่งแท้จริงเที่ยงแท้ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คือ การไม่เบียดเบียน ซึ่งกันและกัน “ชาติ” ใดที่มีพลเมืองประพฤติอยู่ในทำนองคลองธรรมมากที่สุดเป็น “ชาติ” ที่เจริญแล้ว กัณฑ์ที่ 13 หลักแห่งความประพฤติชอบ ทรงกล่าวว่าศาสนาพุทธมีหลักการ สุจริตในไตร ทวาร คือการประพฤติดีทั้ง 3 สถาน คือกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต กัณฑ์ที่ 14 ปฐมสิกขาบท ทรงกล่าวถึงความจำเป็นของศีล โดยในกัณฑ์นี้ทรงกล่าวถึงศีลข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ ทรงอธิบาย ความหมายของความสำคัญของศีล 5 ว่าเปรียบเสมือนกฎหมายของศาสนา โดยศีลข้อที่ 1 คือ การห้ามฆ่าสัตว์ คือการห้ามพรากชีวิต แต่ได้ทรงกล่าวอธิบายไว้ได้อย่างมีนัยสำคัญถึงการเป็นนักรบว่า

“อนึ่งพวกเราทั้งหลายเป็นนักรบ เวลาต้องไปรบช่วยบ้านเมืองของเราบางที จะมีบ้าง ท่านที่นึกในใจว่าถ้าเช่นนั้นมิเป็นอันผิดพระบรมพุทโธวาทในข้อที่ห้าม มิให้ฆ่าคนนั้นหรือ? ข้อนี้ถ้าจะว่าตามความคิดแคบแล้ว ก็นับว่าเป็นอยู่... ข้อนี้ แม้พระองค์ก็ได้ทรงอนุญาตแล้ว, ว่าการที่รบเพียงต่อสู้ศัตรูที่มาย่ำยีขิงแดน, มาย่ำยีพระพุทธศาสนา, มุ่งร้ายต่อความเป็นใหญ่ของชาติ, เป็นหน้าที่สมควร แก่ลูกผู้ชายที่จะต้องสู้โดยสุดกำลังความสามารถ... และถ้าบังเกิดความจำเป็น

⁴⁰ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *เทศนาเสือป่า 17 กัณฑ์*, 86.

⁴¹ พระยาบรมบาทบำรุง (พิณ ศรีวรรณะ), *ใจความสังเขปพระราชนิพนธ์เทศนาเสือป่า*, 1.

⁴² พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *เทศนาเสือป่า 17 กัณฑ์*, 101.

ซึ่งเราทั้งหลายจะต้องจับอาวุธขึ้นเพื่อป้องกันชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์ของเราแล้วไซ้ เราทั้งหลายจะต้องตั้งใจกระทำการ...”⁴³

คำว่านักรบในบทเทศนาเสือป่า นั้น หมายถึง ชนชั้นนักรบรวมถึงกษัตริย์⁴⁴ ตามความเชื่อในเรื่องวรรณของชาวอารยันและเป็นอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ดั้งเดิม ซึ่งคำว่า กษัตริย์ (Kshatriya) หมายถึงชนชั้นปกครองหรือนักรบ มีความเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากพระอาทิตย์⁴⁵ โดยทรงให้คุณค่าของเสือป่าว่าเป็นชนชั้นนักรบเช่นเดียวกับพระองค์ มีความสัมพันธ์กับกษัตริย์ ซึ่งหมายความว่าความเป็นสมาชิกเสือป่าก็คือจุลภาคทางวิถีปฏิบัติของชนชั้นนักรบนั่นเอง

การปลุกฝังและเหตุผลประกอบให้เกิดความเชื่อว่าการเป็นเสือป่า หรือการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ คือการเป็นนักรบ หากมีเหตุให้ต้องหยิบอาวุธขึ้นมาทำการรบหรือต่อสู้กับอริราชศัตรู เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา และสถาบันชาติแล้ว ถือว่าไม่ผิดบาปตามหลักการของศาสนาพุทธ และเป็นผลนำมาประกอบในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ดังที่ได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4 กัณฑ์ที่ 15 ทูติยะสิกขาบท ศีลข้อที่ 2 ห้ามลักทรัพย์ ทรงกล่าวถึงโทษของการลักทรัพย์ และข้อควรปฏิบัติ กัณฑ์ที่ 16 ตะติยะ, จตุตถะ และเบญจมสิกขาบท ศีลข้อที่ 3, 4 และ 5 ทรงกล่าวถึงโทษและข้อควรปฏิบัติของศีลข้อที่ 3 ห้ามประพฤตินิมนต์ในกาม ข้อที่ 4 ห้ามพูดปด และข้อที่ 5 ห้ามดื่มน้ำเมา กัณฑ์ที่ 17 จตุราริยสังข์ ทรงกล่าวถึงความจริง 4 ประการหรือ อริยสังข์ 4 คือ ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ สมุหทัย คือ เหตุให้เกิดทุกข์ นิโรธ คือ ความดับทุกข์ และมรรค คือ หนทางอันนำไปสู่ความดับทุกข์⁴⁶

ในการเทศนาเสือป่าทั้ง 17 กัณฑ์ นั้นทรงสั่งสอนเสือป่าโดยการยกย่องคุณค่าให้เสือป่าเป็นนักรบถือว่ามีเกียรติเสมอกับพระองค์ท่านที่เป็นนักรบเช่นเดียวกัน อีกทั้งทรงใช้ศาสนาพุทธ ในการฝึกอบรมศีลธรรม สติปัญญาให้แก่สมาชิกเสือป่า และทรงหล่อหลอมความภักดีของเสือป่า โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “...ภักดีต่อพระเหมือนที่ท่านภักดีต่อเจ้าอยู่แล้ว ฉะนั้น”⁴⁷

⁴³ เรื่องเดียวกัน, 141.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, 25.

⁴⁵ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, “ประวัติพระพุทธศาสนาในอินเดีย,” ธรรมะไทย, http://www.dhammadham.org/buddhism/india/chapter01_4.php?#5 (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2561).

⁴⁶ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *เทศนาเสือป่า 17 กัณฑ์*, 32.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, 46.

2.1.4.6 การซ้อมรบเสือป่า

“การซ้อมรบเสือป่านั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นในฤดูแล้งของทุกปี เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2454 เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2467 โดยงดไปหนึ่งปีใน พ.ศ. 2465 การซ้อมรบในแต่ละปีจะเริ่มขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นายกองใหญ่เสือป่า และผู้บัญชาการกองเสนาหหลวงรักษาพระองค์ แปรพระราชฐานจากพระที่นั่งพิมานปฐมหรือพระที่นั่งวัชรนิรมยาไปประทับแรมที่พระตำหนักชาลิมงคลอาสน์ จังหวัดนครปฐม โดยมีราชองครักษ์เสือป่า และนายเสือป่ารับใช้คอยประจำรับใช้ตามตำแหน่งแทนมหาดเล็กที่ต่างก็แยกย้ายเข้าประจำตามกรมกองเสือป่าที่สังกัด ในเวลาเดียวกันนั้นพระราชวังสนามจันทร์ ก็จะแปรสภาพจากพระราชฐานที่ประทับมาเป็นค่ายหลวงพระราชวังสนามจันทร์ ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อเสือป่าและลูกเสือจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ เดินทางไปประชุมพลพร้อมกันที่พระราชวังสนามจันทร์ หรือค่ายหลวงบ้านโป่งแล้ว จึงเริ่มการซ้อมรบใหญ่ประจำปี”⁴⁸

การซ้อมรบเสือป่านั้น ถือเป็นสนามฝึกของเสือป่า และลูกเสือได้เป็นอย่างดี เพราะ ล้นเกล้าฯรัชกาลที่ 6 ทรงออกเป็นข้อบังคับในการซ้อมรบที่รัดกุม และเป็นโอกาสให้เสือป่า และลูกเสือได้แสดงความสามารถที่ได้ฝึกฝนมาตามแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ รวมถึงได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดพระมหากษัตริย์ ในทุกปี เสือป่าเหล่าต่าง ๆ และลูกเสือบางกองที่ได้รับพระบรมราชานุญาต จะได้เข้าร่วมซ้อมรบ ทั้งนี้ รูปแบบการซ้อมรบถ้าจะอุปมา ก็คล้ายกับงานชุมนุมลูกเสือ (Scout Jamboree) แต่เป้าหมายหลักคือการรบ ต้องมีการรักษากฎ ระเบียบ มีวินัย และเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นการซักซ้อมเพื่อจะได้ปฏิบัติการช่วยรบได้อย่างมีประสิทธิภาพหากเกิดเหตุการณ์ หรือภาวะสงครามขึ้นจริง

2.1.4.7 การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และรางวัล

“การที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี เพื่อพระราชทานเป็นบำเหน็จแก่ผู้ซึ่งได้ปฏิบัติราชการทหารดีเป็นพิเศษ บรรดาทั้งหลายรู้สึกว่าราชการทหารซึ่งได้ดำเนินมาเป็นลำดับเห็นปานนั้นก็โดยอาศัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำไปด้วยพระปรีชาสามารถ และพระราชหฤทัยสอดส่องเปนพระราชธุระอยู่ทุกเมื่อเพื่อเปนพยานแห่งพระราช

⁴⁸ วรชาติ มีชูบท, “การประลองยุทธ์เสือป่าและลูกเสือ (1),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_72.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

กิจอันบันดาลประโยชน์และความเจริญคู่ราชอาณาจักรทหารเป็นพิเศษเอกอุเช่นนี้ ... กับได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้แก่ นายทหาร นายเสื่อป่า และ ข้าราชการพลเรือนชั้นผู้ใหญ่บางพระองค์และบางคนที่ได้ร่วมสนองพระเดชพระคุณเนื่องในงานพระราชสงคราม...”⁴⁹

การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีให้แก่นายเสื่อป่าที่มีความดีความชอบนั้น เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าทรงใช้วิธีการปูนบำเหน็จให้แก่อาสาสมัครเสื่อป่า เพื่อเป็นเครื่องจูงใจให้ข้าราชการบริพาร ข้าราชการ และคหบดี ได้สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองเสื่อป่า เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นกองกำลัง ในขณะที่เดียวกันก็สร้างขวัญและกำลังใจให้สมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างดี

ภาพที่ 2.2 ภาพเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี, Chalito Rare Collection, “เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ชั้นที่ 6,” Instidy, http://instidy.com/crcltd/p/1050010948325231956_2139523218 (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560)

2.1.5 กลไกการใช้กิจการเสื่อป่า

กิจการเสื่อป่าและกิจการลูกเสื่อถูกใช้เป็นกลไกหรือเครื่องมือในบริบทต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งล้วนเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 นั้นทรงเป็นองค์รัฐฐาธิปัตย์ หรือเป็นผู้ใช้ โดยผ่านการปฏิบัติการและบัญชาการที่หลากหลายยังประโยชน์ให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของพระองค์ ที่จะหล่อหลอมความเป็นพลเมืองให้แก่ข้าราชการบริพาร ข้าราชการ และราษฎร ทั้งในพระนคร และตามภูมิภาคของประเทศ ตามมณฑลและจังหวัด เช่น กองเสื่อป่ามณฑลนครราชสีมา และกองเสื่อป่ามณฑล

⁴⁹ วรชาติ มีชูบท, “เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี (1)” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_61.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

ราชบุรี รวมถึงกองลูกเสือประจำมณฑลปัตตานี และกองลูกเสือจังหวัดสงขลา มณฑลนครศรีธรรมราช เป็นต้น โดยใช้ความเชื่อมโยงในการเป็นผู้ได้บังคับบัญชาในการเป็นสมาชิกเสือป่าเป็นที่ตั้ง

2.1.5.1 การเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ กิจการเสือป่าและลูกเสือ นั้นเป็นที่เข้าใจกันว่ามีภาพลักษณ์เป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ เนื่องจากถือกำเนิดจากการพระราชทานการสถาปนาด้วยพระมหากษัตริย์ ในส่วนของเสือป่าสามารถใช้อาวุธได้เนื่องจากมีการฝึกฝนอบรมการใช้อาวุธ รวมถึงมีการพัฒนาการฝึกอบรมตามแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือในด้านต่าง ๆ ให้มีความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์พร้อม และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 แต่เพียงผู้เดียว ด้วยเป็นเพราะทรงดำรงตำแหน่งนายกองใหญ่ ผู้บังคับการกองเสือป่ากิจการใด ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่ อยู่ใกล้พระเนตรพระกัณฑ์ รวมถึงการเจริญเติบโตการพัฒนาการ ล้วนแล้วแต่เป็นไปตามพระราชวินิจฉัยทั้งสิ้น อีกประการหนึ่ง กิจการนี้ เป็นกิจการอาสาสมัครที่สมาชิกสามารถสมัครเป็นได้ถ้ามีความพร้อม โดยมีต้องผ่านกระบวนการทางราชการ ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกจึงไม่ยากลำบาก อีกทั้งยังสามารถมีจำนวนไม่จำกัด ประกอบกับงบประมาณหรือการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของหน่วยงานราชการมีไม่มาก ดังนั้น กิจการดังกล่าวจึงไม่ยากนักที่จะเข้าใจได้ว่าเป็นกองกำลังอาสาสมัครส่วนพระองค์ ของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 อนึ่งการเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพและสามารถเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ได้นั้น ย่อมสามารถเป็นกำลังสำรองให้แก่ประเทศชาติได้อย่างดีอีกทางหนึ่ง

2.1.5.2 การปลูกกระแสความเป็นรัฐสยาม ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเสือป่า และลูกเสือ นั้น มักจะเกิดขึ้นด้วยความพิเศษ เพราะในกิจกรรมเหล่านั้น มีพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุดของรัฐ เข้าร่วมกิจกรรมเสมอ เช่น การซ้อมรบเสือป่า ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี กิจกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ของกิจกรรมมุ่งเน้นไปที่การซ้อมรบเพื่อปกป้องขอบเขตชั้นตีสี่มาเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของทหารอาชีพ ซึ่งในบางครั้งมีทหารอาชีพเข้าร่วมกิจกรรมด้วย สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยราษฎรธรรมดาที่เป็นอาสาสมัครเสือป่า ดังนั้น ผู้คนที่ได้รับทราบข่าวสาร หรือแม้กระทั่งราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดกิจกรรม ก็จะสามารถรับรู้ และรับทราบความเป็นไป และเข้าใจว่าถึงแม้จะเป็นราษฎรธรรมดาไม่ใช่ทหาร ก็สามารถช่วยเหลือกิจการของประเทศชาติได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมรภูมिरบ เป็นการปลูกกระแสความเป็นรัฐสยาม และการมีส่วนร่วมของประชาชนกับรัฐได้อย่างหนึ่ง

2.1.5.3 การเป็นตัวอย่างความเป็นพลเมือง เสือป่า และลูกเสือ นั้น มีความเป็นอยู่รวมถึงอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างจากคนทั่วไป เนื่องจากมีบุคลิกภาพที่ถูกฝึกฝนมาตามวิธีการดังที่ได้กล่าวมาแล้วรวมถึงมีชุดเครื่องแบบที่ทึบอาก คล้ายคลึงกับทหาร แต่ไม่ใช่ทหาร ทำให้สามารถสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างราษฎรที่เป็นเสือป่า กับราษฎรธรรมดาทั่วไป ได้อย่างชัดเจน

และสามารถอนุมานได้ว่าเสือป่า และลูกเสือ นั้น มีความประพฤตินี้แตกต่างไป มีความคิด ความรับผิดชอบต่อตนเอง พึ่งพาตนเองได้ไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น อีกทั้งยังมีความเสียสละ และมีความเห็นอกเห็นใจ พร้อมจะช่วยเหลือผู้อื่นอีกด้วย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวนี้เป็นคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของการเป็นพลเมืองที่ดี ของชาติได้เป็นอย่างดี

2.1.5.4 การประชาสัมพันธ์สถาบันพระมหากษัตริย์ ในทุกคราวที่มีข่าวคราว เกี่ยวข้องกับกิจการเสือป่าและลูกเสือเกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งในพระนคร ผู้ได้รับฟัง ข่าวสารดังกล่าวก็จะสามารถรับรู้ รับทราบ ความเป็นไปของสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกิจการเสือป่า และลูกเสือไปด้วย เพราะ เป็นกิจการที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา ตลอดจนไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ใด ๆ ในประเทศ โดยส่วนใหญ่ จะมีเสือป่า และลูกเสือ เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งสิ้น จึงเป็นการประชาสัมพันธ์ความเป็นไปของสถาบัน พระมหากษัตริย์ไปด้วยเป็นอย่างดี

2.2 กิจการลูกเสือ

2.2.1 ประวัติเริ่มต้นกิจการลูกเสือ

ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ “ข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ” ซึ่งทรงร่างขึ้นด้วยลายพระราชหัตถ์ เมื่อวันที่เสาร์ที่ 1 กรกฎาคม ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) จึงถือกันว่าเป็นการพระราชทานกำเนิดกิจการลูกเสือขึ้นในแผ่นดินสยามมาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา⁵⁰ และทรงพระราชทาน คติพจน์แก่คณะลูกเสือ ซึ่งเป็นคติพจน์เดียวกันกับเสือป่าว่า “เสียชีพ อย่าเสียสัตย์” และทรงเรียกลูกเสือในภายหลังว่านักเรียนเสือป่า

⁵⁰ วรชาติ มีชูบท, “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 1,” จดหมายเหตุวชิราวุธ, http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal3.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

นายจ่ายกราบบังคมทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าดีแล้ว ถ้าต่อไปภายหน้าจะมีอะไรที่ไม่เหมาะสม ก็ยังมีโอกาสแก้ไขต่อไปได้” ต่อไปจึงมีพระราชดำรัสถาม น.ร.ม.ชีพน์ว่า “เองท่องคำสาบาลของลูกเสือได้หรือเปล่า” เรื่องนี้ครูได้สอนนักเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงไว้ก่อนแล้วเมื่อรู้ตัวว่าให้ตั้งกองลูกเสือขึ้นมา ฉะนั้น น.ร.ม.ชีพน์ จึงยึดตัวตรงยกมือแตะหมวกในท่าวันทยะหัตถ์ กราบบังคมทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าได้ท่องมาแล้ว” และลงมือกล่าวคำสาบาล คือ 1) ข้าจะมีใจจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2) ข้าจะตั้งใจประพฤติตนให้สมควรเป็นลูกผู้ชาย 3) ข้าจะประพฤติตนตามข้อบังคับและแบบแผนลูกเสือ พอ น.ร.ม.ชีพน์ กล่าวคำสาบาลจบก็มีพระกระแสรับสั่งต่อไปว่า “ในหน้าที่ซึ่งข้าได้เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทลูกเสือของชาติขึ้นมา ข้าขอให้เจ้าเป็นลูกเสือคนแรกของประเทศสยาม”⁵¹

จากนั้นก็ให้มีพระบรมราโชบายจัดตั้งกองลูกเสือกองแรกของสยามขึ้นในกรุงเทพมหานครที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (โรงเรียนวชิราวุธในปัจจุบัน) เป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 1⁵² ในการดำเนินการกิจการลูกเสือนั้น ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ จัดตั้ง “สภากรรณการกลางจัดการลูกเสือแห่งสยาม” ขึ้น โดยทรงดำรงตำแหน่งเป็นสภานายก ดำเนินการควบคุม ดูแล กิจการลูกเสือในประเทศโดยการมีพระราชบัญชา หรือพระบรมราชโองการในเรื่องต่าง ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระองค์

⁵¹ จมื่นอมรรตฤณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), “เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” ตอน 1, 220-221. อ้างใน วรชาติ มีชูบท, “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 2,” จดหมายเหตุวชิราวุธ, http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal4.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

⁵² วรชาติ มีชูบท, “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 2,” จดหมายเหตุวชิราวุธ, http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal4.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

ภาพที่ 2.4 ภาพนายซัพน์ บุณนาค สวมชุดลูกเสือ, “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 2,” จดหมาย เหตุวชิราวุธ, http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal4.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

2.2.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการตั้งกองลูกเสือไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องประโยชน์แห่งเสือป่า และลูกเสือในเวลาสงครามว่า

“การที่จะคิดหวังให้ลูกเสือทำการต่อสู้กับศัตรูจริง ๆ จัง ๆ นั้น ย่อมไม่ได้โดยง่าย เพราะโดยมากลูกเสือไม่มีปืนที่จะยิงแต่ก็มีหนทางที่จะปลดเปลื้องกังวลแห่งฝ่ายทหารมี อาทิ 1) อาจจะเล็ดลอดไปสืบข่าวคราวได้ในที่บางแห่ง 2) เป็นผู้ส่งข่าวระหว่างกองกับกองได้ ข้อนี้เป็นประโยชน์ได้มากเพราะไม่ต้องถอนพลรบไปทำหน้าที่ ไปรษณีย์บุรุษ 3) ช่วยสะกดรอยตามและจับผู้ที่น่าสงสัยว่าเป็นผู้ลักลอบสอดแนมได้ กิจนี้ปรากฏว่าอังกฤษได้ใช้แล้วได้ประโยชน์ดีมาก ในการสงครามคราวนี้ลูกเสืออังกฤษจับคนลักลอบสอดแนมของเยอรมันในเมืองอังกฤษได้ แล้วหลายคน กระทรวงทหารบกอังกฤษ จึงออกประกอบรับรองคณะลูกเสือเป็นคณะผู้ช่วยพลรบคณะหนึ่ง 4) ช่วยระวังรักษาการติดต่อ เช่น สายโทรเลข สะพานและทางรถไฟ เป็นต้น ซึ่งทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสใช้ลูกเสือในงานสงคราม ปีนี้ 5) ช่วยคุมเสบียงส่งที่ฐานทัพ กิจนี้ฝรั่งเศส ได้ใช้ลูกเสือกระทำอยู่โดยมาก นับว่าเป็นประโยชน์เพราะไม่ต้องถอนกำลังพลรบไปในทางที่ห่างไกลสนามรบ 6) ช่วยรักษาความสงบในเมืองใหญ่ ๆ กิจนี้ลูกเสือทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสได้แสดงให้เห็นปรากฏแล้วว่า สามารถทำได้ดี เช่น ที่ปารีสเมื่อก่อนจะเกิดสงครามน้อยหนึ่ง ลูกเสือฝรั่งเศสประมาณ 40 คน ได้ต่อสู้กับพวก “อะป็ช” (คนจรจัด) 100 กว่าคน ซึ่งมี

ปืนพกใช้ยิงและถือไม้กับขว้างก้อนอิฐ พวกลูกเสือใช้พลองเข้าลูกไล่ตี พวกจรจัดเจ็บถึงต้องเข้าโรงพยาบาล 2 หรือ 3 คน หัวแตกอีกหลายคน นอกนั้นหนีไป 7) ช่วยในการพยาบาลคนถูกอาวุธ และคนไข้คือช่วยห้ามเลือด และวิ่งเต้นต่าง ๆ เป็นต้น กิจเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งซึ่งลูกเสือสามารถกระทำได้โดยแท้ และเป็นข้อควรลูกเสือไทยเราจะเตรียมตัวไว้พร้อมที่จะทำ เพื่อประโยชน์และเพื่อกล่าวได้ว่า ถึงยังเป็นเด็กก็ได้ทำการช่วยบ้านเมือง”⁵³

เป้าหมายของการสถาปนากิจการลูกเสือของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 มีส่วนคล้ายกันในบริบทของเสือป่าดังที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่คงจะเน้นไปในทางการบริการและการป้องกัน ดังที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ ทั้งนี้ กิจการลูกเสือจะได้ทำการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการสืบข่าว – ส่งข่าว การเก็บรักษาความลับ การสะกดรอย การปฐมพยาบาล และเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และการฝึกคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เช่น เสือป่า สมาชิกองลูกเสือจะได้ร่วมกิจกรรมซ้อมรบเสือป่า เข้าร่วมซ้อมการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเสือป่า โดยจัดแบ่งและปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ สอดคล้องกับการซ้อมรบ และมีเสือป่าอารักขาปฏิบัติหน้าที่แทนทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ซึ่งทำงานควบคู่กับลูกเสือ อนึ่ง ล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชดำริว่า กิจการเสือป่า และกิจการลูกเสือ นั้น เป็นเรื่องเดียวกัน โดยพระองค์ดำรงตำแหน่งนายกองใหญ่ผู้บัญชาการกองเสือป่าในการสถาปนากิจการลูกเสือ และทรงเป็นสภานายกกรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งสยาม เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกิจการเสือป่าและลูกเสือ ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาครองสิริราชสมบัตินั้น มิเคยได้ทรงเครื่องแบบลูกเสือ ทรงแต่เพียงเครื่องแบบเสือป่าในเหล่าต่าง ๆ เท่านั้น

2.2.3 องค์ประกอบและการปกครอง

กิจการลูกเสือในเมืองหลวงเริ่มต้นจากทรงตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ปัจจุบันคือโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย) เป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 1 โรงเรียนราชวิทยาลัยเป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 2 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยเป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 3 โรงเรียนเทพศิรินทร์เป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 4 และโรงเรียนปทุมคงคาเป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 5 ทั้งนี้ หลังจากเมื่อมีพระราชบัญชาให้โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็นกองลูกเสือหลวงรักษาพระองค์ และโรงเรียน

⁵³ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, “หนังสือประโยชน์แห่งเสือป่าและลูกเสือในเวลาสงคราม” อ้างใน ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553, [https:// www.gotoknow.org/posts/363002](https://www.gotoknow.org/posts/363002) (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

ราชวิทยาลัยเป็นกองลูกเสือหลวงแล้ว ได้ย้ายโอนสังกัดออกจากลูกเสือมณฑลกรุงเทพฯ โรงเรียนในลำดับถัดไปเลื่อนขึ้นเป็นกองลูกเสือกรุงเทพที่ 1 แทน⁵⁴

ในส่วนของกิจการลูกเสือในภูมิภาคนั้น ได้ทรงแบ่งกองลูกเสือออกเป็นมณฑลทั้ง 14 มณฑล เรียงลำดับตามการพระราชทานธงประจำกองลูกเสือมณฑล คือ สมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 6

- 1) กองลูกเสือมณฑลปัตตานี 13 มิ.ย. 2458
- 2) กองลูกเสือจังหวัดสงขลา มณฑลนครศรีธรรมราช 14 มิ.ย. 2458
- 3) กองลูกเสือมณฑลภูเก็ต 6 ก.ค. 2458
- 4) กองลูกเสือมณฑลกรุงเทพฯ 29 ธ.ค. 2458
- 5) กองลูกเสือมณฑลนครไชยศรี 13 ม.ค. 2459
- 6) กองลูกเสือมณฑลราชบุรี 22 ก.พ. 2467 สมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 7
- 7) กองลูกเสือมณฑลอยุธยา 15 พ.ย. 2469
- 8) กองลูกเสือมณฑลพิษณุโลก 8 ม.ค. 2469
- 9) กองลูกเสือมณฑลพายัพ 23 ม.ค. 2469
- 10) กองลูกเสือมณฑลจันทบุรี 26 ก.พ. 2470
- 11) กองลูกเสือมณฑลนครราชสีมา 26 ก.พ. 2470
- 12) กองลูกเสือมณฑลนครสวรรค์ 26 ก.พ. 2470
- 13) กองลูกเสือมณฑลปราจีน 26 ก.พ. 2470
- 14) กองลูกเสือมณฑลอุดร 26 ก.พ. 2470⁵⁵

ทั้งนี้ พิธีพระราชทานธงประจำกองลูกเสือแต่ละมณฑลได้ดำเนินการครบถ้วนในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมนั้น โรงเรียนต้นสังกัดของกองลูกเสือจะเป็นผู้รับผิดชอบ ภายใต้การประสานงานจากสภากรรมการจัดการลูกเสือมณฑลที่มีมณฑลเทศาภิบาลเป็นประธานายก

2.2.4 วิธีการส่งสอนลูกเสือ

2.2.4.1 คำสาบานลูกเสือหรือคำปฏิญาณลูกเสือนั้นเป็นหลักการเดียวกันกับ บี – พี หรือหลักการลูกเสือสากล ที่ให้เยาวชนที่เป็นสมาชิกยึดมั่นและปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ในระยะแรกท่านให้กล่าวแต่เพียงคำสาบานลูกเสือ เพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกของกองลูกเสือ คือ 1) ข้าจะมีใจจงรักภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัว 2) ข้าจะประพฤติตนให้สมควรเป็นลูกผู้ชาย 3) ข้าจะประพฤติตนตามข้อบังคับและแบบแผนของลูกเสือ⁵⁶ คำสาบานลูกเสือนี้นับเป็น

⁵⁴ วรชาติ มีชูบท, “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 2,” จดหมายเหตุวิชาวุธ, http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal4.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

⁵⁵ ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553 <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

⁵⁶ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “: รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=79 (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

การปฏิญาณตนซึ่งถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของลูกเสือทุกคน เช่นเดียวกับการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของเสือป่า ซึ่งเป็นอาสาสมัครผู้ใหญ่

2.2.4.2 การกำหนดหน้าที่ หน้าที่ของลูกเสือพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ คือ

1) อาจจะมีเลือดไปสืบข่าวคราวได้ในที่บางแห่ง 2) เป็นผู้ส่งข่าวระหว่างกองกับกองได้ 3) ช่วยสะกดรอยตามและจับผู้ที่น่าสงสัยว่าเป็นผู้ลักลอบสอดแนมได้ 4) ช่วยระวังรักษาการติดต่อ 5) ช่วยคุมเสบียงส่งที่ฐานทัพ 6) ช่วยรักษาความสงบในเมืองใหญ่ ๆ 7) ช่วยในการพยาบาลคนถูกอาวุธ และคนไข้คือช่วยห้ามเลือด และวิ่งเต็นต์ต่าง ๆ เป็นต้น กิจเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งซึ่งลูกเสือสามารถกระทำได้โดยแท้ และเป็นข้อควรลูกเสือไทยเราจะเตรียมตัวไว้พร้อมที่จะทำ เพื่อประโยชน์และเพื่อกล่าวได้ว่า ถึงยังเป็นเด็กก็ได้ทำการช่วยบ้านเมือง⁵⁷ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สอดคล้องกับเสือป่า ซึ่งพระองค์ได้ใช้บริบทในการสั่งสอนแบบเดียวกัน รวมถึงทรงมีพระบรมราชานุญาตให้กองลูกเสือบางกองได้เข้าร่วมในการซ้อมรบเสือป่าด้วยเช่นกัน⁵⁸ ซึ่งหน้าที่ของลูกเสือในข้างต้นเป็นต้นแบบของการกำหนดหน้าที่ของลูกเสือชาวบ้านในเวลาต่อมาอีกด้วย

การกำหนดหน้าที่ดังกล่าวเป็นกลไก ให้ลูกเสือรู้จักหน้าที่ และปฏิบัติตามอย่างมีทิศทาง เป็นกรอบในการฝึกฝนตนเอง และเป็นเป้าหมายในการที่จะพยายามพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและคุณสมบัติพร้อม ในการอาสาสมัครปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ และเสริมสร้างคุณค่า (Value) ของกิจการลูกเสืออีกทางหนึ่ง

2.2.4.3 แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ ลูกเสือได้ใช้แบบสั่งสอนฉบับเดียวกับ

กับเสือป่า เนื่องจากมีที่มาเช่นเดียวกัน และจัดให้มีการฝึกอบรมเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีบริบทที่มาและการฝึกอบรมเช่นเดียวกัน อาจมีความแตกต่างด้านกิจกรรมในโรงเรียน แต่ก็ใช้แบบสั่งสอนฉบับเดียวกัน

2.2.4.4 งานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ กิจกรรมลูกเสือที่โดดเด่นที่สุดหลังจากได้

ฝึกฝนอบรมตามแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ นั่นคือ กิจกรรมงานชุมนุมลูกเสือ ซึ่งเป็นไปตามแบบอย่างของกิจการลูกเสือโลกของ บี – พี ซึ่งพระองค์ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับกิจการลูกเสือและเรื่องทั่วไปจากการติดตามข่าวตามระบบทางราชการ ซึ่งในที่นี้ทรงพยายามจะจัดให้มีงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งแรกขึ้น ในปี พ.ศ. 2468 ณ สวนลุมพินีวัน พระนคร แต่ก็มีได้จัดเนื่องจาก

⁵⁷ ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง], “ประวัติเสือป่า,” ครูเล็ก ราชบุรี, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2553 <https://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

⁵⁸ วรชาติ มีชูบท, ”การประลองยุทธเสือป่าและลูกเสือ (1),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ , http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_72.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2560).

ทรงเสด็จสู่สวรรคาลัยเสียก่อน งานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรกจึงจัดขึ้นในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ – 3 มีนาคม 2470 ณ พระราชอุทยานสราญรมย์ พระนคร⁵⁹

2.2.4.5 การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และรางวัล ในส่วนของกิจการลูกเสือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าพระราชทานเหรียญชื่อว่า เหรียญราชนิยม (Rajaniyom Medal) สำหรับพระราชทานแก่ผู้ทำหน้าที่พลเมืองดี แสดงความกล้าหาญ ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่โดยฝ่าอันตราย หรือช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นอันตรายต่าง ๆ โดยไม่เกรงภัยจะเกิดแก่ชีวิตของตน ทั้งนี้โดยไม่ใช่เพราะความจำเป็นตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้นั้น และได้โปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติเหรียญราชนิยมรัตนโกสินทร์ศก 131” ลูกเสือคนใดช่วยชีวิตผู้อื่นเมื่อความทราบถึงล้นเกล้าฯ ก็จะมีพระราชทานเหรียญราชนิยมนี้ให้ ดังเช่น กรณีของ ลูกเสือโทฝ่าย บุญเลี้ยง ที่พยายามช่วยชีวิตชายชราและเด็กหญิงพ่วงจากการจมน้ำเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2457 เหรียญราชนิยมนี้ โปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานแก่คนทั่วไปอีกด้วย

ภาพที่ 2.5 ภาพเหรียญราชนิยม, “เหรียญราชนิยม รัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2455,” SiamKasab, <http://www.siamkasab.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539180932> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560)

⁵⁹ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “ประวัติลูกเสือไทย,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=78 (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

2.2.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือ

กลไกในการใช้กิจการลูกเสือนั้น เป็นบริบทเดียวกันกับกิจการเสือป่า เนื่องด้วยทรงรวมเรื่องกิจการลูกเสือและเสือป่าเป็นเรื่องเดียวกัน เหตุเพราะแรงบันดาลใจในการทรงสถาปนากิจการทั้งสองคือกิจการลูกเสือโลก (Scouting) และได้นำกิจการนั้นมาดำเนินการในประเทศไทย จะมีแต่เพียงมิติความเป็นสากลที่พระองค์ทรงใช้กิจการลูกเสือเป็นเครื่องมือ คือ การใช้กิจการลูกเสือไทยติดต่อและแสดงบทบาทของประเทศสยามในกิจการลูกเสือสากล โดยการจัดส่งคณะผู้แทนลูกเสือไทยไปร่วมงานชุมนุม และการประชุมที่สำคัญ เป็นการแสดงบทบาทที่สำคัญของประเทศสยามในสมัยนั้น หนึ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ยังเป็นการไปรับข้อมูลข่าวสาร และความรู้มาพัฒนากิจการลูกเสือในประเทศไทยในยุคต่อมาอีกด้วย

บริบทของกิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 นั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเป็นกิจการที่พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นองค์รัฐภูธรธิปัตย์ ทรงสถาปนา บังคับบัญชาดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการธำรงรักษาขอบเขตชั้นพหุสีมาของรัฐ โดยการหล่อหลอมเยาวชนที่เป็นบุตรของข้าราชการ ข้าราชการ และราษฎร ทั้งในพระนคร และภูมิภาค ร่วมกันอาสาสมัครเข้าช่วยในการรักษาความสงบ และปกป้อง โดยการพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และศักยภาพ สามารถพัฒนาเป็นกำลังสำรองให้แก่รัฐ และมีบริบทเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ เพื่อสนองพระราชประสงค์ในมิติต่าง ๆ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 3

บริบทของกิจการลูกเสือไทยในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

3.1 กิจการลูกเสือสมัยรัชกาลที่ 9

3.1.1 ความเป็นมาโดยสังเขป

กิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 เริ่มต้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง กล่าวคือ ประเทศไทยปรับเปลี่ยนระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช กลายเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ภายหลังจากปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา โดยการบริหารประเทศนั้น ดำเนินการโดยรัฐบาล อำนาจในการออกกฎหมายต่าง ๆ อยู่ที่องค์กรนิติบัญญัติ คือสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้เสนอร่างกฎหมาย เป็นเหตุให้รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในกิจการลูกเสือมากขึ้น กิจการลูกเสือจึงตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐบาล โดยมีสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติเป็นหน่วยบังคับบัญชาสูงสุดและมีสภานายกฯ ที่มาจากพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นแต่เพียงสัญลักษณ์ เพราะตามกฎหมายระบุให้อุปนายกเป็นผู้รับผิดชอบกิจการลูกเสือ¹ ในเวลาเดียวกันนั้นรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฉบับใหม่ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน กระทรวงธรรมการ โดยมีกรมพลศึกษา รับผิดชอบเรื่อง กิจกรรม และกีฬา รัฐบาลจึงมอบหมายให้กรมพลศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบกิจการลูกเสือ² และมีการเสนอโปรดเกล้าตั้งอธิบดีกรมพลศึกษาเป็นอุปนายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ โดยมี “กองการลูกเสือ” ซึ่งต่อมาพัฒนาการเป็น สำนักงานการลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน เป็นหน่วยงานราชการระดับกองภายใต้กรมพลศึกษา เป็นหน่วยปฏิบัติงานให้สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ

¹ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 14, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 45.

² สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “ประวัติลูกเสือไทย รัชสมัยรัชกาลที่ 7,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=80 (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

กิจการลูกเสือในสมัยนี้เริ่มต้นด้วยการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2590 ซึ่งกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งบรมราชาูปถัมภ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ³ ซึ่งหมายถึงเป็นผู้อุปถัมภ์กิจการลูกเสือของชาติ กิจการลูกเสือจึงเริ่มมีการขับเคลื่อน มีการส่งเสริมให้จัดตั้งกองลูกเสือขึ้นทั่วประเทศอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ซบเซามานาน ซึ่งเป็นผลกระทบจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติองค์การยุวชนทหาร พ.ศ. 2486 – 2490 รวมถึงมีการจัดตั้งกองลูกเสือในโรงเรียนจิตรลดา ซึ่งเป็นโรงเรียนในพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และโปรดเกล้าให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ์ บดินทรเทพยวรางกูร) ทรงสมัครเข้าเป็นลูกเสือด้วย⁴

จากนั้นในปี พ.ศ. 2507 รัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายลูกเสืออีกครั้งหนึ่ง โดยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 กำหนดให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระประมุขของกิจการลูกเสือ⁵ และปรับปรุงโครงสร้างการบริหารกิจการลูกเสือ ให้มีสภาลูกเสือแห่งชาติ กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นสภานายก⁶ ให้มีคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ และกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน และอธิบดีกรมพลศึกษาเป็นกรรมการและเลขาธิการ⁷ จากนั้นก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนสมาชิกสภาลูกเสือแห่งชาติ และคณะกรรมการบริหารอีกครั้ง ในพระราชบัญญัติลูกเสือแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 กิจการลูกเสือในช่วงเวลาดังกล่าวมีความเจริญรุดหน้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 มีการก่อสร้างอาคารศาลาวชิราวุธ ณ เลขที่ 154 ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330 เป็นสำนักงานสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ ต่อมาเปลี่ยนเป็นสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ และสำนักงานของกอง

³ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 6, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 42.

⁴ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “ประวัติลูกเสือไทย รัชสมัย รัชกาลที่ 9,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=82 (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 3.

⁶ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 4.

⁷ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 17, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 6.

การลูกเสือ กรมพลศึกษา โดยมีพิธีวางศิลาฤกษ์ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2504 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดยเดช ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ทรงเสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดอาคารในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2505⁸ จากนั้น ก็มีพัฒนาการขึ้นตามลำดับจนถึงจุดสูงสุดในการที่ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพกิจกรรมสำคัญระดับโลก คือ 1) การประชุมสมัชชาลูกเสือโลก ครั้งที่ 33 (33rd World Scout Conference) ในปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) ณ โรงแรมอิมพีเรียลควีนสพาร์ค กรุงเทพมหานคร⁹ และการเป็นเจ้าภาพชุมนุมลูกเสือโลก ครั้งที่ 20 (20th World Scout Jamboree) ในปี ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ณ หาดยาว ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี¹⁰

ในปัจจุบันโครงสร้างของกิจการลูกเสือเป็นไปตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 กำหนดให้เปลี่ยนชื่อของสภาลูกเสือแห่งชาติเป็นสภาลูกเสือไทย และมีสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ เป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ¹¹ ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ และงานธุรการของกิจการลูกเสือ มีเลขาธิการเป็นหัวหน้าหน่วยงานที่มาจากการแต่งตั้งรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับมอบหมาย¹² ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติเป็นองค์กรบริหารคณะลูกเสือแห่งชาติ¹³ ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารฯ จะรับนโยบายจากสภาลูกเสือไทยมานำไปสู่การปฏิบัติอีกชั้นหนึ่ง และมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ ในส่วนของการบริหารงานของสำนักงานลูกเสือแห่งชาตินั้น

⁸ siriwan hmahay, “ประวัติลูกเสือไทย,” siriwan hmahay, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558. <http://oknation.nationtv.tv/blog/Nanny2105/2015/02/20/entry-3> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

⁹ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “ประวัติศาสตร์การลูกเสือไทย,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=78 (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 18, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 97.

¹² พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 19, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 97.

¹³ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 15, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 95.

จะประสานงานกิจการลูกเสือผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการสภาลูกเสือไทย ประธานกรรมการลูกเสือจังหวัด และผู้อำนวยการลูกเสือจังหวัด¹⁴ มีสำนักงานลูกเสือจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ธุรการ โดยมีผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเลขานุการคณะกรรมการลูกเสือจังหวัด หัวหน้าสำนักงานลูกเสือจังหวัด และผู้อำนวยการสำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษา¹⁵ และสำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่ฯ ปฏิบัติหน้าที่ธุรการ ซึ่งกองลูกเสือโรงเรียนจะดำเนินการประสานงานผ่านสำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานลูกเสือจังหวัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการลงทะเบียน วิชาการ กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติในการพัฒนาเยาวชนรายบุคคลต่อไป

3.1.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือ

ความมุ่งหมายอย่างเป็นทางการของกิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น ได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายของลูกเสือคือ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 กำหนดไว้ว่า “ให้คณะลูกเสือแห่งชาติมีสภาพเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์ในการอบรมอนุชนให้เป็นพลเมืองดีตามจารีตบ้านเมืองและนานาชาติ”¹⁶ ต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 เป็น “คณะลูกเสือแห่งชาติมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมนิสิตลูกเสือให้เป็นพลเมืองดี ตามจารีตประเพณีบ้านเมืองและอุดมคติ ดังต่อไปนี้ 1) ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง 2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ 4) ให้รู้จักทำการฝีมือ 5) ให้มีการพัฒนาในทางกาย จิตใจและศีลธรรม ทั้งนี้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับลัทธิการเมืองใด ๆ”¹⁷ และแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ว่า

“คณะลูกเสือแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุข และความมั่นคงของ

¹⁴ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 29, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 100.

¹⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 34, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 102.

¹⁶ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 42.

¹⁷ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 2-3.

ประเทศชาติตามแนวทางดังต่อไปนี้ 1) ให้มีนิสัย สังกะต จดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง 2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ 4) ให้รู้จักทำอาหารฝีมือ และฝึกฝนให้ทำกิจการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม 5) ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ”¹⁸

จากความมุ่งหมายตามกฎหมายของกิจการลูกเสือ และการสนับสนุนจากพระประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ รัฐบาลได้ดำเนินกิจการลูกเสืออย่างประสบความสำเร็จ สามารถใช้กิจการลูกเสือในการสร้างความเป็นพลเมือง ผ่านกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา มีสถานศึกษาจำนวนมากสมัครเพื่อตั้งกองลูกเสือ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนถึงในปี 2516 กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งลงวันที่ 4 เมษายน 2516 ให้นำวิชาลูกเสือเข้าอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียนทั่วประเทศ¹⁹ ซึ่งเป็นหนึ่งความมุ่งหมายของรัฐบาลในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมกิจการลูกเสือของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น ทรงแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายของพระองค์ในการใช้กิจการลูกเสือในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี ตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ในการเสด็จพระราชดำเนิน หรือโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จฯ เป็นองค์ประธานในพิธีเปิดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดช่วงรัชสมัย รวมถึงการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสภาลูกเสือแห่งชาติ²⁰ และสภาลูกเสือไทยตามที่กราบบังคมทูลฯ ตามสายบังคับบัญชาตลอดมา

3.1.3 องค์ประกอบ / การปกครอง

กิจการลูกเสือในรัชสมัยของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น ค่อนข้างจะแบ่งกันชัดเจนในด้านของกิจการลูกเสือ (สำหรับเยาวชน) และลูกเสือชาวบ้าน โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันตามที่มาของการสถาปนา กิจการลูกเสือ นั้นถูกสถาปนาและอยู่ใต้บังคับบัญชาของสถาบันพระมหากษัตริย์ และเปลี่ยนรูปแบบมาอยู่ใต้บังคับบัญชาของรัฐบาลโดยข้าราชการกระทรวง

¹⁸ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 93.

¹⁹ ศรารุช เชื้อนคำ, “กิจการลูกเสือไทยยุคถึงประชาชน,” [krutujao.com](http://www.krutujao.com), <http://www.krutujao.com/data/058.scout%20thailand%20king9.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

²⁰ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 4.

ศึกษาธิการ เนื่องด้วยในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ตอนปลายได้ทรงโปรดเกล้าฯ มอบหมายให้ปลัด
 ทูลฉลองกระทรวงธรรมการเป็น อุปนายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือฯ เป็นผู้รับผิดชอบกิจการ
 ลูกเสือ อนึ่ง กองลูกเสือทั้งหลายนั้นล้วนแล้วแต่ตั้งอยู่ในโรงเรียนทั้งสิ้น ถึงแม้จะมีส่วนน้อย
 ที่เป็นกองลูกเสือที่ตั้งอยู่ในชุมชนเป็นกองลูกเสือนอกโรงเรียน²¹ จากนั้นก็ปรับเปลี่ยนผู้รับผิดชอบเป็น
 ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการระดับอธิบดีกรม สดุดท้ายจัดตั้งสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ โดย
 กำหนดให้รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับมอบหมายดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานฯ²² และ
 เลขานุการคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ²³ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการดำรง
 ตำแหน่งประธานกรรมการฯ รวมถึงเลขานุการสภาลูกเสือไทย²⁴ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่ง
 สภานายกสภาลูกเสือไทย

3.1.4 วิธีการ

กิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 มีวิธีการในการฝึกอบรมและสั่งสอนสมาชิก
 เป็นไปตามแบบแผนของลูกเสือสากล เนื่องจากกิจการลูกเสือได้รับการพัฒนาถึงจุดสูงสุด ได้มี
 การส่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือและ ผู้บริหารงานลูกเสือไปฝึกอบรม ประชุม สัมมนาและเข้าร่วมกิจกรรม
 ลูกเสือต่าง ๆ ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับภาคพื้นๆ และระดับโลก จนทำให้ได้รับองค์
 ความรู้ตามแบบแผนที่สำนักงานลูกเสือโลก และสำนักงานลูกเสือภาคพื้นเอเชีย – แปซิฟิก ตลอดจน
 มีการจัดทำความร่วมมือทวิภาคีกับสมาคมลูกเสือต่าง ๆ ในการร่วมกันจัดทำกิจกรรมลูกเสือทำให้
 ได้เรียนรู้วัฒนธรรมทางลูกเสือเป็นองค์ความรู้เพิ่มเติมอีกผ่านกลไกต่าง ๆ คือ

3.1.4.1 กฎและคำปฏิญาณลูกเสือ เป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดของกิจการลูกเสือ
 ตั้งแต่เริ่มต้น เปรียบเสมือนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของลูกเสือ และเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตให้
 เป็นพลเมืองดีของรัฐประชาชาติในปัจจุบัน ตามหลักการลูกเสือโลก (Principle of Scouting)
 กล่าวคือลูกเสือทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติต่อ 3 สิ่งที่สำคัญ คือ 1) หน้าที่ต่อความศรัทธาความเชื่อ
 หรือพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (Duty to God) 2) หน้าที่ต่อผู้อื่น (Duty to Others) และ 3) หน้าที่ต่อตนเอง

²¹ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 43, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่
 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 105.

²² พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 19, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่
 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 97.

²³ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 15, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่
 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 95-96.

²⁴ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่
 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 94-95.

(Duty to Self)²⁵ โดยการปฏิบัติตามกฎและคำปฏิญาณของลูกเสือ ทั้งนี้ แบ่งออกตามประเภทของลูกเสือ คือ ลูกเสือสำรอง (ในประเทศไทยลูกเสือสำรองคือนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) จะใช้กฎและคำปฏิญาณเฉพาะ มีเพียงสองข้อ ซึ่งจะสอดคล้องกับวัยของสมาชิกลูกเสือสำรอง ในส่วนของลูกเสืออีก 3 ประเภท คือลูกเสือสามัญ (นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) และลูกเสือวิสามัญ (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 นักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษา ชั้น ปวช. 1 ขึ้นไป และ นักศึกษามหาวิทยาลัย ที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี บริบูรณ์)²⁶ จะใช้กฎและคำปฏิญาณชุดเดียวกัน

คำปฏิญาณลูกเสือสำรอง “ข้าสัญญาว่า ข้อ 1 ข้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ข้อ 2 ข้าจะยึดมั่นในกฎของลูกเสือสำรองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นทุกวัน” กฎของลูกเสือสำรอง “ข้อ 1 ลูกเสือสำรองทำตามลูกเสือรุ่นพี่ ข้อ 2 ลูกเสือสำรองไม่ทำตามใจตนเอง”²⁷

คำปฏิญาณของลูกเสือ “ด้วยเกียรติของข้าฯ ข้าสัญญาว่า ข้อ 1 ข้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ข้อ 2 ข้าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ข้อ 3 ข้าจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ” กฎของลูกเสือ “ข้อ 1 ลูกเสือมีเกียรติเชื่อถือได้ ข้อ 2 ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และซื่อตรงต่อผู้มีพระคุณ ข้อ 3 ลูกเสือมีหน้าที่กระทำตนให้เป็นประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น ข้อ 4 ลูกเสือเป็นมิตรของคนทุกคนและเป็นพี่น้องกับลูกเสืออื่นทั่วโลก ข้อ 5 ลูกเสือเป็นผู้สุภาพเรียบร้อย ข้อ 6 ลูกเสือมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ ข้อ 7 ลูกเสือเชื่อฟังคำสั่งของบิดามารดา และผู้บังคับบัญชาด้วยความ

²⁵ Scouter Liam Morland, “Fundamental Principle the basic ideas underlying the scout movement,” Scoutdocs, https://scoutdocs.ca/Documents/Fundamental_Principles.php (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

²⁶ ต่าย โครราชา [นามแฝง], “ประเภทของลูกเสือ,” ต่าย โครราชา, นำข้อมูลขึ้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2554 <https://atc81thailand.wordpress.com/2011/08/27/ประเภทของลูกเสือ/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

²⁷ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “ลูกเสือสำรอง,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=57 (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

เคารพ ข้อ 8 ลูกเสือมีใจร่าเริง และไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ข้อ 9 ลูกเสือเป็นผู้มีธรรมาจริยธรรม ข้อ 10 ลูกเสือประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ”²⁸

คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือนั้น ลูกเสือทั่วไปจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติตัว เป็นแนวทางปฏิบัติให้มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการเป็นพลเมืองดีของรัฐตั้งที่ใดกล่าวไว้ ในการเรียนการสอนลูกเสือทั้งในและนอกสถานศึกษา ตลอดจนการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือในทุกประเภท จะต้องมีการทดสอบความรู้ ความจำ และความเข้าใจในกฎและคำปฏิญาณลูกเสือทุกครั้ง ซึ่งสามารถทำให้สมาชิกลูกเสือ ตลอดจนผู้กำกับสามารถจดจำ และปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีได้ตามความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือและวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ

3.1.4.2 วิธีการทางลูกเสือ (Scout Method)

คือวิธีการที่ใช้ในการบ่มเพาะ ฝึกฝนอบรมสมาชิกลูกเสือให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานขององค์กรลูกเสือโลก (World Organization of The Scout Movement : WOSM) ประกอบด้วย 8 วิธีการ ซึ่งแต่เดิมมี 7 วิธีการ แต่ได้รับมติที่ประชุมสมัชชาลูกเสือโลก ครั้งที่ 41 (41st World Scout Conference 2017) ณ ประเทศอาเซอร์ไบจาน ในปี ค.ศ. 2017 (พ.ศ. 2560)²⁹ ดังนี้

(1) กฎและคำปฏิญาณลูกเสือ (Scout Promise and Law) คำปฏิญาณลูกเสือคือคำมั่นสัญญาส่วนบุคคลที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตอยู่ตามค่านิยมของลูกเสือ จะถูกสร้างขึ้นก่อนกลุ่มเพื่อนเมื่อคุณเลือกที่จะเข้าร่วมในกิจการลูกเสือ ในส่วนของกฎของลูกเสือนั้น คือ หนทางที่จะเข้าใจและใช้ชีวิตตามค่านิยมของลูกเสือที่ปฏิบัติได้จริงและเป็นรูปธรรม กฎและคำปฏิญาณลูกเสือนั้น ถูกพิจารณาเป็นหนึ่งองค์ประกอบเนื่องจากมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกัน

(2) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning by doing) หมายถึงการพัฒนาผลของการมีประสบการณ์ที่ได้มาโดยตรง ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษาตามทฤษฎี มีผลสะท้อนในทางที่ดีว่าเป็นหนึ่งในวิธีที่ได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติ

²⁸ ชีระศักดิ์ ลิ้มวรรณากุล, “คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 10 ข้อ,” ชีระศักดิ์ ลิ้มวรรณากุล, นำข้อมูลขึ้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 255, <http://oknation.nationtv.tv/blog/bankuanprachasan/2009/11/19/entry-1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

²⁹ WOSM, “13th World Scout Forum and 41st World Scout Conference – Report,” WOSM, https://www.scout.org/wsc2017?utm_content=1511344145&utm_medium=social&utm_source=multiple (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

ของกิจการลูกเสือต่อการศึกษา การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติยังให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกในหมู่ลูกเสือ (หรือทีม) ที่จะมิพบาทอย่างแท้จริงในกระบวนการและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกับความช่วยเหลือของเพื่อนและอาสาสมัครผู้ใหญ่

(3) ระบบหมู่ (หรือทีม) (The Patrol or Team System) หมู่เป็นพื้นฐานการจัดระเบียบโครงสร้างในกิจการลูกเสือ แต่ละกลุ่มเล็ก ๆ นี้, ปกติจะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นเยาวชน จำนวน 6 – 8 คน ดำเนินการเป็นกลุ่ม มีสมาชิก 1 คนเป็นผู้นำกลุ่ม (team leader) ภายในแต่ละกลุ่มและในทางที่เหมาะสมตามฐานานุภาพ, กลุ่มลูกเสือจะจัดการชีวิตพวกเขาในฐานะกลุ่ม – การแบ่งปันความรับผิดชอบ, การจัดสนใจ, การประดิษฐ์/จัดตั้ง, การดำเนินการ และการประเมินผลกิจกรรม สิ่งนี้จะดำเนินการร่วมกับการสนับสนุนของอาสาสมัครผู้ใหญ่

(4) กรอบสัญลักษณ์ (Symbolic Framework) ในการลูกเสือนั้น, กรอบสัญลักษณ์คือชุดขององค์ประกอบ, ที่แสดงถึงแนวคิดที่กิจการลูกเสือพยายามที่จะส่งเสริม วัตถุประสงค์ของกรอบสัญลักษณ์ คือ เพื่อสร้างศักยภาพในตัวเยาวชนในการจินตนาการ, ผลิตภัณ, ความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างสิ่งใหม่ๆ เป็นหนทางทำให้กิจกรรมต่อเนื่องและสนุกสนาน และเพื่อให้เข้าใจในค่านิยมของลูกเสืออีกด้วย

(5) การพัฒนาการรายบุคคล (Personal Progression) การพัฒนาการรายบุคคลนั้นคือการช่วยให้แต่ละบุคคลมีสติและมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ในการพัฒนาตนเอง ทำให้พวกเขาสามารถดำเนินการในแนวทางและการก้าวอย่างของตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจและการยอมรับในกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้น หลักสูตรความก้าวหน้า (เป้าหมาย ถูกตั้งไว้สำหรับแต่ละกลุ่มช่วงอายุ) คือเครื่องมือหลักที่ใช้สนับสนุนองค์ประกอบนี้ของหลักการทางลูกเสือ

(6) ธรรมชาติ (Nature) สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ (ป่า, ที่ราบ, ทะเล, ภูเขา, ทะเลทราย, ฯลฯ) เอื้ออำนวยทำให้สภาพแวดล้อมในอุดมคติที่หลักการของลูกเสือสามารถถูกใช้ประโยชน์ได้ และเพื่อการพัฒนาการรายบุคคล ทางกายภาพ, สติปัญญา, อารมณ์, สังคม และ ศักยภาพทางจิตวิญญาณ มีส่วนร่วมของการพัฒนาการการสัมผัสอย่างสร้างสรรค์ต่อธรรมชาติ และทำให้เกิดการใช้งานอย่างเต็มที่ของโอกาสในการเรียนรู้เฉพาะ ที่สร้างสรรค์โดยธรรมชาติของโลก

(7) การสนับสนุนโดยผู้ใหญ่ (Adult Support) กิจการลูกเสือคือองค์กรเยาวชน, ที่เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการสนับสนุนของผู้ใหญ่ หน้าที่ของผู้ใหญ่คือการเป็นผู้นำกิจกรรม, ผู้ให้การศึกษา และที่ปรึกษากลุ่ม อีกนัยหนึ่ง, พวกเขาทำให้แน่ใจว่าเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการในตัวลูกเสียรายบุคคล และรายกลุ่มด้วยเช่นเดียวกัน

(8) การมีส่วนร่วมในชุมชน (Community Involvement) การลูกเสือ นั้นมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนารายบุคคลซึ่งเป็นผลส่งต่อให้กลายเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม ซึ่งหมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ และมีบทบาทในการแสดงศักยภาพของหลักการ ของลูกเสือในการสร้างสรรค์โลกที่ดีกว่า ให้แก่ทุกคนโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติ³⁰

3.1.4.3 มวลกิจกรรมหลักสูตรลูกเสือและกิจกรรมพิเศษ³¹

หลักสูตรลูกเสือ ของไทยนั้นแบ่งตามช่วงชั้น ซึ่งมีความแตกต่างจากสมาคมลูกเสือ ประเทศอื่น ๆ ซึ่งจะแบ่งตามช่วงอายุเพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของเยาวชนในประเทศนั้น ๆ อาจเป็นเพราะจำนวนสมาชิกของลูกเสือไทยมีจำนวนมาก ประกอบกับผู้รับผิดชอบกิจการลูกเสือเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้มีแนวคิด จัดการศึกษาเชิงปริมาณ จึงอาจส่งผลต่อคุณภาพของกิจกรรมลูกเสืออย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

(1) ลูกเสือสำรอง อายุ 8 – 11 ปี ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ปฏิบัติ กิจกรรมตามหลักสูตรเตรียมลูกเสือสำรอง และหลักสูตรลูกเสือสำรองดาวดวงที่ 1 – 3 เป็นหลักสูตร ที่จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสรีระร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามวัย เช่น กิจกรรมการเดิน ทรงตัว การขว้างบอล เกมส์แข่งขันติดกระดุมเสือเป็นต้น และมีวิชาพิเศษแสดงความสามารถเพิ่มเติม อีก 18 วิชา เช่น วิชาว่ายน้ำ นักสะสม นักศิลปะ เป็นต้น

(2) ลูกเสือสามัญ อายุ 11 – 16 ปี ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ปฏิบัติ กิจกรรมตามหลักสูตรลูกเสือสามัญ หลักสูตรลูกเสือตรี ลูกเสือโท และลูกเสือเอก เป็นหลักสูตร ส่งเสริมการพัฒนาทั้งสามอย่างเช่นลูกเสือสำรองและ เพิ่มทักษะการมีส่วนร่วมในสังคม กิจกรรม กลางแจ้ง ระบบหมู่ และการบำเพ็ญประโยชน์ เงื่อนเชือกและการผูกแน่น รวมถึงการฝีมือ และมีวิชา พิเศษแสดงความสามารถเพิ่มเติมอีก 54 วิชา เช่น นักปฐมพยาบาล นักจักรยาน และนักดนตรี เป็นต้น

(3) ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ อายุ 14 – 18 ปี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ หลักสูตรลูกเสือโลก ลูกเสือชั้นพิเศษ และลูกเสือ หลวง เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น การฝึกในระบบหมู่ เพิ่มความ รับผิดชอบให้มากขึ้น การเป็นผู้นำในระบบประชาธิปไตย การผจญภัย การเพิ่มทักษะความรู้ที่

³⁰ International Forum of Jewish Scouts, “Scout Method and Program,” International Forum of Jewish Scouts – Europe, <http://jewishscouts.eu/eeif-methodes/methods-branche-verte/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2560).

³¹ สพป. ขย. 2, “หลักสูตรการเรียนการสอนลูกเสือ,” สพป. ขย. 2, https://sites.google.com/site/scoutcyp2/sture_curriculum (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2560).

ตนเอง และการบำเพ็ญประโยชน์ และมีวิชาพิเศษแสดงความสามารถอีก 76 วิชา นอกเวลาเรียน เช่น วิชาพิทักษ์ป่า นักอศุณิยวิทยา การสื่อสาร และการเดินทางไกลด้วยยานพาหนะ เป็นต้น

(4) ลูกเสือวิสามัญ อายุ 16 – 25 ปี ระดับชั้น ม. 4 – 6 และ ปวช. 1 ขึ้นไป รวมถึงนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรลูกเสือวิสามัญ หลักสูตรเตรียมลูกเสือวิสามัญ เข้าประจำกอง และเครื่องหมายวชิราวุธ เป็นหลักสูตรที่เน้นพัฒนาการการเป็นผู้ใหญ่ โดยมีคตินิยมลูกเสือวิสามัญว่า “บริการ” และเน้นการจัดทำโครงการเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ รวมถึงการจัดการฝึกอบรมและสอบวิชาพิเศษผู้ฝึกสอนเพื่อกลับไปช่วยสอนน้อง ๆ ลูกเสือสำรอง สามัญ และสามัญรุ่นใหญ่ และมีเครื่องหมายวิชาพิเศษแสดงความสามารถอีก 12 วิชา เช่น วิชาโครงการ วิชาสังคมสงเคราะห์ และวิชาผู้ฝึกสอน เป็นต้น

นอกจากหลักสูตรกิจกรรมลูกเสือที่ปฏิบัติในโรงเรียนยังมีหลักสูตรกิจกรรมอื่น ๆ ที่ถูกจัดขึ้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำความร่วมมือกับสำนักงานลูกเสือแห่งชาตินำกิจกรรมลูกเสือไปพัฒนาเป็นหลักสูตรโดยมีหน่วยงานของตนเองให้การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อประโยชน์อันจะเกิดแต่สาธารณณะ ดังเช่น หลักสูตรลูกเสืออาสา กกต. เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง³² หลักสูตรลูกเสือขอสะอาด ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)³³ หลักสูตรลูกเสือทักษะชีวิตร่วมกับสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ³⁴ โครงการลูกเสือพิทักษ์ป่า Scout Ranger ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม³⁵ ฯลฯ

นอกเหนือจากหลักสูตรพิเศษดังกล่าวแล้ว ยังมีกิจกรรมลูกเสือต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้นเป็นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ คือ การอยู่ค่ายพักแรมประจำปีของ

³² สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตรัง, “ลูกเสืออาสา กกต. เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย,” กกต., https://www.ect.go.th/trang/ewt_news.php?nid=115 (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

³³ สโมสรลูกเสือสำนักงาน ปปช., “หลักสูตรลูกเสือขอสะอาด,” ปปช., http://scoutnacc.blogspot.com/p/blog-page_0.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

³⁴ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ, “กิจกรรมลูกเสือที่ดำเนินทักษะชีวิต,” สสส., <http://resource.thaihealth.or.th/taxonomy/term/6739> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

³⁵ กลุ่มสารนิเทศ สอ.สป. “กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงนาม MOU,” กระทรวงศึกษาธิการ, <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49627&Key=news2> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

กองลูกเสือ การฝึกอบรมหลักสูตรนายหมู่ลูกเสือ และงานชุมนุมลูกเสือในระดับต่าง ๆ เช่น

- 1) งานชุมนุมลูกเสือสำรอง (Cuboree³⁶ / Pow wow³⁷) เป็นงานชุมนุมสำหรับลูกเสือสำรองส่วนมากเป็นกิจกรรมเพียง 1 – 2 วัน เป็นกิจกรรมเข้าไปเย็นกลับ เปิดโอกาสให้ลูกเสือสำรองและผู้ปกครองได้มาร่วมกิจกรรมลูกเสือ เป็นโอกาสให้เด็กๆ ได้มีประสบการณ์ในกิจกรรมที่แปลกใหม่และสิ่งใหม่ ๆ
- 2) งานค่ายชุมนุมลูกเสือ (Camporee³⁸) งานค่ายชุมนุมเป็นงานชุมนุมลูกเสือขนาดเล็กที่มีจำนวนคนไม่มาก ประมาณ 500 – 1000 คนโดยประมาณ โดยผู้เข้าร่วมมาจากหลากหลายท้องถิ่น หรืออาจจัดเป็นระดับนานาชาติได้ โดยมีมวลกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ร่วมกัน
- 3) งานชุมนุมลูกเสือ (Jamboree³⁹) มีการจัดทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เป็นกิจกรรมที่ใหญ่ที่สุดของกิจกรรมลูกเสือ รวมมวลกิจกรรมทั้งหมด โดยผู้เข้าร่วมต้องไปใช้ชีวิตชาวค่าย (กลางแจ้ง) ประกอบอาหาร นอนเต้นท์ ฯลฯ ในงานดังกล่าวเพื่อร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามที่ถูกกำหนดไว้ของแต่ละค่าย งานชุมนุมนี้จะมีผู้เข้าร่วมตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป

3.1.4.4 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ลูกเสือและรางวัลต่าง ๆ ในการอาสาสมัคร

เป็นผู้กำกับลูกเสือ หรือเป็นบุคลากรทางการลูกเสือนั้นได้ใช้แนวคิดเดียวกับการพระราชทานเหรียญราชนิยมหรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีนั้น มาพัฒนาการในการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์และรางวัลทางลูกเสือโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการตอบแทนอาสาสมัครลูกเสือทั้งหลายที่เสียสละเวลาอาสาสมัครช่วยเหลือกิจการลูกเสือ และมอบให้ลูกเสือในการทำคุณประโยชน์ต่อผู้อื่น มีดังนี้

³⁶ Cuboree แปลว่า งานชุมนุมลูกเสือสำรอง ซึ่งเป็นคำสนธิระหว่างคำว่า Cub (Cub Scout) + Jamboree ที่แปลว่างานชุมนุมลูกเสือ

³⁷ Pow wow ความหมายตรงตัวหมายถึงการชุมนุม ในที่นี้มักใช้กับคำว่างานชุมนุมลูกเสือในระดับลูกเสือสำรอง และเตรียมลูกเสือสำรอง โดยมากเป็นกิจกรรมกลางวัน ไม่นอนค้างแรม และเปิดกว้างให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

³⁸ Camporee หมายความว่าค่ายชุมนุมลูกเสือ คืองานชุมนุมลูกเสือขนาดเล็กจำนวนไม่เกิน 1,000 คน มาจากคำสนธิคำว่า Camp + Jamboree

³⁹ Jamboree เป็นภาษาอาฟริกันซูลู หมายถึงการที่ชนเผ่าเรียกพรรคพวกให้มาร่วมกันชุมนุมที่ยิ่งใหญ่

(1) เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติ ลูกเสือสดุดีชั้นพิเศษ⁴⁰

พระราชทานแก่ผู้ที่กระทำคุณประโยชน์ให้แก่กิจการลูกเสืออย่างยิ่งยวด ทั้งนี้ต้องได้รับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดีชั้นที่ 1 มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ มีชั้นเดียวสำหรับพระราชทานผู้มีอุปการคุณแก่กิจการลูกเสือ ซึ่งได้รับพระราชทาน เหรียญลูกเสือสดุดีชั้นที่ ๑ มาแล้ว และให้การช่วยเหลือกิจการลูกเสือต่อเนื่องมา ๕ ปี เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้มีลักษณะเป็นรูปวงกลมรี กลางวงมีทราฟาน์เสือประกอบวชิระเงิน ด้านหลังมีตราคณะลูกเสือโลก เบื้องบนมีพระมหามงกุฎ ใช้ห้อยพันแพรแถบคล้องคอ

การพระราชทาน

๑. สำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี ชั้นที่ ๑ และได้มีอุปการคุณช่วยเหลือกิจการลูกเสืออย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี นับแต่วันที่ได้รับพระราชทานเหรียญสดุดีชั้นที่ ๑
๒. เมื่อคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติพิจารณาเห็นว่าผู้ใดสมควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติลูกเสือสดุดีชั้นพิเศษ ให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานต่อไป
๓. พระราชทานให้เป็นกรณีพิเศษ เมื่อผู้ได้รับพระราชทานวายชนม์ให้ทายาทโดยธรรมรักษาไว้เป็นที่ระลึก

ภาพที่ 3.1 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่ง รามกีรติ ลูกเสือสดุดี ชั้นพิเศษ, สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี, “เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่ง รามกีรติ ลูกเสือสดุดี ชั้นพิเศษ,” สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี http://www.soc.go.th/Royal-Thai/ramkeerati/d_Boyscout00.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

(2) เหรียญลูกเสือสดุดี⁴¹ ชั้นที่ 1 – 3 มอบให้แก่บุคลากรทางการลูกเสือและผู้ทำคุณประโยชน์ให้กิจการลูกเสือตามลำดับชั้น เริ่มจากชั้นที่ 3

(3) เหรียญลูกเสือสรรเสริญ⁴² ชั้นที่ 1 – 3 พระราชทานให้กับผู้ที่เสียสละช่วยเหลือชีวิตผู้อื่นโดยไม่เสียตายชีวิตตนเอง โดยมีการพิจารณาพระราชทานทั้งสมาชิกลูกเสือ – เนตรนารี และผู้กำกับ รวมถึงบุคลากรทางการลูกเสือทั้งหมด โดยเริ่มจากชั้นที่ 3 และจะพระราชทานในระหว่างพิธีทบทวนคำปฏิญาณและสวนสนาม เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ 1 กรกฎาคม ของทุกปี

⁴⁰ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 53, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 107.

⁴¹ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 58, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 109.

⁴² พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 55, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 108.

(4) **เหรียญลูกเสือยั่งยืน**⁴³ พระราชทานให้กับผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้กับกิจการลูกเสืออย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี และไม่สร้างความเสียหายใด ๆ ให้กับกิจการลูกเสือในปัจจุบันยังไม่มีพระราชทานเหรียญประเภทนี้

(5) **เข็มลูกเสือสมนาคุณ**⁴⁴ มอบให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สินให้แก่คณะลูกเสือแห่งชาติ มี 4 ชั้น คือ เข็มลูกเสือสมนาคุณ ชั้นที่ 1 – 3 และเข็มลูกเสือสมนาคุณชั้นพิเศษ

(6) **เข็มลูกเสือบำเพ็ญประโยชน์**⁴⁵ มอบให้กับเยาวชนลูกเสือที่ได้บำเพ็ญประโยชน์ให้กับผู้อื่น โดยมีกองลูกเสือโรงเรียนเป็นผู้เสนอชื่อให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติดำเนินการทุกปี มีทั้งหมด 3 ชั้น คือ เข็มลูกเสือบำเพ็ญประโยชน์ ชั้นที่ 1 – 3

3.1.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือ

กิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ได้ถูกรัฐใช้เป็นเครื่องมือในแต่ละภาวะต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นและมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทของรัฐ ดังนี้

3.1.5.1 การสร้างพลเมืองของรัฐ ต่อเนื่องมาจากยุคเริ่มต้นของกิจการลูกเสือซึ่งโปรดเกล้าฯ สถาปนาก่อตั้งโดยล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ในยุคนี้อย่างคงใช้กิจการลูกเสือเป็นกิจการที่ใช้หล่อหลอมความเป็นพลเมืองของรัฐ กล่าวคือกระทรวงศึกษาธิการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในฐานะประธานกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (นายอภัย จันทวิมล) ได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการลงวันที่ 4 เมษายน 2516 ให้บรรจวิชาลูกเสือเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน⁴⁶ ทำให้สถานศึกษาทั้งหมดที่สังกัดกับกระทรวงศึกษาธิการและสังกัดอื่นที่ใช้หลักสูตรการเรียนการสอนภายใต้กรมวิชาการ (ในสมัยนั้น) ต้องดำเนินการสมัครและขอจัดตั้งกองลูกเสือในโรงเรียน รวมถึงมีการพัฒนาบุคลากรครูในการเป็นผู้กำกับลูกเสือ เป็นผลให้กิจการลูกเสือถูกใช้เป็นกลไกในการบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

⁴³ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 61, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 111.

⁴⁴ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 66, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 112.

⁴⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 67, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 112.

⁴⁶ ศราวุธ เชื้อนคำ, “กิจการลูกเสือไทยยุคถึงประชาชน,” [krutujao.com](http://www.krutujao.com), <http://www.krutujao.com/data/058.scout%20thailand%20king9.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

3.1.5.2 การส่งเสริมภาพลักษณ์ของกิจการอื่น ๆ กิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นี้หลังจากถูกใช้เป็นกลไกในการสร้างความเป็นพลเมืองอย่างกว้างขวางภายในประเทศ และเป็นที่รับรู้ข่าวสารได้จากสื่อทั่วไปเนื่องจากเป็นกิจการสากล ทำให้องค์กรอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ บริหารงานในประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยทำข้อตกลงหรือความร่วมมือเข้ามาร่วม จัดกิจกรรม หรือแม้กระทั่งการจัดกิจกรรมฝึกอบรมความรู้ ตลอดจนตั้งกองลูกเสือพิเศษเพื่อกิจการ ของตนเช่น กองลูกเสืออาสา กกต. ซึ่งดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือแม้ แต่หน่วยงานเอกชนเช่น ที่สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย (TSPCA) จัดทำโครงการ ลูกเสือสวัสดิภาพสัตว์⁴⁷ เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ให้องค์กรหรือกิจการอื่น ๆ ในการใช้ กิจการลูกเสือเป็นแกนในการช่วยดำเนินการนั่นเอง

3.1.5.3 ประชาสัมพันธ์กิจการของรัฐบาล ในการดำเนินการกิจการในภาพรวม ด้านการศึกษาและการสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทย กิจการลูกเสือเป็นหนึ่งในข่าวในหน้าสื่อ ทุกแขนงที่รัฐบาลจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ ในภาวะปกติ ซึ่งเป็นเสมือนการประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐบาลและนโยบาย ของสภาลูกเสือไทยในมิติการพัฒนาเยาวชนรายบุคคลให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี รวมถึง เป็นการประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของรัฐบาลในมิติดังกล่าวอีกทางหนึ่ง

3.1.5.4 การสื่อสารผ่านเพื่อสั่งสอนคนทั่วไป ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ได้ทรง ใช้กิจการลูกเสือสื่อสารผ่านไปยังบุคคลทั่วไป และรัฐบาล ตามสถานการณ์ของบ้านเมือง โดยผ่าน พระบรมราโชวาทในการเสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดกิจกรรมสำคัญของลูกเสือ มีพระบรมราโชวาท ที่ทรงพลังและยังคงใช้สั่งสอนบุคคลทั่วไป รวมถึงผู้บริหารประเทศได้จนถึงปัจจุบันนี้ได้แก่ พระบรม ราโชวาทเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ความว่า

⁴⁷ สยามรัฐออนไลน์, “สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย เปิดโครงการ “ลูกเสือสวัสดิภาพสัตว์,” สยามรัฐ, <https://www.siamrath.co.th/n/26690> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).

“...ในบ้านเมื่อนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...”⁴⁸

3.1.5.5 การเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ กิจการลูกเสือนั้นในช่วงเริ่มต้นถูกรวมเข้ากับกิจการเสือป่า เป็นกองกำลังเยาวชนในพระองค์ของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวร่วมกับเสือป่า เช่นในเวลาเสด็จแปรพระราชฐาน เพื่อทำการซ้อมรบเสือป่า ก็จะไม่มียาหัดเล็กเดินทางไปรับใช้ ก็จะโปรดเกล้าแต่งตั้งราชองครักษ์เสือป่า และนายเสือป่ารับใช้ รวมถึงลูกเสือเข้ามาปฏิบัติหน้าที่⁴⁹ ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะไม่มีกิจกรรมซ้อมรบเสือป่าแล้ว แต่การหล่อมหลอม หรือการปลูกฝังอุดมการณ์การจงรักภักดี ต่อ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระมหากษัตริย์ ยังคงทรงดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ⁵⁰ จึงทำให้มีการปฏิบัติในการให้ผู้แทนของกองลูกเสือปฏิบัติหน้าที่ในการถวายการต้อนรับโดยการจัดตั้งกองลูกเสือเกียรติยศรับเสด็จฯ และการถวายการรักษาในการเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของลูกเสือ หรือพิธีการสำคัญของรัฐ ทั้งในส่วนกลาง ภูมิภาค และในท้องถิ่นอยู่เสมอ ทั้งนี้ ในวันที่ 1 กรกฎาคม ของทุกปี จะมีการจัดพิธี การทบทวนคำปฏิญาณ และสวนสนาม ในวันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ โดยการกระทำพิธีดังกล่าวจะดำเนินการต่อหน้าพระพักตร์องค์พระมหากษัตริย์ที่เป็นประมุขของรัฐ หรือผู้แทนพระองค์ เป็นการยืนยันความเป็นกองกำลังในพระองค์อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับกองทัพของทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ

⁴⁸ สำนราญ รอดเพชร, “.....ในบ้านเมื่อนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี...,” สำนราญ รอดเพชร, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2552 <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9520000146193> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

⁴⁹ วรชาติ มีชูบท, “การประลองยุทธเสือป่าและลูกเสือ (1),” ผากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ , http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_72.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

⁵⁰ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 93.

3.2 กิจการลูกเสือชาวบ้าน

3.2.1 ความเป็นมาของกิจการลูกเสือชาวบ้าน⁵¹

ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2508 – 2514 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากลัทธิคอมมิวนิสต์ เข้าปลุกกระดมชาวบ้านตามบริเวณชายแดนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณทิวกันดารในจังหวัด ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ต่อมาได้มีการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านชายแดน (ต่อมาเปลี่ยนเป็นลูกเสือชาวบ้าน) แทนการฝึกอาสาสมัครชาวบ้านชายแดน โดย พ.ต.อ. สมควร ทริกุล (ยศในขณะนั้น) ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 4 นายวิโรจน์ พูลสุข ศึกษาธิการเขต 9 จังหวัดอุดรธานี นายสมเกียรติ พรหมสาขา ณ สกลนคร ผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาการจากกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 4 และวิทยาการ จากสำนักงานเขตการศึกษา 9 เป็นผู้ริเริ่มจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทดลองขึ้นเป็นรุ่นที่ 1 ระหว่าง วันที่ 9 – 12 สิงหาคม 2514 ณ ศูนย์พัฒนาการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กิ่งอำเภอนาแห้ว (ปัจจุบันยกระดับเป็นอำเภอนาแห้ว) จังหวัดเลย โดยมีผู้เข้ารับการอบรมเป็นราษฎรในพื้นที่จำนวน 125 คน ผลการฝึกอบรมประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

จากนั้น ในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2515 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธาน ในพิธีเปิด การอบรมลูกเสือชาวบ้าน ณ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 4 (ปัจจุบัน เป็นกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24) ค่ายเสนีย์รณยุทธ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และโปรดเกล้าฯ รับฟังการถวายรายงานโดยละเอียด และทรงพอพระราชหฤทัย ให้ใช้กิจการลูกเสือชาวบ้าน ในการสร้างสรรค์ความสามัคคีกลมเกลียวให้บังเกิดในหมู่ข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป อีกทั้งเป็นการลดช่องว่างระหว่างข้าราชการและชาวบ้านได้อย่างได้ผล จึงได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 100,000 บาท เพื่อเป็นการจัดหาผ้าผูกคอลูกเสือชาวบ้าน ห่วงรัดผ้าผูกคอ และหน้าเสือ และทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่วันที่ 19 มิถุนายน 2515 เป็นต้นมา จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมุหราชองครักษ์ มีหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทย เลขที่ กท. 0204/2477 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2515 ให้แจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด สนับสนุนกิจการลูกเสือชาวบ้าน โดยร่วมมือกับตำรวจตระเวนชายแดน

⁵¹ ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, “ประวัติลูกเสือชาวบ้าน,” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์, <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

ในวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 สภาลูกเสือแห่งชาติได้รับเอากิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งของคณะลูกเสือแห่งชาติ และตราข้อบังคับคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2516 ให้ผู้อำนวยการลูกเสือจังหวัด เป็นผู้อำนวยการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดโดยตำแหน่ง ต่อมาคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติได้ตราข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2517 ว่าด้วยวัตถุประสงค์ หลักสูตร เครื่องแบบ วุฒิบัตร บัตรประจำตัว และธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน และ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ออกคำสั่งที่ สร. 75/2521 ลงวันที่ 18 เมษายน 2521 เรื่องการดำเนินการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์ สรุปคือ 1) ให้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านขึ้นโดยมีสำนักงานอยู่ในบริเวณ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2) ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน มีหน้าที่เป็นศูนย์รวมลูกเสือชาวบ้านทั่วราชอาณาจักร และขึ้นตรงต่อสภาลูกเสือแห่งชาติ 3) ให้พลตรี เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ต่อมา นายอนันต์ ปัญญาชน นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่ง สร. 205/2534 แต่งตั้งให้ พลตำรวจโทสมควร หริกุล เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ และในปัจจุบัน ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ คือ พลตำรวจเอกสมศักดิ์ แสงโสภณ

3.2.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือชาวบ้าน

กิจการลูกเสือชาวบ้านถือกำเนิดโดยตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งรับแนวคิดในการจัดตั้งมาจากกิจการเสือป่าที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น แนวคิดหรือกระบวนการในการฝึกอบรมและสร้างอุดมการณ์ลูกเสือชาวบ้านนั้นจะเป็นไปในทางเดียวกัน คือหล่อหลอมให้สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ จากความเป็นมาของกิจการลูกเสือชาวบ้าน แสดงให้เห็นว่า ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ทรงรับเอากิจการลูกเสือชาวบ้านเข้าไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงติดตามการพัฒนาการและความเจริญก้าวหน้าของกิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นลำดับจนถึงรัชกาล แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายที่พระองค์ต้องการใช้กิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นกลไกในการต่อสู้กับศัตรูของชาติ ซึ่งในช่วงต้นนั้นคือลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะถ้าหากลัทธินี้สามารถเข้ามาในประเทศไทย ก็จะกระทบกระเทือนถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัตถุประสงค์ของลูกเสือชาวบ้าน เพื่อให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นพลังมวลชนในการสร้างความมั่นคง และเป็นพลังในการพัฒนาชาติไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นเกิดขึ้นในชาติ 2) เพื่อสร้างศรัทธาความจงรักภักดี

ต่อสถาบันหลักของชาติ 3) เพื่อพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ 4) เพื่อให้ประชาชนพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง 5) เพื่อสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และสร้างองค์กรประชาชน⁵²

ในความมุ่งหมายเบื้องต้นนั้น กิจการลูกเสือชาวบ้านถูกใช้เป็นกลไกในการให้ประชาชนช่วยส่งข่าวและรวบรวมข้อมูลให้กับทางราชการเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ และติดต่ออาวุธทางปัญญาแทนอาวุธในการรบให้ประชาชนหรือราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ตามแนวชายแดน เพื่อเป็นมวลชนของรัฐในการต่อสู้กับศัตรูในช่วงนั้นคือกลุ่มลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่พยายามเข้าแทรกแซง ปลุกระดมมวลชนในพื้นที่ดังกล่าว ให้แปรเปลี่ยนไปร่วมอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งก็ดำเนินการของกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างมีนัยสำคัญ โดยความร่วมมือของกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน และกระทรวงศึกษาธิการ เห็นได้จากจำนวนสมาชิกของลูกเสือชาวบ้านที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จนมีจำนวนหลายล้านคน ในปัจจุบัน⁵³

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กิจการลูกเสือชาวบ้านได้ถูกปรับเปลี่ยนความมุ่งหมายในการเป็นเครื่องมือของรัฐ สำหรับการจัดการกลุ่มมวลชนท้องถิ่น ที่มีอุดมการณ์ส่งเสริม ปกป้อง สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยเน้นกิจกรรมไปที่การพัฒนาชุมชน การปกครองดูแลตนเอง ให้สมาชิกของชุมชนพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้กระบวนการทางเศรษฐกิจโดยรวมของความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือชาวบ้านในปัจจุบันจึงเป็นการดำเนินการติดต่ออาวุธทางปัญญา สร้างความสามัคคี และพัฒนาดตนเอง ตลอดจนช่วยเหลือผู้อื่น ในการพัฒนาท้องถิ่นสร้างความเจริญในมิติของเศรษฐกิจ ตลอดจนสามารถเพิ่มสิ่งทีรัฐต้องการปลูกฝังโดยตรงลงในสมาชิกลูกเสือชาวบ้าน ผ่านอุดมการณ์การรัก ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นการสร้างความ เป็นพลเมืองให้แก่ราษฎรในท้องถิ่น เพื่อเป็นกำลังสำคัญของรัฐ ในการพัฒนาประเทศต่อไป

3.2.3 องค์ประกอบ / การปกครอง

กิจการลูกเสือชาวบ้านลูกเสือชาวบ้าน เนื่องด้วยมีจุดเริ่มต้นจากการฝึกอบรมอาสาสมัครชาวบ้านชายแดนซึ่งเป็นโครงการของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 4 (ปัจจุบันเป็นกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี) ประกอบกับมีการกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการลูกเสือชาวบ้านจังหวัด และนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการลูกเสือชาวบ้านอำเภอ (ตามความในระเบียบคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยลูกเสือ

⁵² ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, 23 ปี ลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2538).

⁵³ พิสิษฐกุล แก้วงาม, “ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

ชาวบ้าน) และได้มีการแต่งตั้งให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิลูกเสือชาวบ้าน แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ การดำเนินกิจการลูกเสือชาวบ้าน จึงเป็นความร่วมมือกัน (Collaboration) กระทรวงมหาดไทย (โดยมูลนิธิลูกเสือชาวบ้านแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์) กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน (อยู่ในโครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน ในพระบรมราชานุเคราะห์) และกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ การดำเนินงานในส่วน of กระทรวงมหาดไทย จะสนับสนุนงานในส่วนที่ไม่สามารถเบิกงบประมาณได้จากงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นการเติมเต็มข้อจำกัดในการดำเนินการของกิจการลูกเสือชาวบ้านเนื่องจากเป็นงานอาสาสมัคร

สำหรับในส่วน of ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์นั้น ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากงบอุดหนุนทั่วไป ผ่านสำนักนายกรัฐมนตรี โดยจัดเป็นงบประมาณสำหรับจัดการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านรุ่นต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายงบประมาณของทางราชการ ทั้งนี้ในส่วน of การบริหารงานของลูกเสือชาวบ้านในปัจจุบันนั้น มีผู้บังคับบัญชาสูงสุดคือผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านซึ่งแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี โดยให้ผู้อำนวยการตำรวจตระเวนชายแดนดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ และผู้กำกับการ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค เป็นผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านภาค โดยมีศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านหมายเลข และศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านกองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ อยู่ในการกำกับดูแล ผู้บังคับการกองร้อยปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นหัวหน้าศูนย์ประสานงานลูกเสือชาวบ้าน ผู้บังคับการ กองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านกองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการลูกเสือชาวบ้านจังหวัด นายอำเภอเป็นผู้อำนวยการลูกเสือชาวบ้านอำเภอ โดยมีชมรมลูกเสือชาวบ้านและชมรมวิทยากรลูกเสือชาวบ้าน ภายใต้กำกับดูแลของศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ อีกชั้นหนึ่ง เป็นหน่วยดำเนินการจัดการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ

3.2.4 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน

กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นใช้กระบวนการฝึกอบรมของลูกเสือทั่วไปมาประยุกต์ให้เข้ากับ การฝึกอบรมผู้ใหญ่ที่เป็นชาวบ้าน และเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นไปในทางการสร้างความสามัคคี ปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้หลักสูตรการฝึกจะเป็นการอยู่ค่ายพักแรมร่วมกันเป็นเวลา 5 วัน 4 คืน โดยอาศัยพักแรมในโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรม จะมีการพักอาศัยตามบ้านของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในช่วงแรกเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย และในบางรุ่น จะพักในที่พักรวมกันในสถานที่ฝึกอบรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวจากกิจการเสือป่า ในการฝึกอบรมนั้น จะมีการอบรมครอบคลุมทั้งกิจกรรมลูกเสือ การสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อให้สมาชิกเข้าใจการปฏิบัติการเชิงจิตวิทยา โดยหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้น จะมีพิธี

พระราชทานผ้าผูกคอ ห่วงผ้าผูกคอ และตราคณะลูกเสือแห่งชาติโลหะสีทองเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นสมาชิก ทั้งนี้ เมื่อรวบรวมกันได้ในแต่ละปีก็จะมีกราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานธงประจำรุ่น เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้ลูกเสือชาวบ้านทุกคน โดยในการฝึกจะเน้นย้ำอุดมการณ์ พระบรมราโชบายที่พระราชทานหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 รวมถึงนโยบายของศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ และการประกาศจุดยืนต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ

3.2.4.1 อุดมการณ์ของลูกเสือชาวบ้าน การใช้อุดมการณ์ในการหล่อหลอมสมาชิกให้มีความรักในสถาบันหลักทั้ง 3 ของชาติคือ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ประกอบด้วย 1) ลูกเสือชาวบ้านเป็นแกนกลางในการสร้างความสามัคคี 2) ลูกเสือชาวบ้านสร้างสรรค์ตนเอง สังคม หมู่คณะ และประเทศโดยกระบวนการปลูกฝัง 3) ลูกเสือชาวบ้านยึดมั่นและปฏิบัติตามระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข 4) ลูกเสือชาวบ้านดำรงตนเป็นพลเมืองดี จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักษาเอกลักษณ์ไทย 5) ลูกเสือชาวบ้านยึดมั่นและปฏิบัติตาม พระบรมราโชบาย ภารกิจ กฎ คำปฏิญาณ และธรรมเนียมประเพณีของลูกเสือชาวบ้าน ทั้งนี้ กฎและคำปฏิญาณของลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งก็คือกฎและคำปฏิญาณของลูกเสือนั่นเอง

3.2.4.2 นโยบายศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์
นโยบายทั่วไปของศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ 1) หลักการบริหารงานลูกเสือชาวบ้าน คือ การเสริมสร้างความเข้าใจให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์อุดมการณ์ของลูกเสือชาวบ้าน โดยยึดถือพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการปฏิบัติตามภารกิจ คำปฏิญาณ กฎของลูกเสือ ธรรมเนียมประเพณีของลูกเสือชาวบ้าน 2) ด้านวิชาการ เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์และอุดมการณ์ของลูกเสือชาวบ้าน ต้องสร้างให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีจิตสำนึกหวงแหนมรดกของบรรพบุรุษ พัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่มีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของท้องถิ่น พัฒนาสังคมให้มีความเกษมสุข อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปучณียสถานซึ่งเป็นมรดกของชาติ 3) ยกระดับการบริหารการฝึกอบรมให้มีคุณภาพ 4) การจัดองค์กรการบริหารให้มีประสิทธิภาพครบวงจรทุกขั้นตอน สามารถปฏิบัติตรงงานให้บรรลุเจตนารมณ์ในการจัดตั้งลูกเสือชาวบ้าน 5) การจัดทำกิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ อุดมการณ์ พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 6) ระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานลูกเสือชาวบ้านอย่างมีระบบ และเป็นกระบวนการ 7) การพัฒนาคุณภาพของลูกเสือชาวบ้านในทุกขั้นตอนของการบริการ การทำกิจกรรม หรือการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง 8) การบำรุงขวัญกำลังใจแก่ทุก ๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับกิจการลูกเสือชาวบ้าน ต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อกิจการลูกเสือชาวบ้านต่อไป 9) ส่งเสริมให้มี

การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจการให้ทุกภาคประชาสังคมเข้าใจงานของลูกเสือชาวบ้านอย่างกว้างขวาง

นโยบายเน้นหนักประจำปี 2560 ของ พลตำรวจเอก สมศักดิ์ แสงวงโสภิต ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ 1) ลูกเสือชาวบ้านรวมใจสร้างอาคารเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระชนมพรรษา 90 พรรษา 5 ธันวาคม 2560 2) การใช้งบประมาณแผ่นดินและเงินบริจาค ต้องดำเนินการด้วยความประหยัด โปร่งใสเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และพร้อมรับการตรวจสอบได้ตลอดเวลา 3) เสริมสร้างความสามัคคี ประองดองสมานฉันท์ ให้เกิดขึ้นในองค์กรลูกเสือชาวบ้านและคนในชาติ

3.2.4.3 การประกาศจุดยืนของลูกเสือชาวบ้านต่อสถานการณ์ปัจจุบัน⁵⁴

จากสถานการณ์ที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (เนื่องจากศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเข้าร่วมแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้โดยประกาศเป็นจุดยืนของลูกเสือชาวบ้านต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน)⁵⁵ รวมทั้งมีผู้บังอาจจ้วงล่วงละเมิดเบื้องสูงในรูปแบบต่าง ๆ ลูกเสือชาวบ้านจึงพร้อมใจกันประกาศจุดยืน และแนวทางเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง 4 ประการ ดังนี้ 1) ลูกเสือชาวบ้าน เป็นองค์กรที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยึดมั่นและปฏิบัติตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ขอประกาศร่วมกันว่า “สถาบันพระมหากษัตริย์ จะต้องอยู่คู่ชาติไทยต่อไป” ในโอกาสอันสมควรและจำเป็น ลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศจะแสดงพลังเพื่อพิทักษ์ รักษาอย่างเต็มความสามารถและสนับสนุนให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ ต่อผู้กระทำความผิดอย่างเข้มงวด รวดเร็ว ยุติธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ 2) ลูกเสือชาวบ้าน วางตัวเป็นกลางทางการเมือง⁵⁶ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด สนับสนุนการดำเนินงาน

⁵⁴ ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, “ประกาศจุดยืนของลูกเสือชาวบ้านต่อสถานการณ์ปัจจุบัน,” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์, <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

⁵⁵ อนุรักษ์ เพ็ญสวัสดิ์ และปกรณ์ พึ่งเนตร, “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ศาสตราจารย์พระราชกรณียกิจที่ปลายขาน, อนุรักษ์ เพ็ญสวัสดิ์ และปกรณ์ พึ่งเนตร, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2559, <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/51414-solve.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

⁵⁶ การวางตัวเป็นกลางทางการเมือง หมายถึงการไม่เข้าข้างฝ่ายการเมืองฝ่ายใด ๆ ให้ยึดมั่นในอุดมการณ์ภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เท่านั้น หากฝ่ายการเมืองอ้างคำว่าชาติ ก็คงเหลือแต่สถาบันพระมหากษัตริย์และศาสนาเท่านั้น

ทางการเมืองที่มีความโปร่งใส สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อพัฒนาการเมืองให้มั่นคง เปิดโอกาสให้คนดี มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ เข้ามารับใช้บ้านเมืองโดยไม่ต้องเงินซื้อเสียง หรือกระทำการใดอันได้ชื่อว่า เป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยที่ดีงาม 3) ลูกเสือชาวบ้าน ขอให้ทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งแก้ปัญหาด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ระลึกเสมอว่าเราคือคนไทย ต้องอยู่ร่วมกัน เพื่อสืบทอดแผ่นดินนี้ให้ลูกหลานอยู่อย่างมีความสุขต่อไปชั่วกาลนาน ขอให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจฟันฝ่าอุปสรรคของชาติให้บรรลุผล ด้วยการน้อมนำพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “รู้ รัก สามัคคี” และ “มีสติรู้ตัว มีปัญญา รู้คิด” มาเป็นหลักในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ 4) ลูกเสือชาวบ้าน ขอประณามผู้ใช้ความรุนแรง ช่มชู้ เช่นฆ่าผู้บริสุทธิ์อย่างโหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขอให้ทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย ยึดมั่นในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นแนวทางในการทำงาน ไม่ใช่ความรุนแรง แต่ให้ใช้ความนุ่มนวลและให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ขอให้กำลังใจทุกท่านที่ร่วมกันแก้ปัญหาด้วยความสมานฉันท์ เสียสละ อดทน มีคุณธรรม จริยธรรมและมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างสันติสุข ให้เกิดขึ้นกับพี่น้องชาวจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเร็ว ขอแสดงความเสียใจและหวังใฝ่พี่น้องประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบด้วยใจจริง ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ 1 ตุลาคม 2559

3.2.4.4 รางวัลต่าง ๆ ลูกเสือชาวบ้านสามารถได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของลูกเสือได้ทุกประเภทหากมีผลงานตรงตามคุณสมบัติ และสำหรับลูกเสือชาวบ้าน มีการมอบรางวัลโดยเฉพาะได้แก่ 1) รางวัลชมรมลูกเสือชาวบ้านดีเด่น 2) รางวัลผู้บริหารลูกเสือชาวบ้านดีเด่น 3) รางวัลผู้นำลูกเสือชาวบ้านดีเด่น 4) รางวัลวิทยากรลูกเสือชาวบ้านดีเด่น และ 5) รางวัลผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านดีเด่น รางวัลดังกล่าว ดำเนินการพิจารณาโดยมูลนิธิลูกเสือชาวบ้านแห่งประเทศไทยฯ และกระทรวงมหาดไทย

3.2.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือชาวบ้าน

กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้น ได้ถูกก่อตั้งบนพื้นฐานของแนวคิดอาสาสมัครชาวบ้าน ในการช่วยเหลือรัฐ ซึ่งตรงกับแนวความคิดและหลักการเสือป่าในตอนเริ่มต้น กิจการดังกล่าวเริ่มโดยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน จากพื้นที่ในภูมิภาคและท้องถิ่น และต่อเนื่องเข้ามาในเขตเมือง ซึ่งมีบริบทของการเป็นกลไกของรัฐที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ

3.2.5.1 การต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นในช่วงต้น เป็นกิจการที่ถูกสถาปนาขึ้นมาเพื่อการปลุกกระดมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามชายแดนของประเทศ โดยพัฒนามาจากการฝึกอบรมอาสาสมัครชาวบ้านชายแดน ที่มีการฝึกคล้ายทหาร และการใช้อาวุธ เพื่อให้ชาวบ้านรวบรวมสารและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ และมีศักยภาพในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ที่พยายามเข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่

ห่างไกลความเจริญเพื่อให้ได้มวลชนชาวบ้านเข้าร่วมอุดมการณ์ของลัทธิ ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้านอาศัยการฝึกอบรมในแบบของลูกเสือ การมาอยู่ร่วมกันนอนด้วยกันของชาวบ้านในพื้นที่ และคณะวิทยากร ทำให้สามารถหล่อหลอมความเป็นพี่น้อง และความเป็นเพื่อนร่วมชาติได้เป็นอย่างดี การดำเนินการดังกล่าวดำเนินการโดยตำรวจตระเวนชายแดน ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วงต้นก่อนจะต่อเนื่องเข้าสู่ตัวเมืองและร่วมกับกระทรวงมหาดไทยในที่สุด ซึ่งกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นสามารถดำเนินการได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถต่อสู้เอาชนะลัทธิคอมมิวนิสต์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

การปลุกระดมให้ต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ (6 ตุลาคม 2519) จากความสำเร็จในการดำเนินการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ชายแดน กิจการลูกเสือชาวบ้านก็ต่อเนื่องเข้าสู่มวลชนในบริเวณเมืองตามภูมิภาค ปริมณฑล และในกรุงเทพมหานคร กิจการลูกเสือชาวบ้านจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความเป็นพลเมือง โดยใช้อุดมการณ์ ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และวิธีการฝึกอบรมตามแบบที่พอจะเทียบได้กับเสือป่าเหมือนดังที่เคยปฏิบัติมาในอดีต และการเทศนาเสือป่าของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ซึ่งส่งผลให้สมาชิกลูกเสือชาวบ้านที่มีความพร้อมจากการฝึกอาวุธ และพร้อมที่จะติดอาวุธ จากการฝึกอบรมในเบื้องต้น ตลอดจนการซึมซับแนวคิดที่ถูกหล่อหลอมในการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ ถึงแม้ต้องผิดศีลข้อที่ 1 คือการปลิดชีวิตผู้อื่น หมายถึงศัตรูของสถาบันพระมหากษัตริย์ คือกลุ่มนักศึกษาและผู้ชุมนุมฯ ที่ลูกเสือชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นกลุ่มคอมมิวนิสต์ รวมถึงการปลุกระดมความคิดและความเชื่อจากสื่อมวลชนทั้งหลายภายใต้การกำหนดทิศทางของผู้ที่มีอำนาจในขณะนั้น ดังเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ลูกเสือชาวบ้านจึงเป็นกลุ่ม “ฝ่ายขวา” เข้าปฏิบัติหน้าที่ โดยเริ่มต้นเหตุการณ์จาก “ช่วงเย็นของวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ภาพจากหนังสือพิมพ์ดาวสยาม จำนวนมากกระจายออกไปทั่วทั้งกรุงเทพฯ พร้อมกับเสียงเรียกร้องให้ลูกเสือชาวบ้านและกลุ่มฝ่ายขวาอื่น ๆ เดินขบวนประท้วงนักศึกษา...แม้ไม่มีหลักฐานเช่นเดียวกับที่ไม่เคยมีการสืบสวนถึงความเกี่ยวข้องของสถาบันกษัตริย์ในการสังหารหมู่ครั้งนี้ แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า ตชด. มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราชสำนัก ตชด. ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างลูกเสือชาวบ้านขึ้นมาด้วยอันที่จริงแล้วสมาชิกราชวงศ์ทุกพระองค์กระตือรือร้นอย่างสูงในการระดมขบวนการลูกเสือชาวบ้านในช่วงเวลานั้น...”⁵⁷

⁵⁷ ธงชัย วินิจจะกูล, “ความทรงจำอิทธิพลอิทธิพลเรื่องการสังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519,” บันทึกรายการ 6 ตุลา, <https://doct6.com/archives/2458> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

การส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ในสื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ ดาวสยาม Bangkok Post และสถานีวิทยุยานเกราะที่ปลุกกระดมทำให้ลูกเสือชาวบ้านออกมาชุมนุมประท้วงที่บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้าร่วมกับกลุ่มฝ่ายขวาอื่น ๆ ที่จัดตั้งโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจในขณะนั้น และยังมีข้อถกเถียงว่ารัฐบาลพลเรือนของ ม.ร.ว. เสनीย์ ปราโมทย์ นายกรัฐมนตรี ไม่ได้เป็นผู้สั่งการในเหตุการณ์ดังกล่าว ดังที่ ธงชัย วินิจกุล ได้กล่าวไว้ว่า

“...เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลล่าช้าในการสนองตอบต่อเหตุฆาตกรรมซึ่งห่างออกไปไม่กี่กิโลเมตรเพราะพัฒนาการที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่พวกเขาคาดไม่ถึง และรัฐบาลก็มีวิกฤตของตนเองที่ต้องแก้ไข ตามคำบอกเล่าของรัฐมนตรีคนหนึ่ง⁵⁸ ในรัฐบาล ม.ร.ว. เสनीย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีเรียกประชุมพิเศษในเช้าวันนั้นเพื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน วัตถุประสงค์คือเพื่อสลายกลุ่มผู้ชุมนุมทั้งหมด กล่าวคือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มฝ่ายขวาที่อยู่นอกรั้วมหาวิทยาลัย และลูกเสือชาวบ้านกับกลุ่มอื่นๆ ที่กำลังชุมนุมประท้วงอยู่ที่ลานพระบรมรูปทรงม้าเพื่อขับไล่รัฐบาล รัฐมนตรีที่คัดค้านมาตรการดังกล่าว คือ ขาดิชา ยชุน หะวัน หัวหน้าพรรคชาติไทย (เป็นนายกรัฐมนตรีปี 2531-2534) และประมาณ อติเรกสาร (เป็นรองนายกรัฐมนตรีในหลายรัฐบาล ระหว่างปี 2518-2530) พวกเขาคัดค้านมาตรการดังกล่าวเพียงเพราะต้องการให้การชุมนุมประท้วงของลูกเสือชาวบ้านดำเนินต่อไป ขาดิชา ยชุน นำ พล.ต.ต.เจริญฤทธิ์ จรรย์โรมรัน รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และผู้ร่วมก่อตั้งลูกเสือชาวบ้าน เข้ามาในห้องประชุมเพื่อสนับสนุนข้อโต้แย้งของตน... แม้จะรู้ว่ารายงานเกี่ยวกับผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตที่เป็นตำรวจนั้นเป็นเท็จ รัฐบาลก็ยังออกแถลงการณ์กล่าวโทษนักศึกษาสำหรับความรุนแรงที่เกิดขึ้น รัฐบาลไม่ได้ทำอะไรอย่างอื่นอีกเลย ต่อมาในบ่ายวันนั้น ลูกเสือชาวบ้านเดินขบวนมายังทำเนียบรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้รัฐมนตรี 3 คนที่พวกเขาอ้างว่าเป็น “คอมมิวนิสต์” ลาออก หนึ่งในนั้น คือ ชวน หลีกภัย...ในที่สุดการชุมนุมประท้วง

⁵⁸ นายสุรินทร์ มาศดิตถ์

ของลูกเสือชาวบ้านสลายตัวไปหลังการรัฐประหารด้วยการปรากฏตัวของ พระบรมโอรสาธิราชที่ลานพระบรมรูปทรงม้าเพื่อขอร้องให้พวกเขากลับบ้าน”⁵⁹

เห็นได้ว่ารัฐบาลของ ม.ร.ว. เสนีย์ ซึ่งเป็นรัฐบาลพลเรือนไม่ได้ทำอะไรนอกจาก ออกแถลงการณ์ประณามความรุนแรงของนักศึกษา แต่มีตัวละครที่มีความสำคัญทางการเมืองในเวลา ต่อมาคือ ขาดิชาช ชุมพะวัณ และประมาณ อติเรกสาร คัดค้านการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ของรัฐบาล แต่ต้องการให้การประท้วงของลูกเสือชาวบ้านยังคงอยู่ ทั้งนี้ พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน เป็นตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มผู้สมคบคิดที่มีอำนาจ และกลุ่มลูกเสือชาวบ้านที่ชุมนุมประท้วง ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า

“จงดล ศรีกาญจนา หนึ่งในผู้สมัครสังกัดพรรคพลังธรรมของจำลอง กล่าวในการ ให้สัมภาษณ์ต่อสาธารณชนว่า ขณะที่เธอเป็นแกนนำฝ่ายขวาในการชุมนุมประท้วง ที่ลานพระบรมรูปทรงม้าในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 จำลองซึ่งปรากฏตัวมา เป็นคนกำกับเวทีและให้นำแนะนำกับผู้ปราศรัยว่าควรพูดอะไรกับฝูงชนที่มา รวมตัวกันเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ (หลักไทย, 30 มิถุนายน 2531, 26-28) เห็นได้ ชัดว่าเธอตั้งใจคุยโอ้อถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางการเมืองที่ยาวนานของตนกับ จำลอง...”⁶⁰

จงดล ศรีกาญจนา เป็นอีกหนึ่งแกนนำในการระดมผู้ชุมนุมในเช้าวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งได้กล่าวถึง จำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรมในสมัยนั้น ซึ่งการกล่าวถึงนี้ เป็นเครื่องยืนยันว่า นายจำลองศรีเมืองเป็นแกนนำในการจัดตั้งการชุมนุมต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่เกิดขึ้นโดยกลุ่มนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) อีกทั้งนำกลุ่มลูกเสือ ชาวบ้านก่อเหตุการณ์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“...พลตรีจำลอง ศรีเมือง เข้าร่วมและนำลูกเสือชาวบ้านมาหน้ามหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ลูกเสือชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นผู้ ชำ เผา แขนวคอนักศึกษาที่สนามหลวง เมื่อมีการเปิดโปงว่าเขาซ้่านำเหตุการณ์นี้ ในการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. สมัยแรกของ

⁵⁹ ธงชัย วินิจจะกูล, “ความทรงจำอิหลักอิเหลื่อเรื่องการสังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519,” บันทึก 6 ตุลา, <https://doct6.com/archives/2458> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน.

เขา พลตรีจำลอง บอกว่าแค่ไปสังเกตการณ์ไม่กล้าบอกว่าผมเป็นคนทำ...หลัง 6 ตุลาคม ผมมีข้อสรุปว่า ผู้ก่อเหตุการณ์คือ พวกขวาจัดกษัตริย์นิยม ได้แก่ กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน จปร. รุ่น 7 ตำรวจ ฝ่ายทหารอาจจะไม่ต้องการใช้วิธีการนี้ เพราะจะเป็นการผลักดันให้นักศึกษาเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย...”⁶¹

ในตอนท้ายตามหลักฐานลูกเสือชาวบ้านถูกรวมเป็นผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เนื่องจากมีหลักฐานในการก่อเหตุ และมีจุดเชื่อมโยงจาก พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ เนื่องจากเป็นผู้ร่วมก่อตั้งกิจการลูกเสือชาวบ้าน โดยอาศัยอุดมการณ์ที่ใช้ปลุกฝังลูกเสือชาวบ้านในเรื่องความภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องมือในการปลุกกระตมให้สมาชิกเข้าร่วมในเหตุการณ์การชุมนุมดังกล่าว และยังมีสมาชิกลูกเสือชาวบ้านที่เป็นกำลังสำคัญในการชุมนุมและเป็นนักการเมืองในส่วนกลางที่ขึ้นปราศรัยกล่าวต้อนรับคณะลูกเสือชาวบ้านผู้ร่วมการชุมนุมคือ นายธรรมบุญ เทียนเงิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร⁶² หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว เกิดเหตุการณ์รัฐประหารรัฐบาลของ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช โดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ในคืนวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และได้รับนายกรัฐมนตรีพระราชทาน คือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ต่อจากนั้นรัฐบาลทหารได้มีความพยายามในการลดบทบาทของลูกเสือชาวบ้านลงหลังจากทำการปฏิวัติรัฐบาลของนายธานินทร์ ลงในปี พ.ศ. 2520⁶³ อย่างมีนัยสำคัญ

จากบทสรุปของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในการใช้กิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นกลไกในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เข้ามาคุกคามในประเทศไทย ในพื้นที่ต่าง ๆ ในช่วงเริ่มต้นก่อตั้งกิจการลูกเสือชาวบ้าน และโดยเฉพาะการชุมนุมประท้วงของนักศึกษาและประชาชนที่มีแนวคิดคอมมิวนิสต์ตามความเข้าใจของสมาชิกลูกเสือชาวบ้านในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนั้น แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ขององค์พระมหากษัตริย์ที่จะต่อสู้เพื่ออารังปกป้องไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ถึงแม้ว่าไม่ได้รับการสั่งการโดยตรงโดยพระบรมราชโองการ หรือพระราชบัญชาใด ๆ แต่สมาชิกลูกเสือชาวบ้านก็จะอาสาสมัครที่จะทำ

⁶¹ ไชยวัฒน์ ตระการรัตน์สันติ, “6 ตุลา 19 ของผู้ตาม,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2012/10/43177> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

⁶² พิสิษฐกุล แก้วงาม, “ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

⁶³ ไชยวัฒน์ ตระการรัตน์สันติ, “6 ตุลา 19 ของผู้ตาม,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2012/10/43177> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

การต่อสู้กับกลุ่มบุคคล หรือบุคคลที่ตนเข้าใจว่าเป็นศัตรูต่อสถาบัน โดยเติมกำลัง เป็นไปตามอุดมการณ์ที่ถูกปลูกฝังเสมือนเมื่อครั้งเสื่อป่า ผ่านมายังตำรวจตระเวนชายแดนและลูกเสือชาวบ้านในที่สุดดังเหตุการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น

3.2.5.2 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่น หลังจากเหตุการณ์ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชบายให้ลูกเสือชาวบ้านทั้งปวง คือ 1) ห้ามมิให้นำกิจการลูกเสือชาวบ้าน ไปเกี่ยวข้องกับการเมือง 2) ห้ามมิให้มีการแสดงแสนยานุภาพ ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน 3) ห้ามมิให้นำระบบราชการ ไปใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน 4) ลูกเสือชาวบ้านไม่มีเครื่องแบบ แต่มีเครื่องหมาย คือผ้าผูกคอ ห่วงสวมผ้าผูกคอและเข็มตราคณะลูกเสือแห่งชาติเป็นโลหะสีทอง ให้หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องแบบและเครื่องหมายอื่นๆ ทุกชนิด 5) ทรงปรารถนาให้กิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน 6) ทรงให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาท้องถิ่น 7) ทรงให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้นำในการสร้างระเบียบวินัย และประหัต 8) ห้ามมิให้มีการใช้จ่ายในการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน หรือการแสดงรอบกองไฟอย่างฟุ่มเฟือย และห้ามเสพเครื่องทองของเมาทุกชนิด ในระหว่างการฝึกอบรม 9) ให้ยึดมั่น และเผยแพร่ระบบหมู่ของลูกเสือเข้าสู่ประชาชนเพื่อสร้างความสามัคคีความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 10) ห้ามใช้งบประมาณทางการเมืองในกิจการลูกเสือชาวบ้าน 11) ให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้นำในการใช้ของไทย และบริโภคอาหารที่ผลิตขึ้นในประเทศไทย 12) ให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นผู้นำในการฟื้นฟู และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีของแต่ละท้องถิ่น⁶⁴

จากการประกาศพระบรมราโชบายของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 เป็นผลทำให้กิจการลูกเสือชาวบ้านต้องปรับตัวจากการเป็นเพียงกลไกในการต่อสู้กับศัตรูของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นการพัฒนาตนเองและท้องถิ่น เน้นความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจุบัน ภายใต้การนำของ พลตำรวจเอก สมศักดิ์ แสงวงโสภิต ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ในปัจจุบัน ได้วางกลไกต่าง ๆ ในการกำหนดทิศทางความเป็นไปหรือบทบาทของกิจการลูกเสือชาวบ้าน ให้เป็นกำลังหลักโดยการติดต่อหารือทางปัญญาในเรื่องของการพัฒนาความสัมพันธ์ภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง การนำไปสู่การปฏิบัติของแนวพระราชดำริของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง การทำการเกษตรแบบยั่งยืน ฯลฯ มุ่งเน้นการพัฒนาตนเอง และการผลิตเพื่อช่วยสร้างความเข้มแข็ง

⁶⁴ ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์, “พระบรมราโชบาย,” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

ทางเศรษฐกิจ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมประเทศอย่างยั่งยืนจากท้องถิ่น ทั้งนี้ สอดคล้องกับพระบรมราโชบายที่ห้ามมิให้นำกิจการลูกเสือชาวบ้านเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองที่พระราชทานให้กิจการลูกเสือชาวบ้านทั้งปวง

3.2.5.3 การสร้างมวลชนอาสาสมัครในพื้นที่พัฒนาสู่การเป็นนักรบการเมือง

การสมัครเป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้านนั้น เปิดกว้างสำหรับผู้มีความพร้อมทั้งทางด้านกำลังกาย กำลังสติปัญญา และกำลังทรัพย์ ซึ่งทำให้พ่อค้า คหบดี หรือแม้กระทั่งราษฎรธรรมดาทั่วไป ได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าร่วมอาสาสมัครเป็นสมาชิกของลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งเป็นไปตามหลักการสิทธิเท่าเทียมในระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ทั้งนี้ จากการที่เปิดกว้างทางโอกาส และเป็นองค์กรที่มีอุดมการณ์การรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกมีสำนึกว่าตนเองได้ทำหน้าที่คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีของรัฐตามความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม พ่อค้า คหบดี หรือผู้นำชุมชนที่มีความสามารถโดดเด่นในกิจกรรม มีความเสียสละต่อชุมชนในสังคมท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้าน ได้รับการเชื่อเชิญให้ลงสมัครเป็นนักรบการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ดังจะเห็นได้จากคุณสมบัติของนักรบการเมืองในระดับต่าง ๆ จะมีประวัติในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นสมาชิกของลูกเสือชาวบ้านมาก่อนแล้วเกือบทั้งสิ้น

กิจการลูกเสือในสมัยสั้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น เป็นกิจการที่ปรับตัวในเชิงโครงสร้างเป็นของประเทศไทยโดยมีผู้มีส่วนร่วมในการมีอำนาจบังคับบัญชาความเป็นไปส่วนใหญ่คือรัฐบาลหรือข้าราชการระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของลูกเสือในโรงเรียน แต่ในกิจการลูกเสือชาวบ้านจะเป็นข้าราชการระดับสูงของตัวรัฐบาลเอง และข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน ในการบังคับบัญชาความเป็นไปของกิจการ ทั้งนี้ บริบทความเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ยังคงดำรงอยู่ในการปกป้องอธิปไตยหรือความปลอดภัยของผู้นำสูงสุดของประเทศไทย คือพระมหากษัตริย์ตามอุดมการณ์ของลูกเสือและลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงอยู่ของระบอบการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข

บทที่ 4 บทวิเคราะห์การปรับตัว

กิจการลูกเสือของไทยนั้นอยู่ภายใต้บังคับบัญชาขององค์พระมหากษัตริย์ ถึงแม้ว่า ในรัชสมัยล้นเกล้าฯ รัชการที่ 9 จะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในสายงานการบังคับบัญชา แต่พระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ดำรงรักษาขอบเขตชั้นทสีมาของรัฐไทยยังทรงคงดำรงตำแหน่งเป็นองค์ประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ ดังนั้น ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ในประเทศ โดยส่วนใหญ่ จะมีสมาชิกลูกเสือตลอดจนลูกเสือชาวบ้าน (เสือป่าในอดีต) เข้าร่วมในกิจกรรม หรือพิธีการสำคัญ ๆ เช่น ในการเสด็จพระราชดำเนินประพาสในต่างประเทศของพระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ทุกครั้ง จะมีธรรมเนียมในการส่งผู้แทนลูกเสือชาวบ้านจากชมรมลูกเสือชาวบ้านกรุงเทพมหานคร ร่วมส่งและรับเสด็จพระราชดำเนินอยู่เป็นการประจำ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของกิจการลูกเสือในบริบทของความเป็นไปของสถาบันพระมหากษัตริย์ตลอดมา ดังนั้น การปรับตัวของกิจการลูกเสือจึงเกิดขึ้นในเชิงโครงสร้างตามช่วงระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญและเป็นไปในหลากหลายมิติในทางปฏิบัติดังนี้

4.1 กิจการเสือป่า – ลูกเสือ สู่ กิจการลูกเสือ – ลูกเสือชาวบ้าน

กิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 นั้น ประกอบด้วยกิจการเสือป่า และลูกเสือ พระองค์ทรงมีดำริว่าเป็นเรื่องเดียวกัน อยู่ภายใต้พระเนตรพระกัณฑ์ในการเอาพระทัยใส่ และทรงดำเนินกิจการด้วยพระองค์เอง เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้น ที่ทรงตั้งชื่อว่าลูกเสือ ด้วยพระองค์ต้องการให้พ้องกับชื่อเสือป่า ซึ่งบางครั้งทรงเรียกว่า “พ่อเสือ” ดังนั้นเยาวชนเด็กชายจึงทรงพระราชทานนามว่า “ลูกเสือ”¹ จากนั้น ถึงแม้ว่าพระองค์จะทรงดำเนินการแยกส่วนการบังคับบัญชา ในกิจการเสือป่า พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งนายกองใหญ่ผู้บังคับการกองเสือป่า และในกิจการลูกเสือ ทรงดำรงตำแหน่ง สภานายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือสยาม แต่ในการดำเนินกิจการ เช่น การสั่งสอนก็ทรงพระราชนิพนธ์แบบสั่งสอนเพียงฉบับเดียวคือแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือรวมถึงในการซ่อมรับเสือป่าก็ทรงโปรดเกล้าฯ มีพระบรมราชานุญาตให้ลูกเสือบางกองที่มีความสามารถเข้าร่วม

¹ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, “ประวัติลูกเสือไทย รัชสมัย รัชกาลที่ 6,” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=79 (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).

ซ่อมรบเช่นเดียวกัน² ดังนั้นภาพลักษณ์ของกิจการลูกเสือ และเสือป่านั้น บุคคลภายนอกจะมองเห็นได้ว่าเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งกิจการลูกเสือที่เป็นกองลูกเสือในโรงเรียนนั้นยังไม่เข้มแข็งและมีจำนวนมากเหมือนอย่างเช่นปัจจุบัน

ในส่วนของกิจการลูกเสือสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น หลังจากผ่านช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศ ซึ่งในช่วงเวลานั้นกิจการลูกเสือชอบเขาไปเป็นระยะหนึ่ง (พ.ศ. 2475–2490) ในช่วงเวลาดังกล่าว กิจการลูกเสือต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงาน โดยตกไปอยู่ในความควบคุม ดูแลและปกครองโดยรัฐบาล ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตกอยู่ภายใต้รัฐบาลทหารในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นผลทำให้กิจการลูกเสือชอบเขาอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะด้วยความเข้าใจว่ากิจการลูกเสือเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประหนึ่งเสมือนกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ (เยาวชน) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ต่อเนื่องมาจากสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทำให้รัฐบาลของคณะราษฎรหรือรัฐบาลทหารในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความพยายามดึงกิจการลูกเสือไปไว้ใน การปกครอง เพื่อเป็นการแสดงภาพลักษณ์ทางอำนาจเหนือสถาบันพระมหากษัตริย์ของรัฐบาลทหาร และสอดคล้องกับแนวคิดของลัทธิทหาร รวมถึงการสถาปนากิจการมาครอบงำ คือ องค์การยุวชนแห่งชาติซึ่งประกอบด้วยหน่วยยุวชนทหาร และหน่วยลูกเสือในช่วง ปี พ.ศ. 2482 – 2490³

กิจการลูกเสือกลับมารุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่งหลังจากการเสด็จนิวัตพระนครของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2494⁴ หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490 ทำให้กิจการลูกเสือตกอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาล มิได้อยู่ภายใต้การกำกับของพระมหากษัตริย์ดังเดิม ทรงปฏิบัติหน้าที่เพียงเป็นองค์อุปถัมภ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ แต่ก็ยังคงเป็นจุดยึดเหนี่ยวของคนใน

² วรชาติ มีชูบท, “การประลองยุทธ์เสือป่าและลูกเสือ (1),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้องๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_72.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).

³ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์การยุวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2486 ประกอบด้วยหน่วยยุวชนทหาร และ หน่วยลูกเสือ โดยกำหนดให้ทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดของคณะลูกเสือแห่งชาติ ตกเป็นขององค์การยุวชนแห่งชาติ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวถูกยุบเลิกไปในปี พ.ศ. 2490.

⁴ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, “หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ,” พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/TheNationalArchives/index.php/exhibitions-narama9/34-building3/floor2.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).

ชาติและคณะลูกเสือ และทรงดำรงตำแหน่งพระประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ⁵ ในเวลาต่อมา ซึ่งยังคงดำรงไว้ซึ่งบริบทการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์อยู่ด้วยอุดมการณ์ของกิจการลูกเสือ และลูกเสือชาวบ้าน ทั้งนี้ ทรงสนับสนุนให้กิจการลูกเสือให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจวบจนสิ้นรัชกาล ต่อมาเนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองเผชิญกับภาวะการรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ได้ทรงสนับสนุนในการก่อตั้งกิจการลูกเสือชาวบ้านขึ้น โดยเริ่มในภูมิภาคเพื่อใช้เป็นกลไกในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่พยายามเข้าปลุกระดมชาวบ้านตามแนวชายแดนและพื้นที่ห่างไกล และต่อเนื่องมาอยู่ในบริเวณตัวเมือง ปริมณฑล และในกรุงเทพมหานครในที่สุด ดังนั้น กิจการลูกเสือในสมัยนั้นแล้ว รัชกาลที่ 9 นั้น จึงประกอบด้วย กิจการลูกเสือ และกิจการลูกเสือชาวบ้านซึ่งมาจากแนวคิดของกิจการเสือป่า นั่นเอง

4.2 บริบทของการปรับตัว

4.2.1 การปรับตัวในบริบทขององค์ประกอบ (ระบอบการปกครองประเทศ /

ผู้มีอำนาจสูงสุด)

การปรับตัวขององค์ประกอบในกิจการลูกเสือที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นไปเพื่อความสอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการปกครองประเทศ กล่าวคือ ในสมัยสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ผู้บังคับบัญชาสูงสุดคือ พระมหากษัตริย์ เนื่องด้วยเป็นระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช กิจการต่าง ๆ เป็นการรวมศูนย์อำนาจตรงไปยังองค์พระมหากษัตริย์ ดังนั้น ทรงดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดทั้งในกิจการเสือป่า และลูกเสือ ทั้งนี้ ทรงพระราชนิพนธ์วิธีการสั่งสอน (วิธีการฝึกอบรม) ทรงเสด็จพระราชดำเนินเทศนาเสือป่าและทรงนำกิจกรรมซ้อมรบเสือป่า และลูกเสือด้วยพระองค์เอง อีกทั้งยังทรงร่างข้อบังคับลักษณะปกครองเสือป่า และข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ ด้วยพระองค์เอง อีกด้วย ดังนั้น กิจการลูกเสือในสมัยสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 นั้น ทรงดำเนินการ รวมถึงมีพระบรมราชวินิจฉัย ในความเป็นไปรวมถึงการกำหนดนโยบายการบริหารงานต่าง ๆ ของกิจการด้วยพระองค์เอง ซึ่งเหล่าข้าราชการบริพาร และข้าราชการ ต่างก็รับสนองพระบรมราชโองการ ในกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกิจการลูกเสือเป็นอย่างดี เช่น

“การโปรดเกล้าให้พระยาสุนทรบุรีศรีพิชัยสงคราม (ชม สุนทรารชุน) ข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลนครไชยศรี จัดซื้อที่ดินไร่ผักบริเวณสระน้ำจันทร์ใกล้

⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 93.

องค์พระปฐมเจดีย์ จากจีน 2 ราย...ส่วนที่ปักของเสื่อป่านั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระวิจิตรณรงค์ (สรวง ศรีเพ็ญ) ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี เป็นแม่กองปลูกสร้าง ขึ้น”⁶

แต่การพัฒนากิจการยังมีได้เกิดขึ้นโดยทั่วไป เนื่องจากการดำเนินการนั้นเป็กระบวนกรรวมศูนย์ การบังคับบัญชาเป็นแบบรวมศูนย์ (Centralization)⁷ คงมีการพัฒนารุ่งเรืองในพระนคร และปริมณฑล รวมถึงมณฑลต่าง ๆ เท่านั้นแต่ยังไม่มีการพัฒนาจัดตั้งกองลูกเสื่อในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ที่ห่างไกล ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการขยายอำนาจของรัฐสยามที่รวบอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางซึ่งจะถูกสถาปนาในตอนปลายรัชสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ซึ่งราษฎรและข้าราชการในท้องถิ่นอาจจะยังไม่เข้าใจบริบทความเป็นไปและยังไม่มีคามผูกพันกับกรุงเทพฯ ที่เป็นเมืองหลวงก็เป็นได้

ในสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสื่อ พ.ศ. 2490 นั้น ทำให้กิจการลูกเสื่อปรับตัวในบริบทขององค์ประกอบครั้งสำคัญกล่าวคือ กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งเป็น “บรมราชูปถัมภกคณะลูกเสื่อแห่งชาติ”⁸ และในการแต่งตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ที่จะบริหารกิจการลูกเสื่อ กระทำได้โดยการประกาศพระบรมราชโองการ⁹ การประกาศใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับตัวของกิจการลูกเสื่อ ในบริบทขององค์ประกอบ กล่าวคือการขยับให้พระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นองค์อุปถัมภ์ และกำหนดให้ ผู้มีอำนาจในกฎหมายเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ¹⁰ อันหมายความว่ากิจการลูกเสื่อ ตกอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่ง ถึงแม้จะมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสภานายกสภกรรมการกลางจัดการลูกเสื่อแห่งชาติ ก็เป็นเพียงเชิงสัญลักษณ์ การดำเนินการกิจการลูกเสื่อนั้นต้องอยู่ภายใต้การรักษาการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หรือรัฐบาล

⁶ วรชาติ มีชูบท, “การประลองยุทธเสื่อป่าและลูกเสื่อ (2),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_73.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

⁷ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ระบบรัฐเดี่ยว,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ระบบรัฐเดี่ยว> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).

⁸ พระราชบัญญัติลูกเสื่อ พ.ศ. 2490, มาตรา 6, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 42.

⁹ พระราชบัญญัติลูกเสื่อ พ.ศ. 2490, มาตรา 15, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 45.

¹⁰ พระราชบัญญัติลูกเสื่อ พ.ศ. 2490, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 41.

ตามกฎหมาย อีกทั้งยังกำหนดให้อุปนายก เป็นผู้ดำเนินกิจการของสภากรรมการกลาง¹¹ เป็นจุดเริ่มต้นการปรับตัวที่เห็นได้ชัดอย่างมีนัยสำคัญสำหรับกิจการลูกเสือเลยทีเดียว เป็นการเคลื่อนย้ายอำนาจในการบริหารจัดการและการบังคับบัญชากิจการลูกเสือ จากพระมหากษัตริย์ให้ทรงดำรงตำแหน่งเพียงองค์อุปถัมภ์ มาเป็นรัฐบาลโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และอุปนายกสภากรรมการกลางฯ ซึ่งเป็นอธิบดีกรมพลศึกษาโดยตำแหน่งในช่วงปี พ.ศ. 2490 - 2507

ต่อจากนั้นกิจการลูกเสือก็เจริญมั่นคงเรื่อยมา มีการจัดส่งผู้บริหารระดับสูงของกิจการลูกเสือ (กระทรวงศึกษาธิการ) ไปร่วมฝึกอบรม ประชุม สัมมนา รวมถึงร่วมประชุมสมัชชาในระดับต่าง ๆ ทำให้ได้รับองค์ความรู้ ประสบการณ์ และตัวอย่างการดำเนินงานกิจการลูกเสือในแต่ละประเทศทั่วโลก จึงทำให้มีการผลักดันการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงโครงสร้างของกิจการลูกเสือ หรือการปรับตัวอีกครั้งของกิจการลูกเสือคือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 ซึ่งมีการแก้ไขปรับปรุง 3 ครั้ง ใน พ.ศ. 2509 พ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2530 การปรับปรุงโครงสร้างดังกล่าวได้นำแนวทางของการจัดการตามแนวคิดการจัดการองค์รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง และใช้อำนาจการปกครองบังคับบัญชาในภูมิภาคและท้องถิ่นผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอในกฎหมายฉบับนี้ ได้ยกเลิกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ ปรับเปลี่ยนมาเป็น องค์การกำหนดนโยบาย คือ สภาลูกเสือแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานนายก¹² และกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน¹³ เป็นองค์การบริหารคณะลูกเสือแห่งชาติ ทั้งนี้ กำหนดให้อธิบดีกรมพลศึกษา ดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขาธิการสภาลูกเสือแห่งชาติ¹⁴ และกรรมการและเลขาธิการคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ¹⁵ หลังจากนั้น กิจการลูกเสือก็ดำเนินอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือ

¹¹ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 14, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 45.

¹² พระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 145 (24 ตุลาคม 2528): 20-21.

¹³ พระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 145 (24 ตุลาคม 2528): 22.

¹⁴ พระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 145 (24 ตุลาคม 2528): 20-21.

¹⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 145 (24 ตุลาคม 2528): 22.

แห่งชาติ¹⁶ ขึ้นเป็นฝ่ายธุรการของคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ โดยทำงานร่วมกับกองการลูกเสือ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดให้ในภูมิภาค มีคณะกรรมการลูกเสือในระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และคณะกรรมการลูกเสืออำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน ทำงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเป็นกรรมการสภาลูกเสือแห่งชาติ เพื่อส่งต่อและนำนโยบายของสภาลูกเสือแห่งชาตินำมาสู่ปฏิบัติได้ในจังหวัดของตนเอง ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจ (Decentralization) และการทำงานร่วมกันในรูปแบบของการร่วมด้วยช่วยกัน (Collaboration) ทั้งนี้ การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของเลขาธิการคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ หรืออธิบดีกรมพลศึกษาโดยตำแหน่ง และมีพนักงานปฏิบัติงานตามระบบราชการ (ข้าราชการสังกัดกองการลูกเสือกรมพลศึกษา) และมีใช้ข้าราชการ (พนักงานลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ)

หลังจากรัฐบาลไทยได้รับผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์วิกฤตการณ์น้ำมันและค่าเงินบาท ในช่วงปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นช่วงของรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี¹⁷ และต่อเนืองมา ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องรับหลักการของลัทธิเสรีนิยมใหม่เข้ามาในประเทศ ซึ่ง เดวิด ฮาร์วี นักภูมิศาสตร์และนักทฤษฎีสังคมที่มีชื่อเสียงได้กล่าวว่า

“ลัทธิเสรีนิยมใหม่คือทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์การเมืองภาคปฏิบัติที่เสนอว่า สวัสดิภาพของมนุษย์จะได้รับการส่งเสริมที่ดีที่สุด ก็ด้วยการปลดปล่อยเสรีภาพและทักษะในการประกอบการของปัจเจกบุคคล โดยอยู่ภายในกรอบทางสถาบัน ซึ่งมีลักษณะเด่นดังนี้ คือ มีสิทธิ์ในสิทธิเอกชนที่เข้มแข็งมีตลาดเสรี และการค้าเสรี บทบาทของรัฐ คือการสร้างและธำรงรักษากรอบทางสถาบันที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติดังกล่าว...”¹⁸

¹⁶ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 21, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 8.

¹⁷ คนไทยรักแผ่นดิน [นามแฝง], “บทเรียนวิกฤตค่าเงิน ยุคอดีตผู้นำทหาร พลเอกเปรม ติณสูลานนท์,” คนไทยรักแผ่นดิน, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2550 <http://oknation.nationtv.tv/blog/tanapongok/2007/08/12/entry-1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2560).

¹⁸ เดวิด ฮาร์วี, *ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่*, บรรณาธิการโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, แปลโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์ เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ สุรัตน์ โหราชัยกุล อภิรักษ์ วรณสารพ และนรุตม์ เจริญศรี (กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา, 2555), 3.

รวมถึงการประกาศฉันทามติวอชิงตันของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Money Fund: IMF) สำหรับรัฐบาลของประเทศที่กำลังพัฒนาต้องยอมรับเพื่อแลกกับเงินกู้และแผนการปรับโครงสร้างหนี้ของประเทศ ซึ่งแมนเฟรด สเตเกอร์ ศาสตราจารย์ด้านโลกศึกษาได้กล่าวว่า

“ฉันทามติวอชิงตัน มักถูกมองว่าเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกับ ลัทธิเสรีนิยมใหม่ คำคำนี้บัญญัติขึ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์ตลาดเสรี จอห์น วิลเลียมสัน ในช่วงทศวรรษที่ 1980 โดยใช้อ้างอิงถึง “มาตรฐานร่วมขั้นต่ำสำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย” เพื่อให้ไอเอ็มเอฟ ธนาคารโลก และสถาบัน และสำนักวิจัยทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในวอชิงตัน ใช้กับประเทศลาตินอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ ในทศวรรษที่ 1990 มันก็กลายเป็นกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจ “ที่เหมาะสม” ในระดับโลก นอกจากนั้น รัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนาจำต้องยอมรับฉันทามติวอชิงตันเพื่อแลกกับเงินกู้ที่จำเป็นยิ่งและแผนการปรับโครงสร้างหนี้ ด้วยการปฏิบัติตามแผน 10 ประการนั้น คือ

- 1) การรับรองความมีวินัยทางการคลัง และควบคุมไม่ให้ขาดดุลงบประมาณ
- 2) การลดรายจ่ายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายด้านทหารและการบริหารรัฐกิจ
- 3) การปฏิรูประบบภาษี โดยมุ่งเป้าไปที่สร้างระบบภาษีที่มีการขยายฐานให้กว้างที่สุด และมีการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) การเปิดเสรีทางการเงิน โดยปล่อยให้กลไกตลาดทำหน้าที่กำหนดอัตราดอกเบี้ย
- 5) การดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่เกื้อกูลการแข่งขัน เพื่อสนับสนุนการเติบโตที่นำโดยภาคการส่งออก
- 6) การเปิดเสรีทางการค้า โดยทำควบคู่ไปกับการยกเลิกใบอนุญาตนำเข้าและการลดอัตราภาษีศุลกากร
- 7) การส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ
- 8) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ซึ่งคาดว่าจะนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น
- 9) การผ่อนปรนการกำกับดูแลระบบเศรษฐกิจ
- 10) การคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน”¹⁹

¹⁹ แมนเฟรด สเตเกอร์ และรวี รอย, *เสรีนิยมใหม่*, บรรณาธิการโดย ธงชัย จินดานนท์, แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส, 2559), 47.

หลังจากที่ลัทธิเสรีนิยมเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย ทำให้มีแนวคิดในการปรับปรุงระบบราชการให้สอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal)²⁰ หมายถึงแนวคิดทางเศรษฐกิจที่รัฐและทุนจะบูรณาการร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งมีความแตกต่างกับเสรีนิยมแบบคลาสสิกในยุคของ อัดัม สมิท ที่มองว่ารัฐไม่ควรที่จะเข้ามาแทรกแซงกลไกของตลาดหรือเข้าควบคุมปัจจัยการผลิต แต่ลัทธิเสรีนิยมใหม่มีกรอบคิดที่เน้นการบูรณาการร่วมกันของรัฐเพื่อสร้างช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ, การเปิดการค้าเสรี เป็นต้น²¹ ซึ่งเสรีนิยมใหม่จะวางฐานคิดอยู่ 4 ฐานคือ 1) ความสัมพันธ์ทุกอย่างถูกวางอยู่บนกลไกการตลาด (Marketization) 2) การผ่อนปรนระเบียบกฎหมายต่างเพื่อให้ทุนสามารถที่จะเคลื่อนย้ายเข้าออกในระบบ (Deregulation) 3) การตัดงบประมาณบางส่วนซึ่งเป็นภาระของรัฐบาลทิ้ง (Budget Cut) เพื่อให้ผู้รับบริการหรือประชาชนจะต้องแบกรับในส่วนี้ เช่น เรื่องของการศึกษา, สาธารณสุข, การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ 4) การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การรักษาเสถียรภาพทางการคลัง การบริหารราชการภาครัฐ (Stabilization)²²

ลัทธิเสรีนิยมใหม่นั้นหากอธิบายด้วยภาษาง่าย ๆ ให้เข้าใจก็คือการนำโมเดลทางเศรษฐกิจมาเป็นตัวจับการทำงานของหน่วยงานของรัฐ และบุคคลทั่ว ๆ ไป ที่เห็นได้ชัดเจน คือ เรื่องของคุณภาพ ในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีหน่วยงานตรวจสอบ และประกันคุณภาพของการปฏิบัติงาน ดังเช่น ในหน่วยงานภาครัฐจะมี “หน่วยตรวจสอบภายใน” และในหน่วยงานภาคเอกชนจะมี “ฝ่ายประกันคุณภาพ” ทำหน้าที่ Auditing แปลว่า การตรวจสอบบัญชี และ Quality Assurance แปลว่า การประกันคุณภาพ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการนำวัฒนธรรมของพวกนักบัญชีและการเงินมาปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมทั่วไปในหน่วยงานคือ วัฒนธรรมการสอบบัญชี (Auditing Culture) โดยเฉพาะในภาคการเงิน อีกประเด็นหนึ่งในส่วนของปัจเจกชนมีแนวคิดในการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) การประกอบอาชีพอิสระ (Freelance) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวัฒนธรรมภายใต้กรอบแนวคิดของลัทธิเสรีนิยมใหม่ในการทำให้กิจการของภาครัฐและเอกชนมีขนาดกระชับแต่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำกำไร ตลอดจนเพื่อลดต้นทุนการผลิตขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการของพนักงานในเรื่องต่าง ๆ

²⁰ อักษรา [นามแฝง], “เสรีนิยมใหม่ฉบับย่อ,” อักษรา, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2555 <http://oknation.nationtv.tv/blog/Aksara77/2012/08/27/entry-1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

²¹ เรื่องเดียวกัน.

²² เรื่องเดียวกัน.

จากแนวคิดข้างต้น โครงสร้างการบริหารกิจการลูกเสือจึงถูกปรับเป็นไปในแนวทางการลดขนาดของหน่วยงานรัฐบาลที่มีขนาดใหญ่ ให้เล็กลงและนำออกไปเป็นองค์กรในกำกับ โดยรัฐเป็นเพียง ผู้ออกกฎหมายและติดตามกำกับดูแล (Regulator) หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีการกำหนดให้มีสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ²³ ขึ้นเพื่อเป็นหน่วยธุรการรองรับการทำงานของคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีฐานะเป็นองค์กรในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเต็มจำนวนตามความจำเป็น และสามารถบริหารจัดการทรัพย์สินและหารายได้อย่างอิสระ และบริหารงานโดยคณะกรรมการตลอดจนสามารถก่อตั้งเป็นผู้ประกอบการและดำเนินกิจการค้าได้²⁴ รวมถึงมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพย์สินได้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของคณะลูกเสือแห่งชาติ ทั้งนี้ มีความมุ่งหมายให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ดำเนินการได้คล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากต้องดูแลสมาชิกลูกเสือในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาในภาพรวมเป็นจำนวนมาก แต่ยังคงกำหนดให้ผู้บริหารสูงสุดของสำนักงานมาจากรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ²⁵ ทั้งนี้ เลขาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่เลขานุการสภาลูกเสือไทย²⁶ (เปลี่ยนชื่อจากสภาลูกเสือแห่งชาติ) และเลขานุการคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ²⁷ อีกด้วย เพื่อความเชื่อมโยงในการทำงาน

²³ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 18, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 97.

²⁴ กิจการลูกเสือสามารถเป็นผู้ประกอบการและดำเนินกิจการได้ หมายถึงสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ สามารถประกอบธุรกิจการค้าได้ตามแบบลูกสมาคมลูกเสือต่างชาติ เช่น สมาคมลูกเสือฮ่องกงเป็นเจ้าของโรงแรม B.P International Hotel ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจ สมาคมลูกเสือเกาหลีเป็นเจ้าของอาคารสำนักงานให้เช่า ในบริเวณตัวเมืองใกล้อาคารรัฐสภาและสถานีโทรทัศน์ KBS และในเกือบทุกประเทศที่มีสมาคมลูกเสือมีร้านค้าลูกเสือ (Scout Shop) เป็นธุรกิจหลักในการหารายได้สนับสนุนการประกอบกิจกรรมลูกเสือในแต่ละประเทศ

²⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 19, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 97.

²⁶ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 94-95.

²⁷ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 15, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 95-96.

จากแนวคิดข้างต้นส่งผลกระทบต่อให้มีการจัดแบ่งส่วนงานในสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ตามหลักการจัดระบบราชการและสอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ กล่าวคือจัดแบ่งออกเป็น 1 สำนัก และ 4 ส่วนงาน ได้แก่ 1) ส่วนอำนวยการ มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้านงานธุรการ งานทะเบียน งานบุคลากร งานบัญชีและการเงิน งานแผนและงบประมาณ งานนิติการ รวมถึง งานอาคารสถานที่และสารบัญ 2) ส่วนพัฒนาลูกเสือและบุคลากรทางการลูกเสือ มีหน้าที่ดำเนินการ จัดมวลกิจกรรมและฝึกอบรม ให้แก่ลูกเสือ และบุคลากรทางการลูกเสือ แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มพัฒนาลูกเสือและบุคลากรทางการลูกเสือ รับผิดชอบงานฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือ งานทะเบียน ผู้กำกับลูกเสือ งานวุฒิบัตร และกลุ่มงานลูกเสือต่างประเทศ รับผิดชอบงานประชุม สัมมนา ฝึกอบรม ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ และงานกิจกรรมเยาวชน 3) ส่วนกิจการค่ายลูกเสือ มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบค่ายลูกเสือทั่วประเทศ ทั้งในด้านธุรการควบคุมทะเบียนค่ายลูกเสือ ทั้งภาครัฐและเอกชน และภาคปฏิบัติในการแสวงหาความร่วมมือในการบริหารจัดการกิจการค่ายลูกเสือเพื่อให้มีความ พร้อมในการเป็นสถานที่ฝึกอบรมลูกเสือตลอดจนผู้กำกับลูกเสือ และเป็นกลไกในการหารายได้ให้กับ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติอีกทางหนึ่ง 4) ส่วนพัฒนารายได้และสิทธิประโยชน์ มีหน้าที่รับผิดชอบหลัก ในด้านการหารายได้ ที่ไม่ใช่งบประมาณประจำ สามารถดำเนินการจัดตั้งหรือเป็นผู้ประกอบการ รับผิดชอบการคิดสร้างสรรค์หารายได้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบการร้านลูกเสือ (Scout Shop) หรือการใช้เช่าพื้นที่ในอาคารสำนักงาน พื้นที่ค่ายลูกเสือ หรือร่วมมือกับองค์กรเอกชนในการ บริหารงานโรงแรม หรือจัดกิจกรรมอื่นใดได้อย่างอิสระภายใต้ความเห็นชอบของคณะกรรมการ บริหารลูกเสือแห่งชาติ โดยทั้งสี่ส่วนงานนี้จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักเลขาธิการสำนักงาน ลูกเสือแห่งชาติ และขึ้นตรงต่อเลขาธิการสำนักงานลูกเสือแห่งชาติอีกชั้นหนึ่ง

การจัดโครงสร้างองค์กรดังกล่าวมีความมุ่งหมายให้องค์กรมีความคล่องตัวในการบริหาร จัดการ และมีความสามารถในการหารายได้เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมของกิจการลูกเสือโดยไม่เป็น ภาระของรัฐมากเกินไป ทั้งนี้ รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ หมาดงบอุดหนุนทั่วไป ให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติเป็นรายปีตามความจำเป็น²⁸ ซึ่งมีจำนวนจำกัด การสนับสนุนดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ในการลดขนาดของหน่วยงานรัฐ เพิ่มความเป็นอิสระ และให้มีช่องทางทางการตลาดรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ภาครัฐอีกทางหนึ่ง รวมถึงเป็นแรงในการกระตุ้นภาคธุรกิจโดยอาศัยหน่วยงานภายใต้กำกับของรัฐได้อีกด้วย

ในส่วนของกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้น กำเนิดในช่วงยุคที่กิจการลูกเสือกลับมารุ่งเรือง อีกครั้งหนึ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยเป็นการนำแนวคิดของเสือป่า

²⁸ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 21, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 98.

ผ่านการจัดการสถาปนาจากกิจการตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งมาจากแนวคิดการจัดการกองกำลังเสือป่า²⁹ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ กิจการตำรวจตระเวนชายแดนมีคุณลักษณะคือ “1) สามารถทำการรบได้อย่างทหาร โดยเฉพาะการรบด้วยหน่วยขนาดเล็ก 2) สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างตำรวจ 3) สามารถให้บริการแทนกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ได้อย่างข้าราชการพลเรือน”³⁰ ซึ่งตรงกับหน้าที่ของเสือป่าคือ “...หน้าที่ควรกระทำให้เป็นประโยชน์ในเวลาสงคราม 1) รักษาบ้านเมืองซึ่งอยู่หน้าศึกซึ่งไม่มีทหารรักษา 2) ปะทะต้านทาน หน่วงเหนี่ยวข้าศึกไว้เพื่อให้กองทหารยกไปทัน... หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน 3) ช่วยเจ้าหน้าที่รักษาความสงบทั่วไป... 4) ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์”³¹ ทั้งนี้ ตำรวจตระเวนชายแดนมีหน้าที่หลักในการปฏิบัติงานในการป้องกันรักษาชายแดนของประเทศ ดังนั้น จึงได้นำแนวคิดอาสาสมัครเช่นเดียวกับแนวคิดเสือป่าในอดีตมาใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันรักษาดินแดนในเบื้องต้น จึงเป็นที่มาของการนำกระบวนการฝึกอบรมลูกเสือมาใช้กับอาสาสมัครชาวบ้านชายแดน และก่อตั้งเป็นกิจการลูกเสือชาวบ้าน (แรกเริ่มเรียกว่าลูกเสือชาวบ้านชายแดน) ในปัจจุบัน

กิจการลูกเสือชาวบ้าน มีเป้าหมายหลักในการสร้างมวลชนชาวบ้านให้มีอุดมการณ์รักและปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ขึ้นมาช่วยเป็นอาสาสมัครป้องกันชุมชนหรือหมู่บ้านจากการปลุกกระดมทางความคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลและส่งข่าวให้ทางราชการ และป้องกันตนเองไปในตัว โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและความสามัคคีในท้องถิ่น ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้าน ได้ใช้วิธีการทางลูกเสือในการฝึกอบรมแบบอยู่ค่ายร่วมกัน เป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และพร้อมจับอาวุธขึ้นต่อสู้กับศัตรูของสถาบันหลักของชาติทั้ง 3 นั้น เหมือนดังเช่นการอาสาสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสือป่าในอดีต ดังนั้น กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นคล้ายคลึงกับกิจการเสือป่าในปัจจุบันนั่นเอง ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้านยังคงดำรงอุดมการณ์และแนวคิดการเป็นกองกำลัง

²⁹ สยามานุสสติ, “เสือป่า&ลูกเสือ:กำลังสำรองในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” สยามานุสสติ, <http://www.siammanussati.com/เสือป่าลูกเสือ-กำลังสำรอง/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

³⁰ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, “ประวัติกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน,” กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, http://www.bpp.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=108 (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

³¹ สยามานุสสติ, “เสือป่า&ลูกเสือ:กำลังสำรองในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,” สยามานุสสติ, <http://www.siammanussati.com/เสือป่าลูกเสือ-กำลังสำรอง/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

อาสาสมัครในพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ผ่านการอำนวยความสะดวกหรือการบังคับบัญชาโดยศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน และการที่กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้น ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ทรงโปรดเกล้าฯ รับเข้าเป็นกิจการในพระราชูปถัมภ์ตั้งแต่แรกเริ่มสถาปนา นับเป็นจุดเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญ

4.2.2 การปรับตัวในบริบทของความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือนั้น ในช่วงก่อตั้ง เป็นความมุ่งหมายในการตั้งเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์เป็นหลัก โดยในตอนต้นล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ใช้หลักการการจัดกองกำลังจากประสบการณ์การจัดกองทัพของอังกฤษที่ได้ทรงศึกษามา นำมาเป็นหลักการในการจัดกองกำลังเสือป่า และลูกเสือ โดยทรงจัดเป็นกรม กอง ดังเช่น

“กองเสนา (กองพล) ต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีผู้บัญชาการกองเสนาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการในกองเสนาโดยสิทธิขาด และแบ่งการปกครองออกเป็นกรมและกองเสือป่าเหล่าต่างๆ ประจำตามเมืองมณฑลที่รวมขึ้นอยู่ในกองเสนานั้นๆ กรมเสือป่ากรมหนึ่งแบ่งเป็นหลายกองพัน หรือแบ่งเป็นกองพันเดียว แล้วแต่ความสะดวกแก่ระเบียบปกครองในกรณีที่กรมหนึ่งจัดเป็นกองพันเดียว ผู้บังคับการกรมนั้นเองเป็นตัวผู้บังคับกองพัน ส่วนกองพันนั้นแบ่งย่อยออกไปเป็นหลายกองร้อย จะเป็น 4 กองร้อย หรือ 2 กองร้อยก็ได้ กองร้อยแบ่งเป็น 4 หมวด และหมวด 1 แบ่งออกเป็น 2 หรือ 4 หมู่ ซึ่งแล้วแต่จะเป็นการเหมาะแก่จำนวนสมาชิกที่มีอยู่”³²

รวมถึงแบ่งภูมิภาคเป็นมณฑล และจังหวัด ที่เป็นต้นสังกัดของกิจการเสือป่าและลูกเสือทั้งหมดขึ้นตรงต่อพระองค์ คือองค์พระมหากษัตริย์ ดังนั้น ความมุ่งหมายในเบื้องต้นนั้นคือการจัดเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์เป็นประการแรก ซึ่งต่อมาได้พัฒนากลายเป็นแบบอย่างการจัดกองกำลังของกองทัพบกและตำรวจตระเวนชายแดนในปัจจุบัน กิจการเสือป่าถึงแม้จะไม่ได้ถูกยุบเลิกโดยกฎหมายแต่ก็ไม่ได้รับการดำเนินการต่อหลังจากรัชสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 มีแต่เพียงนำแนวคิดและโครงสร้างการบริหารจัดการกองกำลังสำรองของชาติมาเป็นต้นแบบในการก่อตั้งองค์กรต่าง ๆ ดังเช่น 1) หน่วยบัญชาการรักษาดินแดนซึ่งพัฒนามาจากกรมการรักษาดินแดนอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการหน่วยเป็นหัวหน้าหน่วยงาน ปัจจุบันรับผิดชอบการฝึกกองกำลังสำรองและนักศึกษาวิชาทหารเพื่อจัดกองกำลังสำรองเตรียมไว้สำหรับการรบ แต่กิจการดังกล่าวไม่มีบทบาทในบริบทของความเป็นไปของพระมหากษัตริย์ 2) กองอาสารักษา

³² วรชาติ มีชูบท, “กรมกองเสือป่า (3),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ , http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_78.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

ดินแดน เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันทำหน้าที่รับสมัครอาสาสมัครที่เข้าร่วมฝึกวิชาทางทหารป้องกันประเทศ มีระบบชั้นยศเช่นเดียวกับเสือป่าในอดีต โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการและผู้บัญชาการ กิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นกองกำลังของรัฐบาลไม่มีบทบาทกับสถาบันพระมหากษัตริย์ 3) ตำรวจตระเวนชายแดนได้นำแนวคิดการจัดแบ่งการดูแลขอบเขตชั้นยศสมาของชาวไทยออกเป็นเขตพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำแบบอย่างมาจากการจัดกองกำลังเสือป่า และเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากได้รับการภารกิจรักษา ในการเสด็จพระราชดำเนินตามแนวชายแดนของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ และเป็นต้นคิดในการจัดตั้งกิจการลูกเสือชาวบ้าน โดยการนำแนวคิดเดียวกันมาดำเนินการอีกด้วย 4) กิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งได้รับการส่งต่อแนวคิดจากเสือป่ามาจากตำรวจตระเวนชายแดน ในการรับสมัครฝึกอบรมอาสาสมัครในการร่วมกันรักษา ดินแดน และอธิปไตยของชาติผ่านการปลูกฝังอุดมการณ์ความภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยกิจการนี้มีความใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีบทบาทในความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ประการที่สอง เป็นการหล่อหลอมให้เกิดอุดมการณ์ภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังที่พระองค์ได้ระบุไว้ในหน้าที่ของเสือป่าและลูกเสือ รวมถึงรูปแบบการฝึกหรือการสั่งสอน ล้วนแล้วแต่ตอบสนองความมุ่งหมายในการสร้างอุดมการณ์ ความภักดีต่อสถาบัน กล่าวคือ ในคำปฏิญาณของลูกเสือ ข้อที่ 1 “ข้าจะมีใจจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” เป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์การรักสถาบันพระมหากษัตริย์ และการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของเสือป่า เป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์รักชาติ และพระมหากษัตริย์ในตัวสมาชิก และการเสด็จทรงเทศนาเสือป่าระหว่างการซ้อมรบเสือป่าและลูกเสือ นั้น เป็นการปลูกจิตสำนึก และความเข้าใจในศาสนาต่าง ๆ รวมถึงศาสนาพุทธที่ตนเองนับถือ โดยทรงเปรียบเทียบศาสนาต่าง ๆ ในทุกมิติ โดยเฉพาะการกำเนิดของศาสนา ศาสดา ฯลฯ กับศาสนาพุทธ ซึ่งทรงอธิบายว่า เป็นศาสนาประจำชาติของไทยรวมถึงเหตุผลประกอบที่ควรนับถือศาสนาพุทธ และทรงเทศนาในเรื่องของอริยสัจ 4 และศีลทั้ง 5 ข้อ ในรูปแบบที่ฟังเข้าใจง่าย ซึ่งเป็นกลวิธีที่ทำให้การปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ได้ผลอย่างมีนัยสำคัญ คือการใช้ศาสนา เป็นกลไกในการกล่อมเกลาจิตใจให้สงบ รู้จักคิดพิจารณา และสามารถใช้เป็นเหตุผลในการรักษาอุดมการณ์ได้อย่างเป็นผลในเวลาต่อมา ส่วนในปัจจุบันนั้นคำปฏิญาณลูกเสือข้อที่ 1 กล่าวว่า “ข้าฯ จะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” รวมถึงกฎของลูกเสือข้อที่ 2 คือ “ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และชื่อตรงต่อผู้มีพระคุณ” การปรับตัวในมิตินี้จะเห็นได้จาก ในการปฏิญาณตนได้มีการเพิ่มคำว่า ชาติ และศาสนา เข้ามาเพื่อเพิ่มบริบทให้เยาวชนและสมาชิกอาสาสมัครผู้ใหญ่ได้ระลึกถึงและจงรักภักดี รวมถึงในกฎของลูกเสือข้อที่สองยังรวมถึงการชื่อตรงต่อผู้มีพระคุณเพิ่มเข้ามา

เพื่อให้ลูกเสือได้ระลึกถึงผู้ที่มีพระคุณเช่น บิดา มารดา ครู – อาจารย์ และญาติมิตร ที่มีพระคุณเป็น การหล่อหลอมให้เกิดความรักดีในภาพรวม เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ การปรับตัวดังกล่าวค่อย ๆ พัฒนาเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองของ ประเทศในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

ประการที่สาม ความมุ่งหมายในการหล่อหลอมความเป็นพลเมือง ในช่วงต้นเป็นการ ปลุกฝังแนวความคิดของรัฐสยามในตัวของสมาชิกลูกเสือและเสือป่า ต่อมาเป็นลูกเสือชาวบ้าน เพื่อให้ เกิดผลกระทบไปยังครอบครัว เครือญาติ ของสมาชิกและสังคมในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งให้ภาพลักษณ์การมีระเบียบวินัยคล้ายทหาร และการแต่งกายที่สะอาดสะอ้าน มีบุคลิกภาพที่ดี มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและบริการช่วยเหลือทั่วไป ทำให้สมาชิกกลายเป็นจุดสนใจในสังคมท้องถิ่น และ เข้าถึงได้ รวมถึงเปิดกว้างให้ผู้สนใจและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก จึงเป็นการง่ายที่จะทำ การปลุกฝังให้ราษฎร หรือข้าราชการในท้องถิ่นมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองที่ดี ได้เป็นอย่างดี

กิจการลูกเสือในสมัยล้านเกล้าฯ รัชการที่ 9 นั้น มีความมุ่งหมายโดยรวมในการปลุกฝัง ความเป็นพลเมืองในตัวเยาวชน รวมถึงอาสาสมัครผู้ใหญ่ (นอกเหนือจากครูในสถานศึกษา) ที่เป็น ข้าราชการในระดับต่าง ๆ รวมถึงภาคเอกชน โดยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ ในความมุ่งหมายหลักของกิจการลูกเสือ ก็ยังมีหน่วยงานหรือองค์กรอื่น เข้ามาร่วมใช้กิจการลูกเสือ เป็นกลไกในการเติมเต็มความมุ่งหมายขององค์กรของตนในการหล่อหลอมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน การสร้างบุคลิกภาพ ปลุกฝังอุดมการณ์ ขององค์กร รวมถึงการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามแบบของลูกเสือได้ด้วย เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ มีช่วงระยะเวลาหนึ่งที่รัฐบาลกำหนดความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือในการสร้าง บุคลากรที่มีคุณภาพในภาครัฐ และเอกชน โดยการบรรจุหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือ ในการฝึกอบรมผู้บริหารในหลักสูตรสำคัญต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น หลักสูตรของวิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร (ว.ป.อ.) ผู้สมัครเข้าร่วมเป็นนักศึกษาในหลักสูตรจะต้องเข้าร่วมการฝึกอบรมวิชา ผู้กำกับลูกเสือขั้นผู้นำ การอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือขั้นผู้นำ เป็นการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือที่ถูก ออกแบบหลักสูตรให้ผู้บริหารหน่วยงานราชการและวงธุรกิจเข้าใจถึงกิจการลูกเสือในภาพรวม โดยมี ความมุ่งหมายให้บุคคลเหล่านั้นเป็นกำลังในการสนับสนุนกิจการลูกเสือเมื่อดำรงตำแหน่งสำคัญใน ประเทศ มีหลายหน่วยงานที่ใช้การฝึกอบรมนี้เป็นเครื่องมือในการละลายพฤติกรรมก่อนการเข้าเรียน ในหลักสูตร รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายในการประกอบกิจการราชการและธุรกิจที่สำคัญอย่างหนึ่ง อย่างเช่น หลักสูตรนักบริหารระดับสูงของกระทรวงต่าง ๆ โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตร การบริหารงานยุติธรรมระดับสูง หลักสูตรของสถาบันดำรงราชานุภาพ และหลักสูตรบางหลักสูตรของ สถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น การฝึกอบรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการละลายพฤติกรรมและ

ปฐมนิเทศก่อนที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรหลักของวิทยาลัย ซึ่งเป็นการป้องกันทางความคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งกิจการเสือป่าในอดีต เป็นต้น

กิจการลูกเสือชาวบ้านถือกำเนิดในช่วงต้นของสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ซึ่งพระองค์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเจริญเติบโตของกิจการซึ่งมีความมุ่งหมายตอนต้นในการหล่อหลอมความเป็นพลเมืองดี และติดอาวุธทางปัญญา³³ เพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ในชุมชนสังคมบริเวณชายแดนของประเทศ รวมถึงในบริเวณพื้นที่รุกรันแดนและห่างไกลความเจริญ ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยง การดำเนินการประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายอย่างยิ่ง และเมื่อกิจการลูกเสือชาวบ้านต่อเนื่องเข้าสู่สังคมเมือง และมีบริบทการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ตามที่สมาชิกเข้าใจและรู้สึกได้จากข้อมูลข่าวสาร ความมุ่งหมายจึงถูกทำให้ลูกเสือชาวบ้านเป็นกลไกมวลชนที่ยืนอยู่ฝ่ายสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากหนึ่งในอุดมการณ์ของลูกเสือชาวบ้าน คือ ความภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทำให้ไม่เป็นการยากที่จะเป็นเครื่องมือของฝ่ายที่ถืออำนาจในการจัดตั้งเป็นมวลชนต่อสู้กับการชุมนุมที่จัดขึ้นเรียกร้องสิ่งใด ๆ ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวัน 6 ตุลาคม 2519 เป็นต้น

ทั้งนี้ หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ก็ได้เล็งเห็นปัญหา ประกอบกับพระบรมราโชบายที่ล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ที่ทรงพระราชทานมานั้น ทำให้การดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกเสือชาวบ้านไปด้วยความระมัดระวัง มีการประกาศนโยบาย นโยบายเน้นหนัก รวมถึง จุดยืนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ของบ้านเมือง เพื่อเป็นการป้องกันเหตุการณ์รุนแรงอันไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต จุดมุ่งหมายของกิจการลูกเสือชาวบ้านจึงปรับตัวอีกครั้งในการมุ่งเน้นการพัฒนาการตนเอง เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะมิติการพึ่งพาตนเอง และความสามัคคี ทั้งนี้ ด้วยอุดมการณ์ความภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงทำให้ความมุ่งหมายแต่เดิมในการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์นั้นยังคงสภาพอยู่ เพียงแต่มีได้อยู่ภายใต้บังคับพระมหากษัตริย์โดยตรง ดังที่จะได้อธิบายต่อไป

---

³³ การคิดอาวุธทางปัญญา คือการใช้วิธีการฝึกอบรมทางการลูกเสือ กลุ่มเหล่า หล่อหลอมให้สมาชิกลูกเสือชาวบ้านมีอุดมการณ์ภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีวินัย และสามัคคี เปรียบเสมือนเป็นการติดอาวุธทางปัญญาในการต่อสู้กับศัตรูของชาติ คือลัทธิคอมมิวนิสต์

4.2.3 การปรับตัวในบริบทของวิธีการ

การฝึกอบรมลูกเสือและเสือป่าในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 นั้น ทรงใช้การฝึกอบรมตามแบบของ บี - พี ตามที่เขียนไว้ในหนังสือ Aid to Scouting และ Scouting for Boy ซึ่งพระองค์ใช้เป็นแบบอย่าง และทรงพระราชนิพนธ์แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ โดยการปรับปรุงให้เข้ากับบริบทและสิ่งแวดล้อมของคนไทย ทรงมีส่วนร่วมในการสั่งสอน การฝึก และการซ้อมรบอย่างสม่ำเสมอ ทรงใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวคิด วิธีการฝึกอบรมหรือสั่งสอนในทุกรายละเอียด ซึ่ง กระบวนการฝึกนั้น เป็นไปตามแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ ในส่วนของเสือป่านั้น จะมีการฝึกกำลังภายในทุกวัน ส่วนลูกเสือก็จะทำการฝึกตามแต่โรงเรียนจะดำเนินการตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ในการฝึกยังคงอาศัยหลักการเป็นไปตามแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือนั่นเอง ยกเว้นการซ้อมรบเสือป่าซึ่งเป็นการซ้อมรบในพื้นที่สมรภูมิเสมือนจริงกลางแจ้ง ที่ทรงใช้ประสบการณ์จากการศึกษาของพระองค์ การซ้อมรบเสือป่าดังกล่าวเป็นแบบในการดำเนินการฝึกอาวุธของอาสาสมัครชาวบ้านชายแดนของตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นลูกเสือชาวบ้านนั่นเอง

กิจการลูกเสือในปัจจุบันนั้น มีความพยายามในช่วงต้นให้กิจกรรมไปตามหลักสูตรการฝึกอบรมของลูกเสือโลก และภาคพื้นเอเชีย - แปซิฟิก ซึ่งได้รับมาจากการสัมมนาที่มีผู้กำกับลูกเสือเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ นำมาปรับปรุงให้สอดคล้องตามหลักสูตรและวิธีการสากล ซึ่งฉบับล่าสุดคือ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 ทั้งนี้ ในส่วนของวิธีการฝึกอบรม ใช้ผู้กำกับลูกเสือในโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ดังที่ได้กล่าวไปว่าการปฏิบัติกิจกรรมจะเป็นไปตามข้อบังคับที่กำหนดไว้ จึงทำให้ยากแก่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่ถูกกำหนดไว้นานกว่า 50 ปี ดังนั้น กิจกรรมหลายอย่างจึงไม่เป็นที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ตรงกันข้ามกับบริบทขององค์ประกอบและการปกครอง ในการปรับปรุงหน่วยงานลูกเสือให้ทันสมัย แต่ยังใช้แนวคิดเดิมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกลูกเสือ ในการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่กระทรวง ไม่ทำการปรับปรุงหลักการคือหลักสูตรลูกเสือ ให้เป็นไปตามบริบทของสังคม เยาวชนคนรุ่นใหม่ จึงไม่ตอบสนองการหล่อหลอมเยาวชนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ได้อย่างที่ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือต้องการ

ในส่วนของกิจการลูกเสือชาวบ้าน กระบวนการต่าง ๆ ได้ปรับตัวจากวิธีการสั่งสอนเสือป่าทั้งหลาย เช่น แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ การเทศนาเสือป่า การใช้บทพระราชนิพนธ์หรือหนังสือในการสั่งสอน ฯลฯ ได้ปรับตัวมาเป็นการฝึกอบรมด้วยกระบวนการอยู่ค่ายพักแรมแบบลูกเสือ การปฏิบัติกิจกรรมลูกเสือ การปลูกฝังอุดมการณ์แทนการฝึกอาวุธ (ในช่วงแรกมีการฝึกอาวุธตามหลักสูตรของอาสาสมัครชาวบ้านชายแดน) รวมถึงการใช้กฎและคำปฏิญาณของลูกเสือ

ในการหล่อหลอมความเป็นพลเมือง ตลอดจนการเป็นอาสาสมัครในกิจการต่าง ๆ ของรัฐ รวมถึงหลักสูตรการฝึกอบรมทั้งหลายปรับตัวจากการที่ล้มเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์เพียงลำพัง ตามความรู้และประสบการณ์ของพระองค์ปรับมาเป็นกระบวนการหลักสูตรลูกเสือที่มีความเป็นสากล และเกื้อยงพัฒนาการกับการลูกเสือสากลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้กิจกรรมสนองตอบความต้องการจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก และวิทยากรได้โดยตรง อันจะยังให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการดำเนินกิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านต่อไป

4.2.4 การปรับตัวในบริบทของการเป็นกลไกของรัฐ

กิจการลูกเสือ กิจการเสือป่า และลูกเสือชาวบ้านนั้น ล้วนแล้วถูกใช้เป็นกลไกของรัฐในบริบทที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ตามแต่ยุคสมัยดังที่จะอธิบายต่อไปนี้

4.2.4.1 การเป็นกลไกของรัฐของกิจการลูกเสือสมัย ร.6 – กิจการลูกเสือสมัย ร.9 (เยาวชน)

การเป็นกลไกของกิจการลูกเสือสมัย ร.6 คือการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ในปัจจุบันนั้นบริบทนี้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการเป็นอาสาสมัครทำเพื่อในหลวง กล่าวคือ การเป็นอาสาสมัครทำกิจการต่าง ๆ เพื่อรัฐไทยซึ่งเป็นรัฐสมัยใหม่ที่แนวคิดเดิมในการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ได้ถูกปรับตัว ให้เป็นอาสาสมัครของรัฐในการร่วมบริการในกิจกรรมต่าง ๆ จะเห็นได้จากข่าวสารตามสื่อมวลชนที่ประชาสัมพันธ์การออกบริการของกองลูกเสือ หรือหน่วยลูกเสือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ทั่วไป

การปลุกกระแสความเป็นรัฐสมัยใหม่ ในปัจจุบันความเป็นรัฐไทยเป็นไปค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว มีเพียงต่อบริบทของการรักษาอธิปไตย ความเป็นรัฐที่มั่นคงแข็งแรง การปฏิบัติตนต่อรัฐ ในฐานะพลเมืองในบริบทของความเป็นเยาวชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในท้องถิ่นให้ เป็นกำลังสำคัญต่อความเป็นชาติในภาพรวม การช่วยเหลือกัน การคำนึงถึงสาธารณะประโยชน์ หรือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (Public Mind) การช่วยกันดูแลภาพลักษณ์ของสังคม ในรัฐสมัยใหม่นั้น เป็นสิ่งที่กิจการลูกเสือมีการปรับตัว

การเป็นตัวอย่างในการเป็นพลเมืองกิจการลูกเสือยังคงดำเนินการในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในตัวบุคคลเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเจริญให้แก่รัฐ ด้วยศักยภาพ ความสามารถส่วนบุคคลของปัจเจกชน (Individual) รวมถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะ (Public Mind) และการช่วยเหลือพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระของรัฐสมัยใหม่ ฯลฯ อันเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ (Active Citizen) ที่กำลังเป็นที่ต้องการในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังคงความเป็นไปตั้งแต่เริ่มต้นสถาปนากิจการลูกเสือจวบจนถึงปัจจุบัน

ในด้านการประชาสัมพันธ์กิจการของพระมหากษัตริย์ ในยุคปัจจุบันกิจการลูกเสือปรับตัวเป็นการมีส่วนร่วมในกิจการของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งกิจการลูกเสือ

ถือเป็นกิจการอาสาสมัครทุกคนที่เป็นสมาชิกจะเข้ามาเป็นด้วยใจอาสา ตั้งใจพัฒนาตนเอง เพื่อส่วนรวมโดยยึดหลักอุดมการณ์จงรักภักดี รักและหวงแหนใน สถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ดังนั้น ทุกครั้งที่ลูกเสือไปร่วมกิจกรรมของสถาบันทั้ง 3 แล้ว ถือเป็น การเข้าไปมีส่วนร่วม ต่อความเจริญวัฒนาถาวรต่อสถาบันในอุดมการณ์ของลูกเสือทั้งสิ้น อนึ่ง กิจการลูกเสือนั้น ถือว่ายังคงมีส่วนร่วม และยังคงภาพลักษณ์การเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์อยู่ กล่าวคือ ในกิจกรรม หรือกิจการใด ๆ ของรัฐ ที่มีองค์พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินร่วม จะมีกองลูกเสือ หรือผู้แทนของลูกเสือ เข้าไปมีส่วนร่วมเสมอตามที่เคยยกตัวอย่าง กิจการลูกเสือจึงยังคงภาพลักษณ์ เป็นกองกำลังอาสาสมัคร (เยาวชน) ในพระองค์อยู่จนถึงปัจจุบัน

4.2.4.2 การเป็นกลไกของรัฐของเสือป่า – ลูกเสือชาวบ้าน (ผู้ใหญ่)

การเป็นกลไกของรัฐของกิจการเสือป่าในช่วงต้นนั้น ถูกสถาปนาและออกแบบ เป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งประกอบด้วยอาสาสมัครผู้ใหญ่ที่มี วุฒิภาวะสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยเปิดกว้างสำหรับข้าราชการ ข้าราชการ และคนทั่วไปที่มีความพร้อม ทั้งนี้ มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบบทหารหรือมีลักษณะเป็นกองทัพที่อยู่ใต้บังคับบัญชาและขึ้นตรงต่อองค์พระมหากษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งในขณะนั้นเป็นองค์รัฐอธิปไตย (Sovereignty)³⁴ คือผู้ดำรงเหนืออธิปไตยของรัฐไทยตามการปกครองระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราช ในช่วงเวลานั้น บริบทของกิจการเสือป่าคือกิจการกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ มีบริบทเดียวกัน กับทหารกล่าวคือกองทัพปกติได้มีการก่อตั้ง “กองพลที่ 1 รักษาพระองค์”³⁵ ในรัชสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ปฏิบัติหน้าที่ในการอารักขาถวายความปลอดภัยองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งสอดคล้อง กับกิจการเสือป่าทรงก่อตั้ง “กองพลเสือป่าหลวง (รักษาพระองค์) ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นกองเสนา หลวงรักษาพระองค์”³⁶ และทรงกำหนด ในพระราชกำหนดลักษณะปกครองเสือป่า พระพุทธศักราช 2458 ว่า กองพลหลวง (รักษาพระองค์) มีหน้าที่ "เป็นผู้รักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่เกี่ยวข้องแก่การรักษาดินแดนมณฑลหรือภาคใด ๆ แห่งพระราชอาณาจักรโดยเฉพาะ"³⁷

³⁴ ชันวา สุดตา, “รัฐอธิปไตย,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=รัฐอธิปไตย>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

³⁵ ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย, “กองพลที่ 1 รักษาพระองค์,” ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย, http://www.politicalbase.in.th/index.php?title=กองพลที่_1_รักษาพระองค์ (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2561).

³⁶ วรชาติ มีชูบท, “กรมกองเสือป่า (2),” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ, http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_77.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2560).

³⁷ เรื่องเดียวกัน.

หลังจากสิ้นรัชสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 กิจการเสือป่าไม่มีผู้ใดดำเนินการต่อจากพระองค์ จึงมีการปรับตัวและนำแนวคิดของเสือป่าไปสถาปนาเป็นหน่วยงานราชการต่าง ๆ ดังที่ได้เสนอก่อนหน้านี้ แต่ที่ใกล้เคียงที่สุดคือกิจการลูกเสือชาวบ้านซึ่งเป็นกองกำลังอาสาสมัครผู้ใหญ่ที่มีบริบทในการนำแนวคิดของกิจการ เสือป่ามาพัฒนาให้เป็นอาสาสมัครในท้องถิ่นเพื่อช่วยงานของรัฐ เพื่อต่อสู้กับศัตรูของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นกองกำลังมวลชนของรัฐไทย โดยลูกเสือชาวบ้านเป็นกิจกรรมของอาสาสมัครผู้ใหญ่ ในขณะที่ลูกเสือเป็นกิจกรรมของอาสาสมัครเยาวชน ซึ่งการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านนั้นเริ่มต้นจากการฝึกอบรมอาสาสมัครชาวบ้านชายแดน ซึ่งมีการฝึกคล้ายกับรูปแบบการฝึกทหาร มีการฝึกปฏิบัติการจิตวิทยาและการฝึกอาวุธรวมอยู่ด้วย เพื่อให้มีศักยภาพในการต่อสู้กับลัทธิแปลกปลอมที่เข้ามาคุกคามอธิปไตยของรัฐ และรวมถึงของสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย โดยเริ่มจากการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ตามแนวชายแดนและต่อเนื่องเข้ามาในพื้นที่เมือง จึงปรับตัวอีกครั้งหนึ่งเป็นกลไกของผู้มีอำนาจ โดยอาศัยการปลุกกระดม ให้กลายเป็นมวลชนสนับสนุนในการต่อสู้กับฝ่ายตรงกันข้ามของผู้มีอำนาจ โดยการอ้างถึงอุดมการณ์และผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และได้ผลอย่างมีนัยสำคัญ ดังเช่นเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่ลูกเสือชาวบ้านถูกระดมรวมกลุ่มเข้าไปอยู่ในกลุ่ม “ฝ่ายขวา” โดยมีผู้นำในกิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นตัวละครเชื่อมต่อที่สำคัญ โดยอาศัยอุดมการณ์ความจงรักภักดี ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ สถานการณ์โดยรวมของเหตุการณ์ คือ 1) พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก่อตั้งและได้รับการสนับสนุนจากจีน³⁸ พยายามเข้ามามีบทบาทในการเข้าแทรกแซงภาวะการปกครองในประเทศไทย โดยมีการแทรกซึมเข้าไปอยู่ในกระบวนการต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดตั้งหน่วยต่าง ๆ (Cell) ในกระบวนการนิสิตนักศึกษาดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2516³⁹ 2) อินโดจีนแตก ในระหว่างปี พ.ศ. 2518 เป็นตัวสร้างความหวาดกลัวได้อย่างมีนัยสำคัญในช่วงเวลานั้น เริ่มต้นจากในช่วงต้นเดือนเมษายนกลุ่มเขมรแดงได้รับชัยชนะ ในประเทศกัมพูชา ส่งผลให้คณะทูต ภริยา และเจ้าหน้าที่ของสถานทูตอเมริกาในกรุงพนมเปญต้องอพยพมายังประเทศไทย จากนั้น และเวียดนามเหนือถล่มไซ่ง่อน ทำให้ประธานาธิบดีเวียดนามประกาศลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2518 ซึ่งสหรัฐอเมริกาแพ้สงคราม ในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. 2518 กองทัพของขบวนการปลดปล่อยลาวก็ได้บุกเข้ายึดหลวงพระบางได้สำเร็จ และในเดือนสิงหาคมปีเดียวกันได้บุกเข้าเวียงจันทน์ได้สำเร็จ ซึ่งต่อมาส่งผลให้ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 พระเจ้า

³⁸ ท.ณเมืองกาฬ [นามแฝง], “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย,” ท.ณเมืองกาฬ, นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2552, <https://www.gotoknow.org/posts/312269> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2560).

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

มหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา ประกาศสละราชสมบัติทำให้รัฐบาลลาวก้าวเข้าสู่ระบอบสังคมนิยม ไม่ต่างจากกัมพูชาและเวียดนาม⁴⁰ เหตุการณ์ดังกล่าวเคยมีผู้นำสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า หากโดมิโน ทั้งสามล้มลง โดมิโนตัวที่สี่ จะมาล้มที่ไทย⁴¹ สถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นสร้างความหวาดกลัวให้กับสังคมไทยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อผู้มีอำนาจ ในขณะนั้นและสังคมในภาพรวม เนื่องจากประเทศที่มีชายแดนติดกับไทยทั้งสามประเทศกำลัง ถูกปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งหากระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ลุกกลามเข้าสู่ประเทศไทยจะส่งผลกระทบโดยตรงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการระดับสูง พ่อค่านักธุรกิจชนชั้นกรรมาชีพ และผู้มีอำนาจอยู่ในรัฐบาลในขณะนั้น รวมถึง ประชาชนในสังคมทั่วไป เนื่องจากหลักการของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นั้น ทรัพย์สินทั้งหมด ของปัจเจกชน จะต้องถูกรวบรวมให้เป็นของส่วนกลางทั้งหมด ประกอบกับความเข้าใจของสมาชิก ลูกเสือชาวบ้านในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่านักศึกษาและผู้ชุมนุมเป็นกลุ่ม ลัทธิคอมมิวนิสต์ จากคำสัมภาษณ์ พลตรีสมควร ทริกุล หนึ่งในผู้ก่อตั้งและแกนนำลูกเสือชาวบ้าน

“...ที่ลูกเสือชาวบ้านมาเกี่ยวข้องในเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลา เนื่องจากมีการแสดง ละครที่ธรรมศาสตร์ โดยตัวละครที่แขวนคออยู่นั้น แต่งหน้าให้ดูเหมือนองค์ รัชทายาท ทราบข่าวได้โดยหนังสือพิมพ์แพร่ข่าวออกมาให้เราเห็น ฉบับแรก คือ บางกอกโพสต์ ต่อมาจึงมีดาวสยาม ตอนที่เห็นรู้สึกตกใจมาก เราก็สืบสวนว่า ใครมีแผนการอย่างไรในเรื่องนี้ เราไม่รู้ใครทำ รู้แต่ว่าการทำอย่างนี้ไม่ได้ เป็นผลดี เป็นผลเสีย ล่วงก้าวเข้าไปสู่สถาบันพระมหากษัตริย์ ราชบัลลังก์แล้ว ผมสืบสวนหลายทางก็ปรากฏว่า มีการดำเนินการเรื่องนี้ขึ้น เราก็ขอร้องให้ลูกเสือ ชาวบ้านมารวมตัว ลูกเสือชาวบ้านต้องการเพียงแต่อย่าให้สิ่งเหล่านี้เกี่ยวพันไป ถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะเป็นที่รวมชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และจารีตประเพณี วัฒนธรรม การที่ลูกเสือชาวบ้านมารวมตัวกัน มีการเรียกชุมนุม

⁴⁰ สุรชาติ บำรุงสุข, “40 ปีแห่งการล้อมปราบ (11) โดมิโนล้ม อินโดจีนแตก,” มติชนสุดสัปดาห์, https://www.matichonweekly.com/column/article_16891 (สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2560).

⁴¹ สุรชาติ บำรุงสุข, “สร้างความชอบธรรมในการฆ่า,” มติชนสุดสัปดาห์, https://www.matichonweekly.com/column/article_28060 (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2561).

เป็นความรู้สึกของเขาเอง เขามากันเอง มาคิดว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะไม่ให้มีการ
ระคายเคืองต่อพระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์...”⁴²

ด้วยความเข้าใจดังกล่าวกลุ่มชาวบ้านจึงออกมาต่อต้าน และดำเนินการตาม
อุดมการณ์ของตนเอง การออกมาร่วมชุมนุมฯ ตามอุดมการณ์และความเชื่อที่ถูกปลูกฝังดังกล่าวส่งผล
ให้กิจการลูกเสือชาวบ้านยังคงสภาพลักษณะหรือบริบทเดิมของกิจการเสือป่าในการเป็นกองกำลัง
อาสาสมัครในพระองค์ ขององค์พระมหากษัตริย์ ถึงแม้ว่าไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาสั่งการ
โดยตรง แต่ก็มีอุดมการณ์และความเชื่อเป็นตัวขับเคลื่อนให้ปกป้องสถาบันอย่างเต็มกำลังความสามารถ
ดังที่ปรากฏในข้อมูลที่ได้นำเสนอไป

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นหากลัทธิคอมมิวนิสต์ สามารถนำระบอบการ
ปกครองคอมมิวนิสต์เข้ามาสู่ประเทศไทยได้จะส่งผลกระทบต่อสถาบันหลักของชาติที่สำคัญ
กล่าวคือ 1) สถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องด้วยหลักการของระบอบสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์
ไม่ต้องการสถาบันพระมหากษัตริย์ จะมีเพียงพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำแบบเผด็จการแต่เพียงผู้เดียว
2) สถาบันศาสนา หากลัทธิคอมมิวนิสต์จากจีนเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยจะทำให้เกิด
สถานการณ์ไม่มั่นคงของศาสนา ศาสนาจะถูกทำลายดังที่เกิดขึ้นกับการปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน
(Cultural Revolution) เนื่องจากในหลักการของลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ต้องการศาสนา กล่าวคือ

“ในยุคที่ประเทศจีนปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ เหม่าเจอตงแม้ขึ้นชื่อในเรื่อง
เป็นปรปักษ์ต่อศาสนา แต่ก็ไม่ได้มีการสั่งห้ามเผยแพร่หรือห้ามปฏิบัติตามหลัก
ศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตาม วัดวาอารามตลอดจนองค์กรของชาวพุทธจำนวนมาก
ได้ถูกรัฐทยอยเข้ายึดครองไปเรื่อย ๆ”⁴³ ...

ในระหว่างปี พ.ศ. 2509 – 2512 ได้มีเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือน
ต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากคือ รัฐบาลได้ยึดวัดเป็นของราชการ ห้าม
ประกอบศาสนกิจต่าง ๆ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาถือเป็นความผิดกฎหมาย
พระภิกษุถูกบังคับให้ลาสิกขา พระคัมภีร์ต่าง ๆ ถูกเผา พระพุทธรูปและวัด

⁴² พิสิษฐกุล แก้วงาม, “ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2560).

⁴³ มิตร มือกซ์ลีย์, “ชาวเมืองในจีนหวนกลับมาศรัทธาศาสนาพุทธ,” ผู้จัดการ online, <http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9530000174252> (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561).

ถูกทำลายไปเป็นอันมาก จากเหตุการณ์นี้ทำให้พระพุทธศาสนา เกือบสูญสิ้นไปจากประเทศจีนเลยทีเดียว⁴⁴”

ในส่วนของความเชื่อศรัทธา ในการปลูกฝังอุดมการณ์ภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์นั้น เป็นความเชื่อศรัทธาที่เริ่มต้นมาจากการเทศนาเสื่อปาในกัณฑ์ที่ 14 ว่าด้วยศีลข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ หรือ ปฐมลิขาท ลั่นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ได้เทศนาเสื่อปาดังที่ได้นำเสนอไว้ก่อนในบทที่ 2 ว่า “... ข้อนี้แม้พระองค์ก็ได้ทรงอนุญาตแล้ว, ว่าการที่รบเพียงต่อสู้ศัตรูที่มาย่ำยีซึ่งแดน, มาย่ำยีพระพุทธศาสนา, มุ่งร้ายต่อความเป็นใหญ่ของชาติ, เป็นหน้าที่สมควรแก่ลูกผู้ชายที่จะต้องสู้โดยสุดกำลังความสามารถ... และถ้าบังเกิดความจำเป็นซึ่งเราทั้งหลายจะต้องจับอาวุธขึ้นเพื่อป้องกันชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์ ของเราแล้วไซ้ เราทั้งหลายจะต้องตั้งใจกระทำการ...”⁴⁵ กล่าว คือ ทรงเปรียบเสื่อปาเป็นชนชั้นนักรบ และหากนักรบมีความจำเป็นต้องตัดชีวิตของศัตรู เพื่อพิทักษ์รักษาความเป็นชาติ การดำรงอยู่ของศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์ ก็ยอมทำได้ อาจจะมีศีลอยู่บ้าง แต่ก็น้อยกว่าความดีหรือกุศลอันจะเกิดขึ้นจากการปกป้องบ้านเมืองจากภัยอันตรายจากศัตรูที่มาลวงล้าก้ากลาย ซึ่งไปสอดคล้องกับวาทะกรรมอันโด่งดังในขณะนั้นของ กิติวุฑโฒ ภิกขุ “ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป”

“...การฆ่าฝ่ายซ้ายหรือคอมมิวนิสต์บาปไหม... อันนั้นเอาตมาก็เห็นว่า ควรจะทำ คนไทยแม้จะนับถือพุทธ ก็ควรจะทำ แต่ก็ไม่ใช่ว่าเป็นการฆ่าคน เพราะว่าใครก็ตามที่ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มันไม่ใช่คนสมบูรณ์ คือ ต้องตั้งใจเราไม่ได้ฆ่าคนแต่ฆ่ามาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน... ผิดศีลไหม... ผิดนะมันผิดแน่ แต่ว่ามันผิดน้อย ถูกมากกว่า ไอ้การฆ่าคนคนหนึ่งเพื่อรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ไว้ ไอ้สิ่งที่เรารักษาปกป้องไว้มันถูกต้องมากกว่า แล้วจิตใจของทหารที่ทำหน้าที่อย่างนี้ไม่ได้มุ่งฆ่าคนหรอก เจตนาที่มุ่งไว้เดิมคือมุ่งรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ไว้ การที่เขาอุทิศชีวิตไปรักษาสิ่งดังกล่าวนี้ก็ถือว่าเป็นบุญกุศล ถึงแม้จะฆ่าคนก็บาปเล็กน้อย แต่บุญกุศลได้มากกว่าเหมือนเรา

⁴⁴ นลพรรณ ศิริจางคพัฒนา, “ศาสนาพุทธในจีน,” Nonlapa, <https://nonlapa.wordpress.com/2011/12/26/ข้อมูลส่วนตัว>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561).

⁴⁵ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *เทศนาเสื่อปา 17 กัณฑ์* (พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2505), 141.

ฆ่าปลาแกงใส่บาตรพระ ใ้อับบาปมันก็มีหอรอกที่ฆ่าปลา แต่เราใส่บาปพระ ได้บุญมากกว่า...”⁴⁶

กิตติวุฒ โภคิน ได้นำเสนอแนวคิดไปในทางเดียวกันกับที่ ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ที่ได้ทรงเทศนาเสือป่าไว้เมื่อปี พ.ศ. 2458 ซึ่ง เป็นบทเทศนาสั่งสอนเสือป่า ในด้านศีลธรรม และจริยธรรม กิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งในขณะนั้นมีบริบทเดียวกับเสือป่า กล่าวคือเป็นกองกำลัง อาสาสมัครในพระองค์ ที่มีอุดมการณ์ และหน้าที่ในการลุกขึ้นปกป้อง สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นตัวแทนของ “ชาติ” จากอริราชศัตรู เพื่อผดุงไว้ให้ดำรงคงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป จึงไม่เป็นการยากที่กิจการลูกเสือชาวบ้านจะตกเป็นกลไกให้กับผู้มีอำนาจในรัฐในขณะนั้น สร้างความชอบธรรม และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง โดยอ้างสถาบันพระมหากษัตริย์

อนึ่ง จากคติความเชื่อในศาสนาพุทธนั้น มีความเชื่อในการทำลายล้างศัตรู ของพระพุทธองค์คือมารหรือศัตรูของศาสนา กล่าวคือ ในพุทธประวัติตำนานการกำเนิดพระพุทธรูป ปางมารวิชัย ซึ่งพระบรมศาสดาได้ทรงเรียกทวยทหารของพระองค์จากบารมีธรรม 30 เหล่า ตีดาอาวุธ พร้อมเข้าประยุทกับเสนามารและทรงอัญเชิญพระแม่ธรณีขึ้นมาปราบเหล่ามารทั้งหลายที่นำ โดยพยามารวิสวัสดิที่พยามแย่งชิงพุทธบัลลังก์ เพื่อรบกวนไม่ให้พระพุทธองค์สำเร็จพระสัมมา สัมโพธิญาณ ดังที่พระพิมลธรรม ราชบัณฑิต ได้แสดงไว้กล่าวคือ

“...ครั้งนั้น พญามารวิสวัสดิ ได้สดับสัททสำเนียงเสียงเทพเจ้าบรรลือลั่นโกลาหล จึงดำริว่าหนอพระพุทธางกูรจะล่วงพ้นวิสัยแห่งอาตมะ เป็นการสูญเสียศักดิ์ อันน่าอัปยศอดสูอย่างยิ่ง ควรอาตมะจะไปทำอันตรายให้พระองค์ทรงลุกหนีไป ให้พ้นจากบัลลังก์ อย่าให้พระองค์ล่วงพ้นวิสัยไปได้... เมื่อพระมหาบุรุษพุทธางกูร ทรงเปล้าเปลี่ยวเหลือวหาผู้จะช่วยมิได้ จึงตรัสเรียกทวยทหารของพระองค์ 30 เหล่า กล่าวคือ พระบารมี 30 ทศ ด้วยพระคาถาดำรัสว่า อายนตุ โภณโต อิศ ทานสีลา เป็นอาทิ ความว่า มาเถิดพวกท่านทั้ง 30 กอง พร้อมกันจับอาวุธรบ กับหมู่มารในบัดนี้ ครั้งนั้นบารมีธรรม 30 ประการ ต่างสำแดงกายให้ปรากฏ ดุจทหารเกล้า ถืออาวุธพร้อมที่จะเข้าประยุทชิงชัยกับเสนามาร รอพระบรม โองการประทานโอกาสอยู่เท่านั้น...

⁴⁶ สุรพศ ทวีศักดิ์, “6 ตุลาคม ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2013/10/49085> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

ครั้งนั้นพญามารวิสวดีจึงตรัสกะพระมหาบุรุษด้วยสันดานพาลว่า สิทธิธฤตกุมาร บัลลังก์แก้วนี้เป็นของเรา เกิดเพื่อบุญเรา ท่านเป็นคนไม่มีบุญ ไม่ควรจะนั่ง จงลุกไปเสียโดยเร็ว พระมหาบุรุษพุทธาทูรเจ้าก็ตรัสตอบว่า “ดูกรพญามาร บัลลังก์แก้วนี้เกิดขึ้นด้วยบุญของอาตมา ที่ได้บำเพ็ญมาแต่ อสังเขยยกัปป์จะนับจะประมาณมิได้ ดังนั้นอาตมาผู้เดียวเท่านั้นสมควรจะนั่ง ผู้อื่นไม่สมควรเลย” พญามารวิสวดีทรงโต้แย้งว่า ที่พระมหาบุรุษรับสั่งมานั้น ไม่เป็นความจริง ให้พระองค์หาพยานมายืนยันว่า พระองค์ได้บำเพ็ญกุศลมาจริง ให้ประจักษ์เป็นสักขีพยานในที่นี้ เมื่อพระมหาบุรุษไม่เห็นผู้อื่นใด ใครจะกล้า มาเป็นพยานในที่นั้นได้ จึงตรัสเรียกนางวสุนธราเจ้าแห่งธรณีว่า ดูกร วสุนธรา นางจงมาเป็นพยาน ในการบำเพ็ญกุศลของอาตมาในกาลบัดนี้ด้วยเถิด

ลำดับนั้น นางวสุนธรา เจ้าแม่ธรณีก็ปรากฏกายทำอัญชลีถวายอภิวัต แล้วเปล่งวาจาประกาศให้พญามารทราบว่ พระมหาบุรุษได้บำเพ็ญบุญกุศลมา มากมายเหลือที่จะนับ แม้แต่เพียงน้ำกรวดที่ข้าพเจ้าเอามวยผมรองรับไว้บนเศียรเกล้า ก็มีมากพอจะถือเอาเป็นหลักฐานได้ นางวสุนธรากล่าวแล้ว ก็บรรจงหัตถ์ อันงามปล่อยมวยผม ป้อนน้ำกรวดที่สะสมไว้ แต่เอนกชาติ ให้ไหลออกมาเป็นทะเล หลวงท่วมทับเสนาamarทั้งปวงให้จมลงวอดวาย กำลังน้ำได้ซัดข้างคีรีเมฆให้ลอย ร่นลงไปติดขอบจักรวาล ครั้งนั้น พญามารตกตะลึงเห็นเป็นอัศจรรย์ ด้วยมิเคย เห็นมาแต่กาลก่อน ก็ประนมหัตถ์ถวายมนัสการ ยอมปราศัยพ่ายแพ้บุญบารมีของ พระมหาบุรุษแล้วก็อันตรธานหนีไปให้พระมหาบุรุษทรงมารวิชัย กำจัดมารให้พ่าย แพ้ได้เด็ดขาด ตั้งแต่เวลาเย็นพระอาทิตย์ยังมิทันอัสดงคต ด้วยพระไตรทศบารมี”⁴⁷

ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนา จึงสอดคล้องกับกับคำกล่าวของกิตติวุฑฒ โภกขุ และการเทศนาเสือป่า ในเรื่องของการทำลายมาร ศัตรูของพระพุทธองค์ หรือพุทธศาสนาหมายถึง ความ รวมถึงมารของชาติ หรือศัตรูของชาติ โดยการกำจัด สามารถกระทำได้ เพื่อประโยชน์ของชาติ และ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่ตั้งสามารถถือเป็นหน้าที่ของลูกเสือชาวบ้านในการปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพราะไม่อาจยอมปล่อยให้ศัตรูของชาติมาลายทำร้ายประชาชนทั่วไปได้ ตามหลักการของลูกเสือโลกกล่าวคือ หน้าที่ต่อความเชื่อศรัทธา (Duty to God) หน้าที่ต่อผู้อื่น

⁴⁷ พระพิมลธรรม ราชบัณฑิต (ชอบ อนุจารีมหาเถร), “พระพุทธรูปปางต่าง ๆ 9 ปางมาร วิชัย,” สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, <http://www.onab.go.th/articles/พระพุทธรูปปางต่าง-๑/๙-ปางมารวิชัย/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2561).

(Duty to Others) และหน้าที่ต่อตนเอง (Duty to Self) ซึ่ง เป็นไปตามคำปฏิญาณลูกเสือข้อที่ 1 ที่ว่า “ข้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” นั่นเอง

จากสถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บริบทของความเป็นกองกำลังอาสาสมัคร ในพระองค์ของเสือป่าที่ถึงแม้ว่ายังไม่เคยนำไปใช้จริง แต่สำหรับในกรณีของลูกเสือชาวบ้านกลับ ได้มีการปฏิบัติการในการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ที่เปรียบได้กับมารของชาติ โดยอาศัยหลักการทาง พุทธศาสนา หากแต่เป็นการกล่าวอ้างถึงคนละสถานการณ์ แต่บริบทในการกล่าวอ้างเป็นเรื่อง เดียวกัน อาจจะเป็นความบังเอิญ หรือถูกเตรียมการเอาไว้ล่วงหน้าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กิจการลูกเสือชาวบ้านปรับตัวเป็น เครื่องมือของรัฐในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยการพัฒนาตนเอง เสริมสร้างความสามัคคี และความ เข้มแข็งในมิติของการส่งเสริมความร่วมมือ ทั้งนี้ ปัจจุบันได้มีความพยายามใช้กระบวนการลูกเสือ ชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยดังเช่นที่เคยใช้กับ ปัญหาเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ในอดีต โดยโครงการดังกล่าวได้เริ่มต้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2559 และเป็น ผลให้ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน ประกาศจุดยืนต่อสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2559⁴⁸

ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้านยังเป็นกลไกหรือเป็นกลุ่มพลังมวลชนสนับสนุน ให้สมาชิกของชุมชนทั้งหลายในท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับตำบล เข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนเป็นสนามฝึก หรือเป็นเวทีเบื้องต้นสำหรับการ เป็นนักรบเมืองท้องถิ่นที่ต้องการพิสูจน์ตนเองว่ามีอุดมการณ์เรื่องการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผ่านกระบวนการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสังคมท้องถิ่นโดยตรง เห็นได้จากที่มีสมาชิก ลูกเสือชาวบ้านมากมายที่พัฒนาตนเองขึ้นเป็นนักรบเมืองในท้องถิ่น และระดับประเทศ

การเป็นตัวอย่างพลเมืองที่ดี การเป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้านนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เนื่องจากกิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านมีภาพลักษณ์เน้นหนัก ในเรื่องของในเรื่องของการมีอุดมการณ์ภักดีต่อ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การไม่เห็น แก่ตัว คิดถึงส่วนรวมประเทศชาติมาก่อนตนเอง การพึ่งพาตนเองได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ การไม่เป็น ภาระของสังคมและประเทศชาติ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นคุณลักษณะของพลเมืองอันพึงประสงค์ ของประเทศ ดังนั้น ประเด็นนี้กิจการลูกเสือชาวบ้าน ยังคงรักษาไว้ได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังคง ดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

⁴⁸ ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, “ประกาศจุดยืนลูกเสือชาวบ้านต่อสถานการณ์ปัจจุบัน.” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ, <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ผู้วิจัยจึงขอยืนยันประเด็น “การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐ” ดังนี้

5.1.1 กิจการลูกเสือไทย

5.1.1.1 ความเป็นมา เริ่มต้นจากกิจการลูกเสือในสมัยสั้นเกล้ารัชกาลที่ 6 นั้น เริ่มจากการปรับบริบทของกิจการลูกเสือโลกของ บี – พี ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทยในสมัยนั้น ซึ่งมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์รัฐาธิปัตย์ โดยแรกเริ่มหลังจากที่พระองค์ ทรงสถาปนากิจการเสือป่าแล้ว 2 เดือน ได้มีพระบรมราชโองการ สถาปนากิจการลูกเสือขึ้น เป็นอาสาสมัครเยาวชน เพื่อขัดเกลาและหล่อหลอมความเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพให้กับรัฐโดยใช้กระบวนการกิจกรรมกลางแจ้ง ทรงมีแรงบันดาลใจจากการก่อตั้งกิจการ ลูกเสือของ บี – พี ในประเทศอังกฤษ กิจการลูกเสือในช่วงเริ่มต้น เจริญรุดหน้าด้วยความรวดเร็ว ในพระนคร และมณฑลต่าง ๆ เนื่องด้วยเป็นกิจการที่อยู่ใกล้พระเนตรพระกัณฑ์ ทรงบัญชาการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักสูตร การจัดกิจกรรมในโรงเรียน โดยจะทรงเสด็จพระราชดำเนินเพื่อ ทอดพระเนตรการจัดกิจกรรมลูกเสือด้วยพระองค์เองเป็นประจำ กิจกรรมลูกเสือจึงถูกจัดด้วย ผู้กำกับลูกเสือในโรงเรียนต่าง ๆ แต่ยังไม่แพร่หลายดังเช่นปัจจุบัน เนื่องด้วยการขยายตัวของรัฐสยาม ดำเนินการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง (Centralization) ทุกอย่างถูกตัดสินใจด้วยพระองค์แต่เพียง ผู้เดียว จึงทำให้พัฒนาการการก่อตั้งกองลูกเสือในพื้นที่ท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นไปอย่างเชื่องช้าเนื่องจาก ติตรบบราชการ ประกอบกับผู้คนในท้องถิ่นยังไม่มีความรู้สึกร่วมกับรัฐสยาม หรือองค์ พระมหากษัตริย์เท่าปัจจุบัน แต่ถึงอย่างนั้นกิจการลูกเสือสยามก็มีสมาชิกเป็นจำนวนมากทั่วประเทศ กว่า 23,000 คน ในปี พ.ศ. 2467¹

กิจการลูกเสือไทยสมัยสั้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น เริ่มต้นหลังจากการเปลี่ยนแปลง การปกครอง ซึ่งเป็นช่วงที่กิจการลูกเสือถูกรัฐบาลทหารยึดไปภายใต้แนวคิดลัทธิทหาร หลังจาก เสด็จนิวัตพระนครเป็นการถาวรในปี พ.ศ. 2494 พระองค์ได้ให้การสนับสนุนกิจการลูกเสือ

---

¹ ข้อมูลจากทำเนียบจำนวนสมาชิกที่ลงทะเบียนกับสำนักงานลูกเสือนานาชาติ (International Bureau) ในช่วงปี ค.ศ. 1922 – 1924 (พ.ศ. 2465 – 2467).

เป็นอย่างดีในฐานะ “บรมราชูปถัมภ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ” ทรงโปรดเกล้าฯ การแต่งตั้ง สภานายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ ที่ไม่ใช่กษัตริย์เป็นครั้งแรก² ซึ่งเป็นแต่เพียง ในเชิงสัญลักษณ์ แต่กิจการลูกเสือถูกปรับเปลี่ยนไปขึ้นตรงกับกระทรวงศึกษาธิการโดยมีหน่วยงาน รับผิดชอบเป็นส่วนราชการโดยตรงแต่ยังไม่สามารถใช้งบประมาณจากรัฐได้โดยตรงแต่เพียง ผ่านการเสนอของบประมาณจากกรม จากนั้นได้มีการปรับตัวอีกครั้งในปี 2507 ด้วยโครงสร้างที่มี พระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ เป็นการเคลื่อนย้ายอำนาจการบริหาร มาที่รัฐบาล มีคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ เป็นองค์กรบริหาร ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน และอธิบดีกรมพลศึกษาเป็นเลขาธิการคณะกรรมการบริหาร และมี สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ เป็นหน่วยธุรการ ของงบประมาณสนับสนุนผ่านการ การลูกเสือ กรมพลศึกษาเช่นเดิม

การปรับตัวอีกครั้งเริ่มจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal) ที่ต้องการลดขนาด ของหน่วยงานรัฐและเพิ่มศักยภาพให้องค์กรโดยการให้มีศักยภาพในการหารายได้และบริหารจัดการ ทรัพย์สิน ตลอดจนการหารายได้เพื่อลดภาระของรัฐ รวมถึงการปรับการบริหารราชการให้สอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ในปี พ.ศ. 2551 จึงมีการกำหนดให้มีสำนักงานลูกเสือ แห่งชาติขึ้น เป็นองค์กรในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อดำเนินการต่าง ๆ และดำเนินการจัดของ บประมาณผ่านสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการไปยังสำนักงบประมาณ ได้รับเงินอุดหนุนทั่วไป เต็มจำนวนตามความจำเป็นเป็นค่าใช้จ่ายทางธุรการ เช่นเงินเดือนพนักงาน และค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น ในส่วนของกิจกรรม กฎหมายมีความมุ่งหมายให้สำนักงานหารายได้จากสินทรัพย์ที่คณะ ลูกเสือแห่งชาติมีอยู่ เช่น ลิขสิทธิ์สินค้าลูกเสือ ลิขสิทธิ์ทางปัญญา ที่ดิน และพื้นที่ค่ายลูกเสือต่าง ๆ ทั่วประเทศส่งผลทำให้สำนักงานลูกเสือแห่งชาติมีอิสระในการจัดตั้งธุรกิจ หรือประกอบกิจการได้อย่าง อิสระ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ โครงสร้างดังกล่าวยังได้ ปรับปรุงโครงสร้างกิจการลูกเสือในภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งให้มีกิจการลูกเสือในจังหวัดโดยมีผู้ว่า ราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการและผู้อำนวยการ และกิจการลูกเสือในเขตพื้นที่การศึกษา โดยมี ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เป็นประธานกรรมการ และผู้อำนวยการ การกำหนดให้มีสำนักงาน ลูกเสือแห่งชาติขึ้นนั้น มีความมุ่งหมายให้การทำงานของกิจการลูกเสือมีความคล่องตัวมากขึ้น การทำงานเป็นไปในรูปแบบของการประสานงานทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการต่างกระทรวง (Collaboration) ไปจนถึงหน่วยงานในภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทยกระทรวงศึกษาธิการ และ

² พลเอก เจ้าพระยามรธาธิบดี ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสภานายก สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ คนแรกและคนเดียว จากนั้นกฎหมายได้กำหนดให้ นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งสภานายกสภาลูกเสือแห่งชาติ (เปลี่ยนชื่อเป็นสภาลูกเสือไทยในปัจจุบัน)

องค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ซึ่งนับเป็นจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบในการดำเนินกิจการ ลูกเสือ เนื่องด้วยกฎหมายได้กำหนดองค์ประกอบให้กับกิจการลูกเสือไว้อย่างค่อนข้างครอบคลุม กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่เป็นเพียงเป็นผู้ออกกฎระเบียบ (Regulator) และกำกับดูแล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยม (Neoliberalization) ในการลดขนาดของหน่วยงานราชการ ตลอดจนเพิ่มช่องทางทางการตลาดให้หน่วยงานในภาครัฐมากขึ้น สามารถหารายได้มาสนับสนุนการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในการนำไปสู่การปฏิบัติของกฎหมายลูกเสือนั้น ยังคงมีปัญหาย่อยหลายประการ กล่าวคือ 1) เรื่องของวาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารงานระดับสูงของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ เนื่องจากกำหนดให้รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับมอบหมาย และเนื่องจากกิจการลูกเสือเปรียบเสมือนหน้าที่รองหรือเป็นงานฝาก รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับการแต่งตั้ง จึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มเวลาเนื่องจาก มีภาระงานมาก ในตำแหน่งประจำ รวมถึงการได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระยะเวลายาวนาน จึงไม่สามารถบริหารจัดการกิจการลูกเสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และเลขาธิการสำนักงานลูกเสือแห่งชาติที่มารับตำแหน่งไม่มีความรู้พื้นฐานทางลูกเสือ ไม่เข้าใจบริบทงานของลูกเสือในมิติต่าง ๆ เนื่องจากเป็นผู้บริหารในระบบราชการมาตลอด ไม่เข้าใจบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อสนองตอบกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ของรัฐ (Neoliberalization of the State) รวมถึงไม่เข้าใจบริบทของการบริหารจัดการองค์กรที่มีลักษณะเป็นองค์กรกึ่งราชการหรือองค์กรอิสระ การบริหารจัดการทรัพยากร และการจัดหารายได้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ รวมถึงเรื่องการบริหารจัดการอาสาสมัครทั้งหลาย ตลอดจนบริบทขององค์ความรู้ทางลูกเสือที่เป็นสากล และการบริหารจัดการพนักงานที่เป็นคนรุ่นใหม่ จึงใช้วิธีคิด และการบริหารจัดการรูปแบบเดิม ทำให้ข้าราชการระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการที่มารับตำแหน่งมีเพียงแต่อำนาจ ขาดทักษะในการจัดการธุรกิจ ทำให้การนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ของการบริหารงานสำนักงานลูกเสือแห่งชาติไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 3) โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติไม่สอดคล้องกับภารกิจ และไม่ใช่อำนาจ³ 4) บุคลากรพนักงานของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติมีจำนวนไม่เพียงพอ และด้อยประสิทธิภาพเนื่องด้วยยังมีแนวคิดแบบราชการสมัยเก่า ไม่มีการรับพนักงานรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเข้ามาปฏิบัติงาน ยังคงใช้ระบบ

³ ความไม่เป็นสากลของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ กล่าวคือ โครงสร้างการปฏิบัติหน้าที่ ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของสำนักงานลูกเสือโลกส่วนกลางและในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก ประกอบกับไม่มีส่วนงานที่รับผิดชอบงานด้านการต่างประเทศที่ชัดเจน ประกอบกับไม่มีบุคลากรที่มีความเข้าใจงานลูกเสือต่างประเทศมาปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ

อุปถัมภ์ในการรับคนเข้าปฏิบัติงานในสำนักงาน⁴ จากเหตุผลข้างต้น ส่งผลให้กิจการลูกเสือไม่สามารถเป็นกลไกในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คงแต่ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่รายวัน รอการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอีกครั้งในอนาคตอันใกล้ต่อไป

5.1.1.2 ความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือ ในสมัยสั้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 นั้น เริ่มต้นที่การพัฒนาเยาวชนเป็นพลเมืองกองกำลังดูแลปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีการจัดตั้งและดำเนินการไปพร้อม ๆ กันกับกิจการเสือป่า ซึ่งเป็นโครงสร้างการจัดการกองกำลังอาสาสมัครภายใต้การบังคับบัญชาของกษัตริย์ ซึ่งหมายถึงกองกำลังในพระองค์ฝ่ายเยาวชน จากนั้นก็ใช้ลูกเสือเป็น ทั้งนี้ พระองค์ทรงรวมกิจการลูกเสือให้เป็นเรื่องเดียวกันกับกิจการเสือป่า จึงทำให้บริบทความมุ่งหมายในการจัดตั้งเหมือนว่าจะเป็นเรื่องเดียวกัน คือการสร้างพลเมืองของรัฐที่มีคุณภาพและการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ฝ่ายเยาวชน

ในสมัยสั้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติไว้ดังนี้

“คณะลูกเสือแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้าทั้งนี้ เพื่อความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติตามแนวทางดังต่อไปนี้...”⁵

แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายในการสร้างความเป็นพลเมืองให้รัฐด้วยวิธีการทางลูกเสือเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการตามที่กำหนดโดยบรรจุกิจกรรมลูกเสือ เข้าเป็นหลักสูตรในสถานศึกษาทั่วประเทศ โดยประกาศเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2516 และยังคงดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงบริบทของการปรับตัวของความมุ่งหมายจากการสร้างกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ มาเป็นการสร้างความเป็นพลเมืองในตัว of เยาวชนตั้งแต่เริ่มต้น รวมถึงยังแพร่หลายไปทั่วทั้งประเทศอีกด้วย

⁴ คณะกรรมการการศึกษาและการกีฬาสามัญชนบัญญัติแห่งชาติ, รายงานการพิจารณา ศึกษาเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ (กรุงเทพฯ: สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2559) 11-22.

⁵ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 93.

**5.1.1.3 องค์ประกอบของโครงสร้างและการปกครองของกิจการลูกเสือในสมัย
ล้านเกล้าฯ** รัชกาลที่ 6 นั้น เป็นการจัดวางโครงสร้างคล้ายกับเสือป่า ซึ่งเป็นโครงสร้างที่คล้ายคลึง
กับทหาร โดยมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็น สมานายกสภากรรมการกลาง
จัดการลูกเสือแห่งสยาม มีกองลูกเสือจะตั้งอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งจะอยู่ภายใต้สังกัดกองลูกเสือมณฑล
ต่าง ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 14 มณฑล ซึ่งในรัชสมัย รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานธงกองลูกเสือมณฑล
ได้เพียง 7 มณฑล เท่านั้น ที่เหลือ ทรงพระราชทานโดยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 7 ในเวลาต่อมา ทั้งนี้
กิจการลูกเสือในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่แพร่หลายนักในเยาวชนทั่วไป ยังคงอยู่ในวงบุตรหลานของ
ข้าราชการ ข้าราชการ คหบดี และชนชั้นกระฎุมพี ในท้องถิ่นต่าง ๆ

โครงสร้างของกิจการลูกเสือในสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น แบ่งการปกครอง
ออกเป็น ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยส่วนกลางมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ประมุข
ของคณะลูกเสือแห่งชาติ มีสภาลูกเสือไทยกำหนดนโยบายของกิจการลูกเสือ โดยมีนายกรัฐมนตรี
เป็นสมานายก มีคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติเป็นองค์การบริหารคณะลูกเสือแห่งชาติ
มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานกรรมการ และมีสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ
เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการบริหารฯ มีรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับมอบหมาย
เป็นเลขาธิการฯ จากนั้นก็จะมีคณะกรรมการลูกเสือจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน
และผู้อำนวยการ มีคณะกรรมการลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษา มีผู้อำนวยการเขตพื้นที่เป็นประธาน
และผู้อำนวยการ ดูแลส่งเสริมการจัดกิจกรรมลูกเสือทั้งในและนอกสถานศึกษา ทั้งนี้ กิจการลูกเสือได้
แพร่หลายไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศเป็นผลจากการประกาศคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี
พ.ศ. 2516 ทำให้นักเรียนชายทุกคนต้องปฏิบัติกิจกรรมลูกเสือ (นักเรียนหญิงร่วมกิจกรรมเนตรนารี:
คือลูกเสือหญิง) ในหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงครูและผู้บริหารในสถานศึกษา ก็เข้าร่วมใน
กิจกรรมลูกเสือตามคำสั่งเช่นกัน ในส่วนของการปกครองนั้น กิจการลูกเสือตกอยู่ภายใต้การบังคับ
บัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และเลขาธิการสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ โดย
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติตามกฎหมาย ทรงทำได้เพียงแต่การให้
การสนับสนุนและเสด็จพระราชดำเนินร่วมในพิธีการที่สำคัญต่าง ๆ เป็นประจำ

5.1.1.4 วิธีการส่งสอนลูกเสือนั้น ล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงใช้เครื่องมือในการ
ส่งสอนลูกเสือ คือ 1) คำสาบานลูกเสือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของลูกเสือในการใช้ชีวิต ทั้งระหว่าง
การประกอบกิจกรรมและการใช้ชีวิตปกติทั่วไป ซึ่งเป็นการปลูกฝังอุดมการณ์จงรักภักดีต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์ และหล่อหลอมจริยธรรม ตลอดจนความมีศีลธรรมอันดีในตัวของสมาชิกลูกเสือได้
อย่างมีนัยสำคัญ 2) การกำหนดหน้าที่ของลูกเสือ เพื่อเป็นการกำหนดภาระกิจหลังจากได้รับการ
ฝึกฝนตามกิจกรรมต่าง ๆ โดยหน้าที่ต่าง ๆ ของลูกเสือนั้น จะช่วยแบ่งเบาหน้าที่ของเสือป่า และ
ทหารอาชีพได้มาก และที่สำคัญ การกำหนดหน้าที่นั้น เป็นกระบวนการหล่อหลอมบุคลิกภาพความ

เป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนลูกเสือ รวมถึงเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนทั่วไปอีกด้วย 3) แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ ทั้งนี้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น โดยมีแรงบันดาลใจจากหนังสือของ บี - พี คือ Aids to Scouting และ Scouting for Boy ซึ่งเป็นเนื้อหาในการประกอบกิจกรรมกลางแจ้ง การสอดแนมและการใช้ชีวิตในป่า ซึ่งเป็นหลักสูตรของลูกเสือ และเสือป่า ใช้เรียนรู้ และฝึกหัด 4) การชุมนุมลูกเสือ เป็นกิจกรรมที่รวมเอาลูกเสือทั้งหมดมาร่วมอยู่พักแรมกลางแจ้ง โดยใช้องค์ความรู้จากที่ได้ศึกษาในแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ มาใช้จริง ซึ่งไม่มีโอกาสได้จัดเนื่องจากทรงเสด็จสู่สวรรคาลัยเสียก่อน ทั้งนี้ งานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรกได้จัดขึ้นในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 7 5) การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ในการประกอบคุณงามความดีคือเหรียญราชนิยาม ที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานให้กับสมาชิกลูกเสือ ที่ทำการช่วยเหลือชีวิตของคนทั่วไป เป็นขวัญและกำลังใจให้สมาชิกในการประกอบความดี ทั้งนี้ ยังสามารถเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนทั่วไปได้อีกด้วย

ในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือได้กำหนดไว้ตามหลักสูตร โดยสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ คือ 1) กฎและคำปฏิญาณ เป็นไปตามหลักการลูกเสือโลก (Principle of Scouting) กล่าวคือลูกเสือทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติต่อ 3 สิ่งที่สำคัญ คือ หน้าที่ต่อความศรัทธา ความเชื่อหรือพระผู้เป็นเจ้า (Duty to God) หน้าที่ต่อผู้อื่น (Duty to Others) และ หน้าที่ต่อตนเอง (Duty to Self) โดยหล่อหลอมด้วยกฎและคำปฏิญาณลูกเสือ 2) วิธีการทางลูกเสือ (Scout Method) คือวิธีการที่ใช้ฝึกอบรมลูกเสือ มีทั้งหมด 8 ประการคือ กฎและคำปฏิญาณลูกเสือ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ระบบหมู่ (หรือทีม) กรอบสัญลักษณ์ การพัฒนาการรายบุคคล ธรรมชาติ การสนับสนุนโดยผู้ใหญ่ และการมีส่วนร่วมในชุมชน 3) มวลกิจกรรมหลักสูตรลูกเสือและกิจกรรมพิเศษ หลักสูตรกิจกรรมลูกเสือนั้นจะสนองตอบการเจริญเติบโตของเยาวชนตามวัยหรือช่วงอายุกล่าวคือ ลูกเสือสำรอง (อายุ 8 - 11ปี) ลูกเสือสามัญ (11 - 16 ปี) ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (14 - 18) และลูกเสือวิสามัญ (16 - 25) 4) เครื่องราชอิสริยาภรณ์ลูกเสือและรางวัลต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติลูกเสือได้กำหนดให้มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญรางวัลต่าง ๆ เพื่อมอบให้กับลูกเสือ และผู้กำกับลูกเสือ ในการปฏิบัติหน้าที่ หรือช่วยเหลือผู้อื่น ในมิติต่าง ๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการอาสาสมัครปฏิบัติงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางลูกเสือ

ในส่วนของกฎและคำปฏิญาณ เป็นการปรับตัวของคำสาบานลูกเสือในตอนต้น ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น และแบ่งออกเป็นคำปฏิญาณ และกฎของลูกเสือ ตามแบบสากล ทั้งนี้ ได้ถูกใช้ในบริบทเดียวกัน คือหล่อหลอมอุดมการณ์ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่เพิ่มเติมในส่วนของสถาบันชาติ และศาสนาเข้าไปด้วย ทั้งนี้ กฎของลูกเสือทั้ง 10 ข้อนั้น เป็นส่วนเพิ่มให้เยาวชนรู้จักการมีหน้าที่ต่อสิ่งต่าง ๆ ตามหลักการลูกเสือโลก ไม่ว่าจะเป็น ความเชื่อศรัทธา บุคคลต่าง ๆ สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และตนเอง นับเป็นการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ

ในส่วนองวิธีกรฝีกอบรม จากกรฝีกอบรมที่ดำริโดยพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว โดยมีแนวคิดจากกิจการลูกเสือโลกในช่วงเริ่มต้นเป็นฐานคิดและแรงบันดาลใจ ปรับตัวมาเป็นการใช้กระบวนการหลักสูตรลูกเสืออย่างเต็มรูปแบบตามการพัฒนาการของลูกเสือโลก การแบ่งระดับช่วงอายุของสมาชิกลูกเสือคือการแบ่งแยกประเภทของกิจกรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนรายบุคคล สนองตอบความต้องการและพัฒนาการของเยาวชนตามหลักการสากล หลักสูตรต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาจากคณะทำงานลูกเสือในระดับต่าง ๆ ที่มีสมาชิกจากสมาคมลูกเสือนานาประเทศ นำเสนอแนวคิด และพัฒนาหลักสูตรออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับโลกในยุคปัจจุบัน

การพระราชทานเครื่องราชฯ รางวัลนั้น เป็นการปูนบำเหน็จให้กับสมาชิกที่กระทำความดี ในอดีตได้มีการพระราชทานอย่างจำกัด อาจเป็นผลมาจากกิจการลูกเสือยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ตลอดจนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงยังไม่ทั่วถึงในท้องถิ่น แต่ในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 นั้น มีการพระราชทานอย่างต่อเนื่องเป็นประจำอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ สมาชิกผู้กำกับลูกเสือ และลูกเสือในท้องถิ่นต่าง ๆ มีสิทธิ์ในการขอรับพระราชทานตามข้อกำหนด ในรายละเอียดของกฎหมายลูกเสือที่ได้ระบุไว้ และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอาสาสมัครเข้าเป็นสมาชิกลูกเสือของผู้ใหญ่ และส่งเสริมการทำความดีในตัวเยาวชนได้อย่างมีนัยสำคัญ

5.1.1.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ในมิติต่าง ๆ
กล่าวคือ การเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงรัชกาล กล่าวคือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินเป็นประจำ ตลอดจนทรงบังคับบัญชาสั่งการ และมีพระราชวินิจฉัยในเรื่องต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง ดังนั้น บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริวาร ข้าราชการ ล้วนแล้วแต่อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือรวมอยู่ในกองกำลังนี้ตลอดรัชกาล ในเรื่องของการปลุกกระแสความเป็นรัฐสยามพระองค์ทรงใช้กิจการลูกเสือสื่อสารถึงคนทั่วไป ในเรื่องของการอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาตนเอง ให้มีศักยภาพเพื่อช่วยรัฐในกิจการที่สำคัญ รวมถึงการเป็นตัวอย่างความเป็นพลเมืองที่ดี ที่แม้แต่เยาวชนยังทำได้ และสุดท้ายการเป็นกลไกในการประชาสัมพันธ์สถาบันพระมหากษัตริย์ ในการเสด็จพระราชดำเนินประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกเสือ และเสือป่านั้น เป็นการประชาสัมพันธ์สถาบันพระมหากษัตริย์ ไปโดยอัตโนมัติ

ในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 รัฐใช้กิจการลูกเสือเป็นเครื่องมือในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยกำหนดให้เป็นกิจกรรมบังคับเลือก ในหมวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของกิจการอื่น กับองค์กรที่ร่วมลงนามข้อตกลงในการใช้กิจกรรมลูกเสือบูรณาการกับกิจกรรมขององค์กรของตน และเป็นการประชาสัมพันธ์กิจการของรัฐบาลในด้านการสร้างพลเมืองและการศึกษา รวมถึงพระองค์ทรงใช้โอกาสในการเสด็จเป็นองค์ประธานเปิดกิจกรรมลูกเสือที่สำคัญ ในการสื่อสารผ่านไปยังบุคคลทั่วไป เพื่อสั่งสอนในโอกาส

ต่าง ๆ และท้ายสุด ยังคงเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ผ่านการหล่อหลอมอุดมการณ์รักดี ต่อสถาบันชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์อีกด้วย

5.1.2 กิจการเสือป่าและลูกเสือชาวบ้าน

5.1.2.1 ความเป็นมา กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้น สถาปนาโดยกิจการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งกิจการตำรวจตระเวนชายแดนนั้นได้รับแนวคิดการก่อตั้งมาจากกิจการเสือป่าอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้นความเป็นไปของกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นล้วนเป็นผลต่อเนื่องมาจากกิจการเสือป่าเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการหล่อหลอมปลูกฝังอุดมการณ์ความรักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แม้ต้องสละชีพก็ตาม ทั้งนี้ถูกก่อตั้งในเบื้องต้นเป็น อาสาสมัครชาวบ้านชายแดน มีการฝึกอาวุธตั้งเช่นการซ้อมรบเสือป่า และการดำเนินการแบบทหาร และต่อมาพัฒนาเป็นลูกเสือชาวบ้านชายแดน และเปลี่ยนชื่อเป็นลูกเสือชาวบ้านภายในหลัง โดยมีการฝึกอบรมรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2515 โดยที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงโดยตรงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีการดำเนินการเป็นอิสระ โดยมีสมาชิกเป็นกำลังหลักที่สำคัญ

5.1.2.2 ความมุ่งหมาย กิจการลูกเสือชาวบ้านเริ่มต้นมีจุดมุ่งหมายในการก่อตั้งขึ้นเพื่อการหล่อหลอมประชาชนตามแนวชายแดนให้เป็นอาสาสมัครเข้าต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยได้รับแนวคิดนี้มาจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศไทยในช่วงเวลานั้น⁶ โดยมีหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นหน่วยสนับสนุนในมิติต่างๆ เช่น กอ.รมน. กลุ่มนवल และกลุ่มกระต๊อแดง โดยใช้อุดมการณ์ความรักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคมนั้น นับเป็นผลงานชิ้นสำคัญของความมุ่งหมายในการปกป้องสถาบันในเบื้องต้น

ในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นั้น กิจการลูกเสือชาวบ้านได้เป็นไปตามความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือคือการเป็นกองกำลังอาสาสมัครปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีการปลุกกระดมโดยสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่สังกัด “ฝ่ายขวา” และผู้นำของกิจการลูกเสือชาวบ้าน ทั้งนี้ ผู้ที่มีอำนาจสั่งการตอนนั้น ไม่ใช่รัฐบาลแต่เป็นกลุ่มบุคคลอื่นเนื่องจากเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และเพิ่งเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ 1 วันหลังจากการเข้าเฝ้าเพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณในการเข้ารับตำแหน่ง⁷ กิจการลูกเสือชาวบ้านได้บรรลุตามความมุ่งหมายที่แฝงอยู่ภายใต้การ

⁶ จุฬารัตน์ เอื้อรักสกุล, “สงครามเย็น,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สงครามเย็น> (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2561).

⁷ ธงชัย วินิจจะกุล, “ความทรงจำอิทธิพลอิทธิพลเรื่องการเมืองการสังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519,” บันทึก 6 ตุลา, <https://doct6.com/archives/2458> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

เป็นกลไกการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ คือการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์เพื่อพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์นั่นเอง ทั้งนี้ การปฏิบัติการเข้าร่วมการชุมนุมดังกล่าวได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการสร้างมวลชนเพื่อปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และจบลงด้วยการรัฐประหารในเย็นวันเดียวกัน^๘

บริบทของกิจการลูกเสือชาวบ้านในปัจจุบันนั้น ได้มีการดำเนินกิจกรรมภายใต้วัตถุประสงค์ อุดมการณ์ ตลอดจน พระบรมราโชบายจากล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ปัญหาเช่นเดิมได้อีกในอนาคต ซึ่งศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้มีการประกาศจุดยืนต่อสภาวการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน และชัดเจน และได้เน้นกระบวนการพัฒนาตนเอง และความสามัคคีเพื่อพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจอันจะเป็นผลให้กิจการลูกเสือชาวบ้านยังคงอยู่คู่สังคมไทยอย่างยั่งยืน การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นการดำเนินกิจกรรมเชิงบวก มีจุดยืนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับต่าง ๆ และเป็นเวทีให้สมาชิกชุมชนในท้องถิ่น และนักการเมืองท้องถิ่น ได้ร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ท้องถิ่น เป็นรากฐานของสังคมไทยทั้งระบบต่อไป

5.1.2.3 องค์ประกอบโครงสร้างและการปกครอง กิจการลูกเสือชาวบ้านถึงแม้ว่ากิจการลูกเสือชาวบ้านจะอยู่ภายใต้สภาลูกเสือไทย หรือคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ แต่ก็มีข้อบังคับหรือกฎหมายเป็นของตนเอง บริหารงานมีคณะกรรมการเป็นของตนเอง รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลด้วยการเสนอของบประมาณเองผ่านสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ โครงสร้างการบริหารงานตามกฎหมาย กิจการลูกเสือชาวบ้านอาจคล้ายคลึงกับกิจการลูกเสือทั่วไป แต่บริบทของการดำเนินงานโดยศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านนั้นๆ แยกออกมาเป็นเอกเทศ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ได้รับการแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรีโดยตรง ไม่ต้องผ่านสภาลูกเสือไทย หรือคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ มีสมาชิกเป็นของตนเองเป็นชาวบ้านตามท้องถิ่นต่าง ๆ กว่า 5 ล้านคน ทั่วประเทศ

5.1.2.4 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน เนื่องจากลูกเสือชาวบ้านเป็นอาสาสมัครผู้ใหญ่ และมีวุฒิภาวะ การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านจึงใช้การฝึกอบรมแบบลูกเสือใช้กฎและคำปฏิญาณแบบลูกเสือทั่วไปในเบื้องต้น และใช้อุดมการณ์ลูกเสือชาวบ้านเพิ่มเติมเข้ามาเป็นการหล่อหลอมสมาชิกให้มีคุณลักษณะเพิ่มเติม อีกทั้ง กระบวนการประกาศนโยบายต่าง ๆ ของศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ และพระบรมราโชบายจากล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ที่ได้ให้ไว้ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการอบรมสั่งสอนลูกเสือชาวบ้านที่ได้ผล และยังคงทรงประสิทธิภาพอยู่ในปัจจุบัน

^๘ ธงชัย วินิจจะกูล, “ความทรงจำอื้อหลืออื้อเหลือเรื่องการสังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519,” บันทึกร 6 ตุลา, <https://doct6.com/archives/2458> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

5.1.2.5 กลไกการใช้กิจการลูกเสือชาวบ้าน

กิจการลูกเสือชาวบ้านถูกใช้เป็นกลไกในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ตั้งแต่เริ่มต้น โดยการปลูกฝังอุดมการณ์ความภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ฝ่ายวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการฝึกอบรม การเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรงในการที่พระองค์ทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมีจุดยึดโยงที่ทรงประสิทธิภาพ คือ การพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน และผ้าผูกคอและห่วงผ้าผูกคอลูกเสือ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญ ของลูกเสือชาวบ้าน ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของกลไกแฝง ในการเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์ ที่พร้อมจะลุกขึ้นพิทักษ์สถาบันจากการถูกคุกคามด้วยศัตรู ดังเช่น เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ผู้มีอำนาจสามารถใช้ลูกเสือชาวบ้านให้ออกมากระทำการโดยไม่ต้องสั่งการ เพียงแต่อำนวยความสะดวกผ่านการสื่อสารข้อความทางสื่อ เช่น วาทกรรม “ล่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป” ของกิตติวุฒ โภคิน และการออกอากาศของสถานีวิทยุยานเกราะ ในช่วงเวลาก่อนก่อนเหตุการณ์มาระยะหนึ่ง การเป็นกลไกของกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นรัฐ มีความพยายามจะแก้ไขปรับปรุง ร่วมกับพระบรมราชวินิจฉัยของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 โดยทรงออกพระบรมราชโองบายให้ลูกเสือชาวบ้านปฏิบัติตาม เนื่องด้วยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริว่า ไม่อยากให้เกิดกิจการลูกเสือชาวบ้านถูกใช้โดยมือที่ 3 อีก ในการปลูกระดมให้เป็นมวลชนในการดำเนินการหรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในทางการเมือง และในส่วนของรัฐบาลเองก็ได้มีการลดบทบาทของลูกเสือชาวบ้านลงอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์อันไม่พึงประสงค์ที่จะเกิดขึ้นได้อีก ทั้งนี้ กิจการลูกเสือชาวบ้านได้ปรับตัวเองให้เป็นกลไกในมิติอื่นให้กับรัฐ นอกจากมิติทางการเมืองแทน

การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่นนั้น กิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นได้ตอบสนองเป็นกลไกของรัฐในมิติการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ค่อย ๆ ลดบทบาทความสำคัญ และสูญหายไปในที่สุด ทำให้กิจการลูกเสือชาวบ้าน ต้องปรับตัวรองรับนโยบายจากรัฐในการเป็นกิจการที่สร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีแนวคิดในการจัดการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านให้กับชาวบ้านในชุมชนพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการตั้งการกระทรวงมหาดไทย และรัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนเต็มที่ โดยคาดหวังว่าจะใช้กิจการลูกเสือชาวบ้านในการแก้ปัญหาในพื้นที่ได้ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา

การสร้างมวลชนอาสาสมัครในพื้นที่พัฒนาสู่การเป็นนักการเมือง ในมิตินี้กิจการลูกเสือชาวบ้านโดยกระบวนการกิจกรรมและการหล่อหลอมสมาชิกทำให้ผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกมีสำนึกว่าตนเองได้ทำหน้าที่และมีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีของรัฐ ตามความมุ่งหมายของกิจการลูกเสือ ทำให้ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม พ่อค้า คหบดี หรือผู้นำชุมชนที่มีชื่อเสียง มีความเสียสละต่อชุมชนในสังคมท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้าน ได้รับการเชื้อเชิญให้ลงสมัครเป็นนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ

การปรับตัวของกิจการลูกเสือในฐานะกลไกของรัฐนั้นอาจกล่าวได้โดยสรุปว่า มีการปรับตัวในการเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างในการดำเนินกิจการจากการเป็นกิจการที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อองค์พระมหากษัตริย์ ปรับเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นกิจการที่อยู่ภายใต้การปกครองของหน่วยงานราชการหรือรัฐไทย โดยแยกเป็นกิจการลูกเสืออยู่ในกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของลูกเสือชาวบ้านซึ่งปรับรูปแบบมาจากเสือป่าอันมาอยู่ในกำกับของกิจการตำรวจตระเวนชายแดนและกระทรวงมหาดไทย ในส่วนของลักษณะประหนึ่งราวกับว่าเป็นกองกำลังอาสาสมัครในพระองค์นั้น กิจการลูกเสือและลูกเสือชาวบ้านยังคงสถานะอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการจัดกิจกรรม ความรู้ความสามารถ และศักยภาพของสมาชิก และผลงานจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 อีกทั้งยังมีความเกี่ยวเนื่องและมีส่วนร่วมของสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่อกิจการลูกเสือและลูกเสือชาวบ้านอยู่จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ในส่วนของลูกเสือชาวบ้าน อาจมีบทบาทเพิ่มเติมในการที่รัฐบาลกำลังดำเนินการให้กิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาในบริเวณพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านได้เสนอตัวมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชายแดนใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547⁹ ทั้งนี้ เริ่มมีการอบรมกิจกรรมลูกเสือชาวบ้านในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเห็นได้ว่ากิจการลูกเสือในปัจจุบันนั้นไม่ว่าจะเป็นกิจการลูกเสือ (เยาวชน) หรือกิจการลูกเสือชาวบ้าน (ผู้ใหญ่) ล้วนแล้วแต่ปรับตัวมาอยู่ภายใต้กำกับของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายลูกเสือ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติลูกเสือฉบับปัจจุบันมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รักษาการ จึงเป็นผลให้เป็นผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลักต่อกิจการลูกเสือ และใช้กิจการลูกเสือในฐานะการเป็นกลไกของรัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาเยาวชน และประชาชนที่เป็นสมาชิกให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

ในปัจจุบันรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการยังคงใช้กิจการลูกเสือไทยเป็นกลไกของรัฐในการสร้างความเป็นพลเมืองแต่ยังไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างทรงประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเยาวชนไทย และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันในมิติต่าง ๆ ทั้ง มิติด้านสังคม มิติ

⁹ ผู้จัดการออนไลน์, “ลูกเสือชาวบ้านเสนอมีส่วนร่วมแก้ปัญหา 3 จว.ชายแดนใต้,” ผู้จัดการ, <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9470000075146> (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561).

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ของกิจการลูกเสือที่ปรากฏต่อสาธารณชน จึงมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

1) รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนและให้ความสำคัญในการดำเนินงานกิจการลูกเสือในการพัฒนาเยาวชนที่เป็นสมาชิกกิจการลูกเสือ และประชาชนทั่วไปที่เป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้าน ให้มีความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ (Active Citizen) ตลอดจนให้การสนับสนุนในทุกมิติอย่างพอเพียง

2) ควรปรับโครงสร้างการบริหารงานลูกเสือและลูกเสือชาวบ้านให้กระชับ ปฏิบัติงานได้จริง โดยเน้นการทำงานในเชิง Collaboration หรือการดำเนินงานแบบการประสานความร่วมมือรองรับแนวคิด “เสรีนิยมใหม่” (Neoliberalization) ทั้งภายในภาครัฐด้วยตนเอง และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน

3) ควรนำนโยบายจากสมัชชาลูกเสือโลก และสมัชชาลูกเสือภาคพื้น ตลอดจนองค์ความรู้จากองค์กรลูกเสือ หรือสมาคมลูกเสือนานาชาติ เป็นแนวทางในการบริหารงาน และเป็นแบบอย่างในการพัฒนากิจการ ตลอดจนกิจกรรมลูกเสือ ให้ยกระดับสู่มาตรฐานสากล สอดคล้องกับบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน เพื่อให้กิจการลูกเสือเข้าถึงเยาวชนทุกระดับ ทุกพื้นที่ และสามารถเป็นกลไกของรัฐได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ในการสร้างความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของชาติต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบจากการดำเนินการตลอดจนบทบาทของกิจการลูกเสือในการตอบสนองความต้องการของรัฐ ให้หลากหลายมิติมากขึ้น

1) ควรศึกษาผลกระทบและแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ ต่อการประกาศใช้พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ในเรื่องของบทบาทของกิจการลูกเสือในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการสร้างความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ในตัวเยาวชนที่เป็นสมาชิกลูกเสือ และประชาชนที่เป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้านทั่วไป

2) ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานลูกเสือในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายของสภาลูกเสือไทย และการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ และการนำไปสู่การปฏิบัติของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ในการสร้างความเป็นพลเมืองในตัวเยาวชนที่เป็นสมาชิกลูกเสือและประชาชนที่เป็นสมาชิกลูกเสือชาวบ้านทั่วไป

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- คณะกรรมการการศึกษาและการกีฬาสถานิติบัญญัติแห่งชาติ. รายงานการพิจารณาการศึกษาเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2559.
- ชนิดา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม. การเมืองในประวัติศาสตร์ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มติชน, 2546.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา, 2555.
- เดวิด ฮาร์วี. ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่, บรรณาธิการโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์ เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ สุรัตน์ โทราชัยกุล อภิรักษ์ วรรณสาธพ และนรุตม์ เจริญศรี. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา, 2555.
- แมนเฟรด สเตเกอร์ และรวี รอย. เสรีนิยมใหม่. บรรณาธิการโดย ฐนฐ จินตานนท์. แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส, 2559.
- วรชาติ มีชูบท. เบื้องลึกเบื้องหลังในพระราชบันทึกเรื่อง “ประวัติต้นรัชกาลที่ 6” กรุงเทพฯ: มติชน, 2559.
- ปริญยา เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: นานมี, 2555.
- ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. ลูกเสือสี่แผ่นดิน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2520.
- พระยาบรมบาทบำรุง (พิณ ศรีวรรณะ). ใจความสังเขปพระราชนิพนธ์เทศนาเสือป่า. พระนคร: โรงพิมพ์กัทธิประดิษฐ์, 2503.
- พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร. แบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ พระนคร: ม.ป.พ., 2457.
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. เทศนาเสือป่า 17 กัณฑ์. พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2505.
- พลเรือเอก สุชาติ กลศาสตร์เสนี. กิจการลูกเสือในมุมมองของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2560.
- ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์. 23 ปี ลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2538.
- ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์. คู่มือการดำเนินงานกิจการลูกเสือชาวบ้าน (ปรับปรุงครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2551.

พระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 41.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 42.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 6, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 42.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 14, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 45.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2490, มาตรา 15, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64 ตอนที่ 3 (14 มกราคม 2490): 45.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 2-3.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 3.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 4.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 17, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 6.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507, มาตรา 21, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 8 (23 มกราคม 2507): 8.

พระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 145 (24 ตุลาคม 2528): 20-21.

พระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 145 (24 ตุลาคม 2528): 22.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 93.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551): 93.

วารสาร

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “พลังของแนวคิดชาติ – ชาตินิยม กับการเมืองไทยในสมัยแรกเริ่มของรัฐประชาชาติ”, *รัฐศาสตร์สาร*, ฉ. 3 (2542), 2.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มสารนิเทศ สอ.สป. “กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงนาม MOU.” กระทรวงศึกษาธิการ. <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49627& Key=news2> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. “ประวัติ.” กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. http://www.bpp.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=108 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2560).

กองอาสารักษาดินแดน. “ประวัติความเป็นมาของกองอาสารักษาดินแดน.” กองอาสารักษาดินแดน. https://multi.dopa.go.th/asa/info_organ/about1 (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

คนไทยรักแผ่นดิน [นามแฝง]. “บทเรียนวิกฤติค่าเงิน ยุคอดีตผู้นำทหาร พลเอกเปรม ติณสูลานนท์.” คนไทยรักแผ่นดิน. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2550 <http://oknation.nationtv.tv/blog/tanapongok/2007/08/12/entry-1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2560).

ครูเล็ก ราชบุรี [นามแฝง]. “ประวัติเสือป่า.” ครูเล็ก ราชบุรี. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553. <http://www.gotoknow.org/posts/363002> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).

จมีนอมรดรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช). “เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” ตอน 1, 220-221. อังใน วรชาติ มีชูบท. “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 2.” จดหมายเหตุวชิราวุธ. http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal4.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

จุฬาร เอื้อรักสกุล. “สงครามเย็น.” สถาบันพระปกเกล้า. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สงครามเย็น> (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2561).

ไชยวัฒน์ ตระการรัตน์สันติ. “6 ตุลา 19 ของผู้ตาม.” ประชาไท. <https://prachatai.com/journal/2012/10/43177> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).

ชันวา สุดตา. “รัฐอธิปไตย.” สถาบันพระปกเกล้า. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=รัฐอธิปไตย> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

- मितซ์ มีอค์สิทธิ์. “ชาวเมืองในจีนหวนกลับมาศรัทธาศาสนาพุทธ.” ผู้จัดการ online. <http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9530000174252> (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561).
- โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดสงขลา. “พระราชประวัติรัชกาลที่ 6.” http://kingramavi.blogspot.com/p/blog-page_13.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 1.” จดหมายเหตุมหาวิทยาลัยราชภัฏ. http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal3.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560)
- วรชาติ มีชูบท. “กองลูกเสือหลวง (รักษาพระองค์) 2.” จดหมายเหตุมหาวิทยาลัยราชภัฏ. http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal4.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “กรมกองเสือป่า (1).” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ. http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_76.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “กรมกองเสือป่า (2).” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ. http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_77.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “กรมกองเสือป่า (3).” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ. http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_78.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “การประลองยุทธเสือป่าและลูกเสือ (1).” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ. http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_72.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “การประลองยุทธเสือป่าและลูกเสือ (2).” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ. http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_73.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).
- วรชาติ มีชูบท. “เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี(1)” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ. http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_61.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).
- ท.ณเมืองกาฬ [นามแฝง]. “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย.” ท.ณเมืองกาฬ. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2552. <https://www.gotoknow.org/posts/312269> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2560).
- ธงชัย วินิจจะกุล. “ความทรงจำอิทธิพลอิทธิพลเรื่องการเมืองการสังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519.” บันทึก 6 ตุลา. <https://doct6.com/archives/2458> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).
- ธิดานต์ ศรีนารา. “การส่งเสริมอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์.” สถาบันพระปกเกล้า. http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การส่งเสริมอุดมการณ์_ชาติ_ศาสนา_พระมหากษัตริย์ (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2560).

- ธีระศักดิ์ ลีมวรรณากุล. “คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 10 ข้อ.” ธีระศักดิ์ ลีมวรรณากุล. นำข้อมูล
ขึ้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2552 , <http://oknation.nationtv.tv/blog/bankuanprachasan/2009/11/19/entry-1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “ระบบรัฐเดี่ยว.” สถาบันพระปกเกล้า. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ระบบรัฐเดี่ยว> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).
- นลพรรณ ศิริจางคพัฒนา. “ศาสนาพุทธในจีน.” Nonlapa. <https://nonlapa.wordpress.com/2011/12/26/ข้อมูลส่วนตัว>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561).
- ต่าย โคราชา [นามแฝง]. “ประเภทของลูกเสือ.” ต่าย โคราชา. นำข้อมูลขึ้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2554
<https://atc81thailand.wordpress.com/2011/08/27/ประเภทของลูกเสือ/> (สืบค้นเมื่อ
วันที่ 20 ธันวาคม 2560).
- เบญจมาศ พลอินทร์. วรรณคดีขนบประเพณีพระราชพิธีสิบสองเดือน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2523. อ่างใน วาทีน ศานต์ สันติ. “คำสาปแช่งที่ปรากฏในลิลิต
โองการแช่งน้ำ.” วาทีน ศานต์ สันติ นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2557. <https://www.gotoknow.org/posts/563119> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2561).
- ผู้จัดการออนไลน์. “ลูกเสือชาวบ้านเสนอมีส่วนร่วมแก้ปัญหา 3 จว.ชายแดนใต้.” ผู้จัดการ. <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9470000075146> (สืบค้นเมื่อ
วันที่ 11 มกราคม 2561).
- เผ่าทอง ทองเจือ. “น้ำพิพัฒน์สัตยา (ตอนที่ 1).” ไทยรัฐ. [https://www.thairath.co.th/content/
268039](https://www.thairath.co.th/content/268039) (สืบค้นวันที่ 19 ธันวาคม 2560).
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. “หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ.” พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ.
[http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/TheNationalArchives/index.php/
exhibitions-narama9/34-building3/floor2.html](http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/TheNationalArchives/index.php/exhibitions-narama9/34-building3/floor2.html) (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560)
- พิสิษฐกุล แก้วงาม. “ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย.” สถาบันพระปกเกล้า. [wiki.kpi. ac.th/
index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลูกเสือชาวบ้านกับการเมืองไทย) (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).
- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. “ประวัติพระพุทธศาสนาในอินเดีย.” ธรรมะไทย. [http://www.
dhammadhammhai.org/buddhism/india/chapter01_4.php?#5](http://www.dhammadhammhai.org/buddhism/india/chapter01_4.php?#5) (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม
2561).
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. ปลูกใจเสือป่า. 51. อ่างใน ธิกานต์ ศรีนารา, “การส่งเสริม
อุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์,” สถาบันพระปกเกล้า, [http://wiki.kpi.ac.th/
index.php?title=การส่งเสริมอุดมการณ์_ชาติ_ศาสนา_พระมหากษัตริย์](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การส่งเสริมอุดมการณ์_ชาติ_ศาสนา_พระมหากษัตริย์) (สืบค้นเมื่อวันที่
31 ธันวาคม 2560).

- พลเรือเอกสุชาติ กลศาสตร์เสนี. “ประวัติลอร์ดโรเบิร์ต เบเดน – โพลีเอลล์.” ISSUU. http://issuu.com/4332243/docs/book_history_bp (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560).
- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ. “กิจกรรมลูกเสือที่ดำเนินทักษะชีวิต.” สสส. <http://resource.thaihealth.or.th/taxonomy/term/6739> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).
- สโมสรรลูกเสือสำนักงาน ปปช. “หลักสูตรลูกเสือช่อสะอาด.” ปปช. http://scoutnacc.blogspot.com/p/blog-page_0.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).
- สยามรัฐออนไลน์. “สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย เปิดโครงการ “ลูกเสือสวัสดิภาพสัตว์.” สยามรัฐ. <https://www.siamrath.co.th/n/26690> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).
- สยามมานุสดี. “เสือป่า&ลูกเสือ:กำลังสำรองในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.” สยามมานุสดี. <http://www.siammanussati.com//เสือป่าลูกเสือ-กำลังสำรอง/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).
- สุรชาติ บำรุงสุข. “40 ปีแห่งการล้อมปราบ (11) โดมิโนล้ม อินโดจีนแตก.” มติชนสุดสัปดาห์. https://www.matichonweekly.com/column/article_16891 (สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2560).
- สุรชาติ บำรุงสุข. “สร้างความชอบธรรมในการฆ่า.” มติชนสุดสัปดาห์. https://www.matichonweekly.com/column/article_28060 (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2561).
- สุรพศ ทวีศักดิ์. “6 ตุลา ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป.” ประชาไท. <https://prachatai.com/journal/2013/10/49085> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).
- สพป. ขย. 2, “หลักสูตรการเรียนการสอนลูกเสือ,” สพป. ขย. 2, https://sites.google.com/site/scoutcyp2/sture_curriculum (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2560).
- สำราญ รอดเพชร. “.....ในบ้านเมื่อนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี....” สำราญ รอดเพชร. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2552 <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9520000146193>
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. “ประวัติลูกเสือไทย รัชสมัยรัชกาลที่ 6.” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=79 (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560).
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. “ประวัติลูกเสือไทย รัชสมัยรัชกาลที่ 7.” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=80 (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. “ประวัติลูกเสือไทย รัชสมัยรัชกาลที่ 9.” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ.

http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=82 (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. “ประวัติลูกเสือไทย.” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=78

(สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. “ลูกเสือสำรอง.” สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. http://www.scoutthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=57

(สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตรัง. “ลูกเสืออาสา กกต. เพื่อพัฒนา

ประชาธิปไตย.” กกต. https://www.ect.go.th/trang/ewt_news.php?nid=115 (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

ศราวุธ เชื้อทองคำ. “กิจการลูกเสือไทยยุคถึงประชาชน.” [krutujao.com](http://www.krutujao.com), <http://www.krutujao.com/data/058.scout%20thailand%20king9.htm>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

ศิวรรณ คุ่มโท. “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.” ศิวรรณ คุ่มโท. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 6

ธันวาคม 2550. <http://www.openbase.in.th/http://%252Fwww.panyathai.or.th/wiki/index.php/พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า%25> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).

ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ. “ประวัติลูกเสือชาวบ้าน.” ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านใน

พระบรมราชานุเคราะห์. <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2560).

ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย. “กองพลที่ 1 รักษาพระองค์.” ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย. http://www.politicalbase.in.th/index.php?title=กองพลที่_1_รักษาพระองค์

(สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2561).

ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์. “พระบรมราชโบาย.” ศูนย์ปฏิบัติการ

ลูกเสือชาวบ้านฯ. <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560).

ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ. “ประกาศจุดยืนลูกเสือชาวบ้านต่อสถานการณ์ปัจจุบัน.” ศูนย์

ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านฯ. <http://luksuachaoban.com/aboutus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. “รายงานราชการในมณฑลพายัพ.” ร. 5 ม. 58/44 (11 กุมภาพันธ์ 120 -

10 กันยายน 129). อังไฉน วรชาติ มีชูบท. “กรมกองเสือป่า (1).” ฝากเรื่องราวไว้กับน้อง ๆ.

- http://www.vajiravudh.ac.th/OVtoVC/OVtoVC_76.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).
- อักษรา [นามแฝง]. “เสรีนิยมใหม่ฉบับย่อ.” อักษรา. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2555 <http://oknation.nationtv.tv/blog/Aksara77/2012/08/27/entry-1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2560).
- อนุรักษ์ เพ็ญสวัสดิ์ และปกรณ์ พึ่งเนตร. “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ศาสตร์พระราชากับปัญหาที่ปลาย ขวาน.” อนุรักษ์ เพ็ญสวัสดิ์ และปกรณ์ พึ่งเนตร. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2559. <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/51414-solve.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2560).
- Buurapa [นามแฝง]. “เสือป่า.” Buurapa. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2553 <http://www.vcharkarn.com/blog/90244> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560).
- Chaiyos Charoensuntipong. “กองเสือป่าในรัชกาลที่ 6 และนักเรียนแพทย์เสือป่า ในสมเด็จพระ เจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร.” Siriraj Museum Journal, <http://journal.sirirajmuseum.com/2016/05/02/กองเสือป่าในรัชกาลที่-6/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).
- International Forum of Jewish Scouts. “Scout Method and Program.” International Forum of Jewish Scouts – Europe. <http://jewishscouts.eu/eeif-methodes/methods-branche-verte/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2560).
- NovaBizz. “การเปลี่ยนแปลงองค์กร.” NovaBizz. <https://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/organizations-change.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2560).
- Scouter Liam Morland. “Fundamental Principle the basic ideas underlying the scout movement.” Scoutdocs. https://scoutdocs.ca/Documents/Fundamental_Principles.php (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).
- Siriwan hmahay. “ประวัติลูกเสือไทย.” siriwan hmahay. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558. <http://oknation.nationtv.tv/blog/Nanny2105/2015/02/20/entry-3> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).
- Tanat [นามแฝง]. “หนังสือปลุกใจเสือป่า.” Tanat. นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2560. <http://www.museumthailand.com/topic.php?p=352> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560).

- The Scout Association. “B. - P. Experimental Camp on Brown sea Island.” The Scout Information Center. http://scouts.org.uk/media/52834/brownsea_island.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560).
- World Organization of the Scout Movement: WOSM. “National Scout Organization.” <http://www.scout.org/worldwide> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).
- World Organization of the Scout Movement: WOSM. “Baden Powell.” <http://www.scout.org/bp> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).
- World Organization of the Scout Movement: WOSM. “Introduction.” <http://www.scout.org/node/52292/introduction> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).
- World Organization of the Scout Movement: WOSM. “The Story of Scouting.” <http://www.scout.org/scout-history> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560).
- WOSM, “13th World Scout Forum and 41st World Scout Conference – Report,” WOSM, https://www.scout.org/wsc2017?utm_content=1511344145&utm_medium=social&utm_source=multiple (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560).

Books

- Nelson R. Block and Tammy M. Proctor *Scouting Frontiers: Youth and the Scout Movement's First Country*. 2nd ed., UK: Cambridge Scholar Publishing, 2009.
- Eduard Vallory. *World Scouting: Educating for Global Citizenship*. 1st ed., New York: St. Martin's Press LLC, 2012.

Thesis

- Eduard Vallory. *Global Citizenship Education: Study of the Ideological bases, historical development, international dimension, and values and practice of World Scouting*. Doctoral's thesis. Department of Political and Social Sciences, UNIVERSITAT POMPEU FABRA BACELONA, 2007.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายบรรพพัฒน์ ญาณวุฒิ
วันเดือนปีเกิด	13 พฤศจิกายน 2515
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการ ค่ายลูกเสือม่อนคำออน จังหวัดเชียงใหม่
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2560 ผู้อำนวยการค่าย ค่ายลูกเสือม่อนคำออน จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2557 ผู้ช่วยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ “นายสุธรรม พันธุ์ศักดิ์” วุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2554 ผู้ช่วยปฏิบัติงานสมาชิกวุฒิสภา “นายสุธรรม พันธุ์ศักดิ์” วุฒิสภา ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2552 นักวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ถนนพระราม 1 เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร